

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra andragogiky a managementu vzdělávání

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Základní škola coby bezpečné místo pro žáky z pohledu rodičů
Elementary school as a safe place for pupils from the point of view of parents
Lucie Fidrichová

Vedoucí práce: RNDr. Jindřich Kitzberger
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Školský management

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Základní škola coby bezpečné místo z pohledu rodičů potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 07. 04. 2019

Ráda bych touto cestou poděkovala RNDr. Jindřichu Kitzbergerovi za cenné rady a připomínky při vedení mé bakalářské práce.

ABSTRAKT

Práce se zabývá problematikou zajištění bezpečného prostředí v základních školách. Cílem práce je popsat proces řízení školy v oblasti zajištění bezpečnosti žáků, jevy, které danou oblast ovlivňují a zjistit názory a postoje rodičů k této problematice. Teoretická část práce je rozdělena do tří oblastí. První část se věnuje popisu zákonného vymezení odpovědnosti školy s ohledem na zajištění bezpečného prostředí, popisu zajištění bezpečnosti školy z pohledu vnějšího prostředí a uvedení faktorů a jevů, jež ovlivňují bezpečnost z pohledu vnitřního – sociálního prostředí školy. Druhá část teoretické části je věnována samotnému řízení bezpečnostních standardů a dalších postupů, jež oblast zajištění bezpečnosti v prostředí školy ovlivňují. Třetí část této práce se pak týká oblasti partnerství rodičů a školy, tj. definováním možností zapojení rodičů do chodu a řízení školy, významem vzájemné spolupráce a komunikace. Následně jsou ve výzkumné části prezentovány výsledky dotazníkového šetření, které bylo realizováno mezi rodiči žáků a jehož cílem bylo zjistit odpovědi na výzkumné otázky. Výsledky šetření přináší informace o tom, jak zákonní zástupci žáků hodnotí bezpečné školní prostředí, co považují v této oblasti za důležité, jak hodnotí vzájemnou spolupráci se školou při řešení otázek týkajících se bezpečnosti a jejich výhrady či doporučení. V závěru práce jsou pak uvedena doporučení pro školy s ohledem právě na výsledky dotazníkového šetření.

KLÍČOVÁ SLOVA

prostředí školy, bezpečnost, prevence, partnerství rodičů a školy, spolupráce a komunikace

ABSTRACT

The thesis deals with the issue of ensuring a safe environment in basic schools. The aim of this thesis is to describe the process of school management in the area of ensuring the safe of pupils, phenomena that influence the given area and find out the opinions and attitudes of parents to this issue. The theoretical part is divided into three areas. The first part is devoted to the description of the school's legal responsibilities with regard to ensuring a safe environment, describing the security of the school from the external environment point of view and the factors and phenomena that affect security from the point of view of the internal – social environment of the school. The second part of the theoretical part is devoted to the management of security standards and other procedures that effect the area of security in the school environment. The third part of the this thesis deals with the parental and school partnership, by defining the possibilities of parents' involvement in school management, the importance of mutual cooperation and communication. Subsequently, the research part presents the results of a questionnaire survey, which was realized among pupils' legal representatives. The results of the survey provide information on how parents evaluate school cooperation in addressing security issues and their reservations or recommendations. At the end of the thesis there are recommendations for schools with regard to the results of the questionnaire survey.

KEYWORDS

school environment, safety, prevention, partnership of parents and school, cooperation and communication

Obsah

Úvod	8
1 Bezpečné prostředí.....	9
1.1 Odpovědnost školy v oblasti bezpečnosti prostředí – zákonné vymezení	10
1.2 Bezpečnost školy z pohledu vnějšího prostředí	10
1.2.1 Zajištění vstupů do školních budov	10
1.2.2 Kontroly a režimová opatření	12
1.3 Faktory a jevy ovlivňující bezpečnost z pohledu vnitřního–sociálního prostředí	14
1.3.1 Klima školy a kultura školy	14
1.3.2 Digitální technologie	16
1.3.3 Šikana, kyberšikana	18
2 Proces řízení bezpečnostních standardů a dalších postupů.....	20
2.1 Vedení školy	21
2.2 BOZ ve škole	22
2.2.1 Kontrola BOZ	23
2.2.2 Školní úrazovost	24
2.2.3 Zajištění dohledu – odpovědnost školy za škody	25
2.3 Školní řád	25
2.4 Prevence, monitoring a poradenství.....	27
2.4.1 Školní preventivní strategie	29
2.4.2 Minimální preventivní program.....	29
2.4.3 Školní poradenství	30
2.4.4 Bezpečnostní a krizové plány	31
2.4.5 Ohlašovací povinnost	32
3 Partnerství rodičů a školy.....	33

3.1	Spolupráce rodiny a školy – možnost zapojení rodičů do chodu školy	34
3.1.1	Školská rada.....	35
3.1.2	Organizace s vlastní právní subjektivitou, neformální rodičovská sdružení.	36
3.2	Komunikace školy a rodiny	37
4	Shrnutí teoretické části... ..	39
5	Metodologie výzkumného šetření	40
5.1	Stanovení výzkumného problému a cíle výzkumného šetření.....	40
5.2	Výzkumné otázky	40
5.3	Proces vymezení objektu šetření.....	40
5.4	Představení objektů šetření	41
5.5	Technika sběru dat a práce s daty	43
5.6	Časový harmonogram vlastního šetření.....	43
6	Výsledky výzkumného šetření	44
6.1	Návratnost dotazníku	44
6.2	Prezentace výsledků dotazníkového šetření.....	45
6.3	Shrnutí výsledků výzkumného šetření	75
6.3.1	Zodpovězení výzkumných otázek	75
6.3.2	Doporučení pro školy	77
7	Závěr.....	79
	Seznam použitých informačních zdrojů	81

Použité zkratky

apod.	a podobně
atd.	a tak dále
BOZ	bezpečnost a ochrana zdraví
BOZP	bezpečnost a ochrana zdraví při práci
ČŠI	Česká školní inspekce
GPI	Global Peace Index
IEP	Institute for Economics & Peace
MMP	minimální preventivní program
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MVČR	Ministerstvo vnitra České republiky
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)
PISA	Programme for International Student Assessment
ŠVP	školní vzdělávací program
tj.	to jest; to je
ZŠ	základní škola

Úvod

Téma bezpečnosti na školách je v současné době často diskutovaným a dožijista tomu bude i do budoucna. Potřeba cítit se bezpečně je na stupnici pyramidy dle amerického psychologa A. Maslowa na druhém místě, a to hned za potřebami fyziologickými, tzn. je jakýmsi pilířem a jednou z nejzákladnějších lidských potřeb (Veber & kol., 2014, s. 114).

Saturaci potřeb bezpečí ve škole ovlivňuje mnoho faktorů od materiálního vybavení, například nevhodného školního nábytku, způsobu větrání, nadměrné či nedostatečné zátěže žáků, komunikace v mezilidských vztazích, až po nastavená pravidla, způsob kontroly jejich dodržování, skryté kurikulum školy a další faktory (Nejedlá a kol., 2015, s. 19 – 25).

Cílem této práce je popsat proces řízení školy v oblasti zajištění bezpečnosti žáků¹, jevy, které danou oblast ovlivňují a zjistit názory a postoje rodičů k této problematice.

Teoretická část se skládá ze tří hlavních částí. První část se zabývá popsáním bezpečného školního prostředí – zákonným vymezením odpovědnosti školy a zajištění bezpečnosti školy z pohledu vnějšího prostředí, a následně popisem faktorů a jevů, které ovlivňují bezpečnost školy z pohledu vnitřního prostředí. Druhá část teoretické části je věnována samotnému řízení bezpečnostních standardů a dalších postupů, jež tuto oblast ovlivňují. Poslední část teoretické části se týká oblasti partnerství rodičů a školy, tj. definováním možností zapojení rodičů do chodu školy a popisu důležitosti vzájemné spolupráce a komunikace.

K naplnění cíle práce dochází na základě výzkumného šetření. Výsledky výzkumného šetření, stejně tak jako jeho vyhodnocení, jsou uvedeny ve výzkumné části této práce.

K naplnění cíle je nutné stanovit výzkumné otázky:

- 1) Jak hodnotí zákonní zástupci žáků zajištění bezpečného prostředí školy?
- 2) Jak zákonní zástupci žáků hodnotí spolupráci a komunikaci školy v oblasti zajištění bezpečnosti žáků?
- 3) Jaké výhrady ke škole mají zákonní zástupci žáků, či jaká preventivní opatření by zákonní zástupci žáků v této oblasti uvítali?

¹ V práci je použito označení „žáci“, ale teoretická část se samozřejmě v mnohých částech týká škol a školských zařízení jako celku, kde je věková skladba účastníků vzdělávacího systému různorodá.

1 Bezpečné prostředí

Institute for Economics & Peace (IEP), který každoročně hodnotí 163 nezávislých států a území světa dle indexu míru (Global Peace Index – GPI), řadí ve své zprávě z roku 2018 Českou republiku na 7. místo v rámci světa a na 5. místo v rámci Evropy (Institute for Economics & Peace, 2018, s. 1 – 14, online, vlastní překlad).

Ve srovnání s rokem 2017 má Evropa zhoršené skóre – o méně než polovinu celkového procenta. Třemi hlavními sledovanými oblastmi jsou: probíhající konflikty, bezpečnost/zabezpečení a vyzbrojování (Institute for Economics & Peace, 2018, s. 14, online, vlastní překlad).

Ač se dle tohoto hodnocení Česká republika nachází v žebříčku deseti nejbezpečnějších zemí světa, nemůžeme si myslet, že se nás celková změna okolního sociálního klimatu netýká a že můžeme „v klidu sedět se založenýma rukama.“ Celkový stav a vnímání bezpečnosti v zemi jako takové ovlivňuje veškeré oblasti lidského života, a tedy školní prostředí tím nevyjímaje. V rámci oblasti ochrany „měkkých cílů“ je právě zabezpečení škol a školských zařízení jednou z hlavních priorit Ministerstva vnitra České republiky (MVČR, 2018, s. 74, online).

Budoucnost je nejistá, nemůžeme ji předvídat, ale na druhou stranu musíme být těmto změnám otevření a připraveni na ně. Školy mají připravovat žáky pro pracovní místa, která ještě nebyla vytvořena, pro technologie, jež ještě nebyly vynalezeny a řešit problémy, se kterými dosud nebylo počítáno (OECD, 2018, s. 2, online, vlastní překlad). Technologické pokroky a vědecké objevy výrazně zrychlují přenos znalostí a informací. V současné době žijeme v mezinárodní komunitě, jejíž členové jsou čím dál tím více vzájemně závislí, což má za následek, že úspěch či neúspěch v jedné zemi má důsledky pro země ostatní. Úkolem ředitelů škol je své organizace bezpečně vést prostřednictvím rychlých procesů změn, někdy ve velmi obtížných souvislostech (OECD, 2009a, s. 12 – 17, online, vlastní překlad). Toto vše samozřejmě také souvisí se zajištěním bezpečného školního prostředí.

Téměř každý rodič (bohužel existují i výjimky) si přeje, aby se jeho dítě cítilo dobře a bezpečně, ať už tomu bude kdekoliv, a tudíž to platí i pro prostředí školní, ve kterém děti tráví většinou podstatnou část dne. Jednou z funkcí školy je funkce ochranná. „*Ochranná*

funkce má v dětech budovat pocit bezpečí a vzájemné důvěry, pomáhat mechanismy obrany proti škodlivým vlivům a násilí“ (Trojan, Trojanová, Trunda, 2016, s. 97).

1.1 Odpovědnost školy v oblasti bezpečnosti prostředí – zákonné vymezení

Ať už se jedná o malou vesnickou školu čítající desítky žáků, nebo se jedná o školu ve velkém městě, která má žáků stovky, pro všechny subjekty platí povinnost zajištění bezpečnosti žáků. Tato povinnost je definována v § 29 odst. 2 zákona 561/2004 Sb. – Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) takto: *„Školy a školská zařízení zajišťují bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb a poskytují žákům a studentům nezbytné informace k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví.“* Dále z § 164 odst. 1 téhož zákona vyplývá, že ředitel školy odpovídá za zajištění dohledu nad žáky. V témže zákoně je oblast bezpečnosti také zakotvena § 22b v povinnostech pedagogických pracovníků. *„Pedagogický pracovník je povinen (c) chránit bezpečí a zdraví dítěte, žáka a studenta a předcházet všem formám rizikového chování ve školách a školských zařízeních, (d) svým přístupem k výchově a vzdělávání vytvářet pozitivní a bezpečné klima ve školním prostředí a podporovat jeho rozvoj“* (Zákon 561/2004 Sb.).

1.2 Bezpečnost školy z pohledu vnějšího prostředí

Bezpečnost z tohoto pohledu ovlivňuje spousta faktorů, mezi nimiž jsou: technický stav budovy a školního vybavení, velikost a údržba okolních pozemků, lokalita školy (v klidné části města, poblíž rušné ulice atd.), složení obyvatel dané lokality apod.

1.2.1 Zajištění vstupu do školních budov

Školy mají z bezpečnostního hlediska svá specifika, ať díky faktu, že zpravidla nemají jen jeden vstup do budovy, jedná se o prostory s velkou koncentrací pohybu osob (hlavně v ranních hodinách při příchodu žáků a v odpoledních hodinách při jejich odchodu), až po častou rozsáhlost jednotlivých objektů.

Mezi hlavní cíle by mělo patřit zabezpečení vstupů do školy, tzn. zamezit tomu, aby se do prostoru školy dostaly neoprávněné osoby. Po tragické události ve Žďáru nad Sázavou

roku 2014, kde v jedné ze středních škol zaútočila na studenty žena, která neměla s danou školou nic společného, a která jednoho studenta ubodala, se realizací toho, jakým způsobem zabránit vstupu nepovolaných osob do škol, začaly školy intenzivně věnovat. Po této tragédii MŠMT „vydalo *Metodické doporučení k bezpečnosti dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních – Minimální standard bezpečnosti. Dále vypsalo neinvestiční dotační program s alokací šesti milionů korun na podporu zabezpečení škol a školských zařízení*“ (MŠMT, 2015b, online).

Není reálné (a spíše by to bylo možná i přehnané řešení) ke každému vchodu postavit pracovníka ostrahy, mít bránu detekující kovy, kamerová zařízení umístěná do všech zákoutí a podobná opatření, díky kterým by škola připomínala spíše vězení, nicméně školní vstupy jsou stále častým tématem diskuzí a konferencí (např. konference Bezpečná škola). Možností, jak vstupu cizích osob zamezit, existuje dosti. Školy jsou v tomto limitovány také bohužel finančními prostředky. Úkolem vedení školy je rozhodnout, jaká opatření jsou pro danou školu vhodná, reálně proveditelná a současně finančně dostupná. Pokud se vedení školy rozhodne určité opatření uvést do praxe, měla by být nejdříve provedena celková analýza situace (tj. zhodnotit technický stav budovy, umístění budovy a školních pozemků, skladbu obyvatelstva v okolí apod.). Jedná se vlastně o jakýsi bezpečnostní audit. Na základě výstupů, které z něj vzejdou, má pak vedení školy možnost řešit věc komplexně, a tím pádem nezabývat se „jen“ zabezpečením vstupu, ale i dalšími záležitostmi. Bezpečnostní audity si mohou školy také nechat zpracovat externě. Tato varianta je právě doporučována odborníky, protože jen nezávislá strana je schopna poskytnout relevantní, a hlavně objektivní informace o stavu zabezpečení (Asociace bezpečná škola, 2018a, online).

Na druhou stranu se od škol očekává, že budou fyzicky otevřené zákonným zástupcům žáků, aby se mohli snadným způsobem kontaktovat s učiteli či ředitelem školy. To s sebou nese nejen bezpečnostní rizika z hlediska žáků a zaměstnanců škol, ale také riziko spojené s možnými krádežemi (Chvál, 2018, s. 29). „*Pro vedení školy je náročným úkolem tyto dvě důležité stránky školy – otevřenost a bezpečnost – dobře vyvážit*“ (Chvál, 2018, s. 29). V již zmíněném metodickém doporučení MŠMT je v části týkající se opatření také uvedeno, že školy by měly provádět z důvodu zvýšení prostorové přehlednosti úpravu

okolní zeleně školy a dále by škola měla disponovat funkčním venkovním osvětlením, a to hlavně v okolí přístupových cest (MŠMT, 2015b, online).

Cenným zdrojem, díky kterému má vedení školy možnost zjistit zajímavé podněty ohledně zabezpečení budovy školy, jsou pravidelné dotazníky pro rodiče. Jako ostatně i v jiných oblastech se může stát, že ve škole funguje tzv. „provozní slepota“ a právě pohled zvenčí by mohl poskytnout až překvapivě efektní a jednoduché obohacující nápady.

Nicméně za zmínku stojí podívat se na tuto problematiku také z jiného pohledu. Existují kritické ohlasy, které samozřejmě nechtějí odsuzovat snahu o zvýšení bezpečnosti, co se použití technologií týče. Poukazují však na způsoby instalace nejrůznějších důmyslných systémů apod., při nichž mohou mít problémy i bezpečnostní sbory v případě potřeby jejich překonání (například při požáru apod.). Autor poukazuje na možné zneužití ze strany určitých organizací ve smyslu jejich obchodních zájmů a dodává, že v tu chvíli „*už nejde primárně o bezpečnost, ale o business*“ (portál TZB-info, 2018, online).

1.2.2 Kontroly a režimová doporučení

Česká školní inspekce v tematické zprávě týkající se bezpečnosti ve školách a školských zařízeních z roku 2014, kdy bylo za sledované období navštíveno ze strany ČŠI 5.477 škol a školských zařízení (což bylo v dané době 56,4 % subjektů zapsaných do školského rejstříku) uvádí, že pouze u 5,1 % škol se po běžném posouzení jeví zajištění vstupu do školy jako rizikové (ČŠI, 2014, s. 3, 8, online). Na druhou stranu prezident Asociace bezpečná škola Libor Sladký tvrdí, „*že velká část škol je také stále fyzicky otevřená jakékoliv návštěvě s tím, že škola má být přeci otevřená komukoliv. To je samozřejmě velká chyba. O pohyb návštěvníků po budově poté, co jsou vpuštěni dovnitř, pokud je vůbec zavřeno, se již nikdo efektivně nestará. Mohou klidně chodit po celé škole. V tomto ohledu často slyšíme od škol, že to nejde vyřešit, ačkoliv to není pravda. Máme školy z rozličných lokalit, různě veliké a různě zaměřené (základní, střední, umělecké), v nichž se vedení podařilo zavést jasná pravidla a režim*“ (Asociace bezpečná škola, 2018a, online).

Dále dle již výše zmíněné zprávy ČŠI bylo pouze 9,6 % škol spokojeno se svým zajištěním bezpečnosti, ostatní by uvítaly podporu v tomto směru. Nejvíce potřebné viděly školy stanovení bezpečnostního standardu a inovaci nebo doplnění technického zabezpečení (ČŠI, 2014, s. 9 – 10, online). Od srpna 2016 mají školy k dispozici normu ČSN 73 4400

(Prevence kriminality – řízení bezpečnosti při plánování, realizaci a užívání škol a školských zařízení) spolu s metodikou pro její aplikaci z dubna 2017, a proto bude jistě zajímavá komparace s budoucí další zprávou ČŠI zaměřenou na stejnou oblast.

Asociace Bezpečná škola zjišťovala, jaké jsou nejčastější chyby škol v oblasti zabezpečení 18 měsíců po nabytí platnosti výše zmíněné normy ČSN 73 4400. Chybějící je systematickost v dané problematice, komplexnost při řešení projektů, stále častá fyzická otevřenost škol kterémukoliv návštěvníkovi, a také postoj vedení některých škol, kdy buď nechtějí, nebo nemají dostatek síly v pokračování vyžadování režimových opatření od všech zainteresovaných stran, tj. od pedagogů, ostatních pracovníků školy, žáků a jejich rodičů (Asociace bezpečná škola, 2018b, online).

Co se realizace různých režimových opatření týče, je třeba pro jejich fungování zajistit, aby je všichni přijali „za svá“ a bezpodmínečně je dodržovali. Toto se zřejmě nikdy ve sto procentech nepodaří, nicméně je třeba se o to snažit a dodržování vyžadovat. Ač se školy v mnoha věcech liší od organizací z komerční sféry, v mnohém v nich fungují principy totožné či podobné vzhledem k tomu, že to, co jakoukoliv organizaci utváří, jsou zpravidla lidé v ní pracující. *„Lidé mění to, na čem jim záleží. V konečném ohledu neexistují přizpůsobivé organizace, nýbrž jen přizpůsobiví lidé. Ačkoli procesy řízení firmy mohou přizpůsobivost buď potlačovat, nebo povzbuzovat, je to ochota jednotlivců měnit se, co je ze všeho nejdůležitější“* (Hamel, 2008, s. 157). Proto, aby byla opatření dodržována, je třeba, aby vedení školy jednotlivé lidi, kterých se opatření týkají, sjednotilo. *„Sjednocováním se rozumí schopnost jednotlivce učinit rozhodnutí podporované lidmi, kteří jej budou muset naplnit či kteří jím budou jinak zasaženi. Sjednocování mění individuální podnikání na podnikání skupinové“* (Adizes, 2015, s. 72).

Stejně tak jako u každé realizace změny, v tomto případě, tedy v případě režimového opatření zabezpečení vchodu do školy, musí vedení školy počítat s případným odmítáním přijmutí dodržování pravidel. Vedení by tedy mělo mít připravenou argumentaci, jak svoje rozhodnutí obhájit. *„Každé rozhodnutí je jako chirurgický zákrok. Je to zásah do systému, a proto s sebou nese nebezpečí šoku. Nečiníme rozhodnutí, která nejsou nutná, právě tak jako dobrý chirurg nedělá zbytečné operace. Jednotliví rozhodovatelé právě tak jako*

jednotliví chirurgové se od sebe liší svým stylem. Někteří jsou radikálnější, jiní konzervativnější. Ale v podstatě se shodují na týchž pravidlech“ (Drucker, 2012, s. 217).

1.3 Faktory a jevy ovlivňující bezpečnost z pohledu vnitřního - sociálního prostředí

ČŠI hodnotí školy a školská zařízení dle kritérií, která jsou modifikována na konkrétní typy škol a školských zařízení. Jednou ze šesti oblastí je Koncepce a rámec školy, kde mezi hodnotícími kritérii je to, že škola je vstřícné a bezpečné místo pro žáky, jejich rodiče i pedagogy (ČŠI, 2018, s. 29 – 30, online). Výborná úroveň tohoto kritéria je specifikována: *„Škola aktivně vytváří žákům, zaměstnancům i ostatním osobám oprávněným k pohybu v prostorách školy reálné fyzické a psychické bezpečí, a to nejen dodržováním právních předpisů, ale také zohledněním konkrétních podmínek a prostředí školy Škola má zpracovaný funkční systém úrazové prevence, včetně periodického seznamování žáků s nebezpečnými situacemi. Škola realizuje efektivní opatření k prevenci všech forem rizikového chování. Průběžně sleduje případné signály všech forem rizikového chování, má jasná pravidla postupu v případě rizikového chování a bez zbytečného odkladu je efektivně uplatňuje. S rodiči sdílí systém zpětné vazby pro případ rizikového chování. Škola vytváří podmínky pro psychohygienu žáků i pedagogů, zdravý životní styl a další případné formy podpory příjemného a zdravého prostředí ve škole“ (ČŠI, 2018, s. 30, online).*

Vnitřní prostředí školy je ovlivňováno nejrozličnějšími faktory a jevy. Jedná se o klima a kulturu školy, vliv digitálních technologií, záškoláctví, lhaní, podvádění, projevy agrese a další. K ovlivnění prostředí dochází také v případě inkluze, kde se v některých případech může stát, že proti sobě stojí různé názory, postoje, zkušenosti apod. Níže jsou uvedeny faktory a jevy, které jsou v současné době často zmiňovány.

1.3.1 Klima školy a kultura školy

„Škola je nejen instituce, ale především různorodé společenství lidí, velká sociální skupina. Setkávají se zde žáci, učitelé a rodiče, ale také nepedagogičtí pracovníci a další partneři školy či hosté, návštěvníci. Ti jsou propojeni sociálními vztahy, vazbami. Jejich kvalita a úroveň ovlivňuje nebo spíše vytváří tzv. klima školy“ (Nejedlá a kol., 2015, s. 69). Dle pedagogického slovníku je klima školy definováno jako „sociálněpsychologická

proměnná, vyjadřující kvalitu interpersonálních vztahů a sociálních procesů, které fungují v dané škole, tak, jak ji vnímají, prožívají a hodnotí učitelé, žáci, příp. zaměstnanci školy. Součástí klimatu školy je např. klima učitelského sboru, klima škol. tříd, celkového prostředí školy atd.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 125).

Klima školního prostředí ovlivňuje velké množství faktorů a na druhé straně je to klima školy, které ovlivňuje jak žáky samotné, tak to, jakým způsobem se učí. Celosvětově považovanými znaky dobré školy jsou péče o kulturu a klima školy. Jejich význam je často ze strany učitelů a ředitelů podceňován, ačkoliv škola je místem, kde se žáci učí sociálnímu chování a soužití. Vedení školy je tím, které má zásadní vliv na to, jaké klima ve škole panuje. Z toho důvodu by měla mít škola jasně stanovenou vizi a systém hodnot, který bude sdílen v ideálním případě všemi zaměstnanci (Rodiče vítání, 2013, online).

Pokud má vedení školy zájem o změnu klimatu školy, „*musí jej nejdříve poznat*“ (Světlík, 2009, s. 68). Objektivnost a úplnost informací poskytnutých z hospitací, od ostatních pedagogických pracovníků a dalších zaměstnanců školy, nemusí být zaručena, proto může vedení školy využít například dotazníkového šetření, které by mělo být provedeno a vyhodnoceno nezávislými aktéry (Světlík, 2009, s. 65 – 68). Nejdůležitějším tématem školského ombudsmana pro rok 2017 – 2018 bylo právě bezpečné klima na školách. Hrzal ve výroční zprávě uvádí, že téma školního klimatu vyplynulo z charakteru stížností z předešlého období (Hrzal, 2018b, s. 2).

„Klima školy je odrazem objektivní reality (prostředí) v subjektivním vnímání, prožívání, posuzování a hodnocení školního dění jeho stálými aktéry (např. žáky, učiteli, ředitelem a jeho zástupci). Pro pochopení psychosociálního klimatu školy je důležité vědět, že se vytváří dlouhodobě, zatímco atmosféra působí krátkodobě a je situačně podmíněná. Jak atmosféra, tak klima však závisí na prostředí“ (Průcha, 2009, s. 292).

Jak už bylo uvedeno výše, na klima školy působí různé vlivy. Tyto vlivy mohou buď pramenit z vnitřního, nebo z vnějšího prostředí školy. „*Velmi důležité pro management školy je vymezení ovlivnitelnosti těchto vlivů. Nejvíce ovlivnitelné jsou vlivy vnitřní. Ředitel školy může změnit její organizaci, zlepšovat vybavenost, pracovat s lidmi, zabezpečovat další vzdělávání učitelů a motivovat je, zajistit dodatečné finanční zdroje a tak dále*“ (Světlík, 2009, s. 33).

Kultura školy je faktorem, který ovlivňuje sdílené hodnoty a normy, postoje pracovníků školy, vztahy školy vůči okolnímu prostředí a partnerům školy, rituály školy společně se symboly apod. Jedná se tedy o faktor, který je fakticky spojen s fungováním školy jako celku (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 135; Trunda, Bříza, 2012, s. 49).

„Problém je, že kultura školy je nehmátatelným fenoménem, a není tedy nijak písemně vymezená. Platí ale, že čím je kultura školy kvalitnější, tím lépe pracovníci vědí, co mají dělat, a je tedy třeba méně příruček a nařízení; také loajalita je v takové škole samozřejmostí“ (Trojanová, 2014a, s. 83).

1.3.2 Digitální technologie

„Každý člověk potřebuje k životu umění komunikovat se svým okolím. V současnosti získávání takového umění mění a někdy i ztěžují stále se zdokonalující digitální technologie i určitá uzavřenost jednotlivců vůči společnosti“ (Nejedlá a kol., 2015, s. 56).

Technologické pokroky a objevy v mnohém výrazně zrychlují a usnadňují přístup k informacím, avšak mají i své negativní stránky. *„Ti, kteří se narodili do digitálního světa, se ale nerodí automaticky i mediálně gramotní“* (Rodiče vítání, 2017a, online). Technologie jde stále kupředu, a ač se nám to líbí či nikoliv, je nutné na tuto situaci stále reagovat a určitým způsobem se přizpůsobovat. Pokud škola nechce být „zastaralou izolovanou institucí“, neměla by se novým technologiím bránit, avšak vedení školy pak v tomto případě stojí před otázkou, do jaké míry technologie do školy zavést, umožnit jejich využívání, jak zajistit bezpečné používání a nezneužívání tak, aby nedošlo k naplnění rčení „dobrý sluha, ale zlý pán.“

Walterová in Průcha uvádí, že *„škola se musí vymezit i vůči manipulaci, zejména proti reklamě a informacím deformujícím a ohrožujícím bezpečnost a zdraví dětí. V pozitivním smyslu by však škola měla žáky učit, jak informace zpracovávat a hodnotit, jak vnímat a využívat média jako zdroj informací“* (Průcha a kol., 2009, s. 114).

Častou otázkou, která se ohledně technologií v současné době řeší, je to, zda mohou žáci ve škole používat mobilní telefon či nikoliv. Každá škola si v tomto směru může nastavit pravidla. *„Můžeme zakázat cokoliv kromě nošení mobilu do školy – mobil je brán jako věc pro denní potřebu. Můžeme zakázat nošení do prostoru výuky. Můžeme zakázat používání*

mobilu ve výuce. Můžeme zakázat pořizování nahrávek a fotografií s ohledem na občanský zákoník o ochraně osobnosti 80/2012 Sb., Zákon o ochraně osobních údajů 101/2000 Sb.“ (Ciklová, 2014, s. 85).

Proto, aby mohla být tato pravidla vyžadována, musí být vedením školy zakotvena do školního řádu. Žáci by se bez svých mobilních telefonů zřejmě po dobu pobytu ve škole obešli, jejich nošení je často spíše vyžadováno rodiči z důvodu, aby měli přehled o pohybu svých dětí – příchod do školy, odchod ze školy, přechod na kroužky apod. Obava rodičů o děti je pochopitelná a mít možnost použít telefon pro účel jejich kontroly je beze sporu v dnešní době velkou výhodou. Ano, někdo může namítnout, že telefony před lety nebyly využívány a „také jsme se bez nich museli obejít.“ Příkladem ideálního kompromisního řešení je např. ten, který je praktikován dle slov zástupce ředitele Václava Nádvorníka v ZŠ Londýnská v Praze: *„Nám by bývalo přišlo ideální, kdyby měli žáci během vyučování telefony vypnuté. Ale jak to budu kontrolovat? To je pod moji úroveň. Navíc mi nevadí, když si žák vyfotí tabuli nebo písemku. Takže jsme se při vymýšlení pravidel s dětmi shodli na formulaci „jakmile přijdu do školy, přepnu mobilní telefon do tichého režimu.“ A používat jej směji jen se souhlasem pedagoga, což platí i pro pobyt ve školní družině“ (Rodiče vítáni, 2017b, online).*

Digitální technologie nám (ať už chceme či nikoliv) denně zasahují do života. Mají sice své nesporné klady, ruku v ruce s nimi jdou ale také zápory. Fenoménem současnosti je vzrůstající vliv sociálních sítí, které mají vliv na ty, kteří je využívají, ale vzhledem k tomu, že jsme všichni součástí jedné společnosti, mají vliv vlastně i na ty, kteří je reálně nepoužívají. Příkladem takového negativního jednání je v současné době, často díky dětské znučenosti, nezájmu rodičů, v kombinaci s jinými faktory, a hlavně možnostmi sociálních sítí, svolávání „bitek“ právě přes tyto sítě. Tyto závadové znaky trávení volného času s sebou nesou další činnosti, kterými jsou například krádeže, konzumace alkoholu či jiných nebezpečných látek apod. Takové situace se nestávají v prostředí školy, nicméně školní prostředí dozajisté ovlivňují. Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2017, uvádí, *„že je mládež velmi aktivní v kyberprostoru. Projevuje se to vysokou mírou důvěřivosti v online prostředí, bez uvědomění se rizik, která jsou s tím spojena. Přetrvávajícím celorepublikovým problémem*

je stoupající počet kriminálních deliktů páchaných prostřednictvím sociálních sítí, což souvisí se životním stylem příslušné věkové skupiny a jejich přílišnou otevřeností, důvěrou a sdělováním informací neznámým osobám bez domýšlení důsledku“ (MVČR, 2018, s. 11, online).

1.3.3 Šikana, kyberšikana

Šikana a kyberšikana jsou dozajisté jevy, které v případě výskytu ve školním prostředí toto prostředí ovlivňují a narušují jeho stabilitu. Definice, kterými by se dala šikana popsat, existuje mnoho. „*Šikana je úmyslné a opakované fyzické i psychické ubližování slabšímu jedinci (skupině) silnějším jedincem (skupinou).*“ Jinak může být formulována takto: „*Za šikanování se považuje, když jeden nebo více žáků úmyslně a většinou opakovaně ubližuje druhým. Šikana je chování, jehož záměrem je ublížit někomu jinému, ohrozit ho a zastrašit. Šikana je zneužívání moci*“ (Vágnerová, 2009, s. 11).

Zpráva OECD zabývající se srovnáváním pohody životního prostředí dětí z roku 2009 zmiňuje, že široká definice šikany neumožňuje uvést, jaké její formy jsou ve které zemi nejčastější, či nejdéle trvající. Z výsledků výzkumu vyšlo, že děti jsou pravděpodobně vystaveny šikaně více v Turecku a Řecku. Nejnižší výskyt tohoto negativního jevu je dle zprávy v severských zemích, Španělsku, Itálii, České republice a v Maďarsku (OECD, 2009b, s. 56, online, vlastní překlad). Tematicky zaměřená zpráva PISA in Focus z roku 2017, která vychází z výsledků mezinárodního šetření PISA 2015 uvádí, že napříč zeměmi OECD mají se šikanou zkušenosti 4 procenta žáků a 8 procent žáků je několikrát měsíčně obětí zlých pomluv vůči své osobě. Snížení či eliminace tohoto jevu lze docílit vytvořením empatického školního prostředí ruku v ruce s jasně stanovenými a spravedlivými pravidly. Strukturované a uspořádané prostředí má za následek to, že se žáci cítí bezpečněji, více se zabývají školní prací a mají menší tendence účastnit se rizikového chování. K docílení zdravého klimatu školy je třeba zajistit kooperaci všech zúčastněných stran, spolu s vhodně zvolenou strategií prevence a intervence (OECD, 2017, s. 2, 5, online, vlastní překlad).

Tematická zpráva ČŠI uvádí: „*Vzhledem k tomu, že případy šikany řeší podle dlouhodobých zjištění Česká školní inspekce v průběhu školního roku cca 30 % základních škol, je možné usuzovat, že komunikace s rodiči významně přispívá k odhalování a následnému řešení tohoto negativního fenoménu*“ (ČŠI, 2017, s. 8, online).

Školský ombudsman ve své zprávě o činnosti udává, že některé školy mají problém s odhalením a řešením šikany. Ombudsman doporučuje propagaci Metodického pokynu k prevenci a řešení šikany (Hrzal, 2018a, online). V současnosti je podporou Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č.j. MSMT-21149/2016).

Jsou to školy, které mají odpovědnost za šikanu, pokud k ní dochází ve školním prostředí. Rodiče žáků se nejčastěji v první řadě obracejí na třídního učitele, vzhledem k tomu, že jsou s ním v pravidelném kontaktu, ale možností je obrácení se na výchovného poradce, metodika školní prevence, nebo rovnou na vedení školy. Pedagogický pracovník, jemuž bude podnět týkající se podezření na šikanu oznámeno, má povinnost toto oznámení přijmout a nahlásit vedení školy. Následným krokem je stanovení postupu, jakým se bude šetření ubírat a jež by mělo kopírovat metodický pokyn MŠMT. Škola musí v první fázi rozhodnout, zda se bude případem prověřování podnětu zabývat sama, či zda budou do této činnosti zahrnuti další aktéři např. pedagogicko-psychologická poradna aj. V počátečních stádiích šikany je doporučován postup dle výše zmíněného metodického pokynu, nicméně pokud se již jedná o šikanu pokročilou, pomoc odborných pracovníků je dle doporučení upřednostňována (Vágnerová, 2009, s. 26 – 31).

Ve fázi, kdy dojde k usvědčení agresorů, je na vedení školy učinit takové kroky, které povedou k zabránění dalšímu nežádoucímu chování ze strany agresorů a stanovení výchovných opatření (Vágnerová, 2009, s. 31). *„Dnes je v módě poukazovat na lidská práva dětí. Každé právo ale musí být vyváženo i konkrétní odpovědností za porušování práv ostatních, jakož i za porušování obecných zásad slušného chování. A tato odpovědnost se tedy samozřejmě musí týkat i dětí“* (trestni-rizeni.com, online). Avšak opatření typu vyloučení ze studia se netýká základních škol, čímž je vedení těchto škol v řešení opravdu závažných provinění dosti limitováno. *„V případě, že je potřeba agresory dovést ke spolupráci s odbornými zařízeními, oznámí škola výsledky vyšetřování příslušnému oddělení sociálně-právní ochrany dětí. Pokud vyšetřování prokáže trestný čin nebo vzbudí podezření na něj, škola bez odkladu kontaktuje přímo Policii ČR“* (Vágnerová, 2009, s. 31).

2 Proces řízení bezpečnostních standardů a dalších postupů

Oblast zajišťování bezpečnosti ve školách je ovlivněna spoustou proměnných, a tudíž je velmi složitou, ať už se jedná o jevy uvedené v předchozí části práce, ustanovení týkající se bezpečnosti a ochrany zdraví žáků (v rámci školní budovy, dále pak mimo budovu školy např. na výletech, vycházkách, při jízdě na kole, při pohybu na silnicích atd.), požární ochranu, různé hygienické normy, až po právní stránku věci typu ohlašovací povinnosti, odpovědnosti za způsobené škody apod.

V § 165 školského zákona nalezneme „jednu zásadní pravomoc (a zároveň povinnost) ředitele – v odst. 1 písm. a) je uvedeno, že stanovuje organizaci a podmínky provozu školy a školského zařízení. Tuto povinnost plní ředitel většinou vydáním nejrůznějších vnitřních předpisů organizace – například školního řádu, provozního řádu, směrnic apod.“ (Lhotková, Trojan, Kitzberger, 2012, s. 48).

Základem dobře fungující školy jsou jasně stanovená pravidla fungování, která by měla být formulována srozumitelně, přehledně, bez možnosti dvojího výkladu a při jejich tvorbě také s přihlédnutím k rčení „dobrého pomálu.“ Veškeré dokumenty školy je třeba vést v písemné podobě a prokazatelným způsobem s nimi musí být seznámeny všechny strany (učitelé, žáci, zákonní zástupci žáků). Dokument by měl obsahovat informaci, jaká je jeho právní síla, o co se škola při jeho tvorbě z pohledu zákona opírá, aby následně vedení školy bylo schopné vysvětlit, z jakého důvodu jsou určité činnosti vyžadovány, zakazovány apod. Pokud vedení školy do tvorby určitých pravidel zapojí žáky a jejich rodiče, bude to sice časově náročnější aktivita s více komplikacemi, ale v konečné fázi se tím poté zkrátí čas na jejich vysvětlování (Společně k bezpečí, 2015, s. 4 – 6, online). „Jejich zapojení do konstituování pravidel soužití ve škole skýtá naději, že tato pravidla přijmou za svá“ (Průcha, 2009, s. 211).

Význam existence pravidel vychází z potřeb každého jedince – z potřeby cítit se bezpečně. Principem pravidel je usměrňovat organizační a vztahové prvky k očekávanému stavu. Tím, že jednotlivé strany budou vědět, co přesně je od nich očekáváno, budou se cítit jistěji, bezpečněji a dojde (v ideálním případě) k prohloubení vzájemné důvěry. Při vysvětlování pravidel, má vedení školy spolu s učiteli možnost sdělit žákům a jejich rodičům hodnoty školy, styl spolupráce, kterou by si škola představovala, což v neposlední

radě může způsobit předejití spoustě problémů v budoucnosti (Felcmanová, 2013, s. 35 - 38). Škola by měla „být vstřícným a bezpečným místem pro všechny žáky, jejich rodiče i pedagogy, tzn. je očekáváno, že každý žák, učitel i rodič se chovají k sobě navzájem slušně, učitelé vůči žákům a rodičům vstřícně a všichni žáci se cítí ve škole bezpečně, pohybují se v prostředí, které jim poskytuje psychickou pohodu pro učení. To je ideální stav a realita bývá vždy složitější. Je třeba, aby škola měla promyšlena a připravena opatření pro případy, které se od ideálního stavu více či méně vzdalují“ (Chvál, 2018, s. 28).

2.1 Vedení školy

Ředitel školy „je podle zákona statutárním orgánem školské právnické osoby, jmenován a odvoláván je zřizovatelem. Jeho kompetence ve vztahu ke škole, veřejnosti, obci aj. jsou rozsáhlé – zejm. řídí školu, předškolní zařízení nebo školské zařízení, odpovídá za tvorbu ŠVP a jeho realizaci, za odbornou, výchovnou a vzdělávací práci, efektivní využívání finančních prostředků a personální záležitosti školy“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 253).

Osoba ve funkci ředitele školy vykonává více rolí současně. Mezi tyto role patří role lídra, manažera a vykonavatele. V roli vykonavatele plní ředitel školy vyučovací povinnost, v roli lídra určuje vizi organizace. (Trojanová, 2014b, s. 9 – 10). Výkon základních manažerských funkcí patří k roli manažera. Jedná se „o tzv. sekvenční a paralelní funkce. Sekvenční manažerské funkce (plánování, organizování, výběr pracovníků, vedení lidí a kontrola) jsou samostatné, zatímco paralelní funkce mohou prostupovat (analýza, rozhodování, implementace) dříve uvedenými sekvenčními funkcemi, protože se vždy vztahují k určité konkrétní činnosti“ (Trojanová, 2014b, s. 12).

„Základním předpisem, který řeší kompetence ředitele školy v oblasti „školských“ témat (a z velké části i pedagogických témat), je zákon č. 561/2004 Sb. (školský zákon). Zcela zásadními jsou pak v rámci tohoto zákona § 164 a § 165, kde jsou vymezeny základní pravomoci, resp. povinnosti a práva ředitele školy, a které mají také podstatný vliv na interpretaci mnoha dalších ustanovení zákona a odvození řady kompetencí, výslovně v zákonu nejmenovaných“ (Lhotková, Trojan, Kitzberger, 2012, s. 46).

Kromě pozice ředitele školy je třeba zmínit pozici zástupce ředitele. Pozice zástupce ředitele není přímo upravena ve školském zákoně. Výslovné uvedení je k nalezení pouze v nařízení vlády č. 75/2005 Sb. V současné době nikde též není stanovena povinnost tuto funkci zřídit, stejně tak i není uveden počet zástupců, které může ředitel školy stanovit. Zřízení a zrušení pozice tohoto vedoucího pracovníka se tedy logicky řídí podmínkami danými zákoníkem práce a zákonem o pedagogických pracovnících (Trojan, Trojanová, Puškinová, 2015, s. 31). *„Počet zástupců ředitele je do značné míry otázkou financí. Rozdělení jejich kompetencí je plně na uvážení ředitele a na jeho znalosti prostředí školy, kterou vede (Řízení školy, 2013, online).*

V závislosti na velikosti školy, možnostech, potřebách školy a již zmíněnému faktu, že ředitel školy odpovídá za její chod, co se všech procesů týče, je možné ustanovit střední management školy jako další řídicí článek, na který by mohly být určité činnosti delegovány (Trojanová, 2014a, s. 14 - 15). *„Delegování manažerských činností na střední management školy znamená vymezení této funkce jako skutečné řídicí složky“ (Trojanová, 2014a, s. 40).*

„Ředitel je v trochu zvláštní pozici, protože má na starost zároveň chod školy jako velkého domu s mnoha místnostmi a zaměstnanci a zároveň musí řídit školu jako pedagogickou instituci. Najít rovnováhu mezi učitelskou a provozně údržbářskou složkou ředitelské funkce není jednoduché a u mnoha ředitelů jedna z nich převáží na úkor té druhé.“ „...pokud se ředitel nechá zahltit velkou rekonstrukcí nebo přístavbou, několik let nebude mít na své učitele čas. Ale stejně tak zanedbaná budova snižuje komfort pro práci učitelů a to také vede k jejich nespokojenosti. Jasný recept neexistuje, je jen možné uvědomit si včas rizika“ (Feřtek, 2002, s. 51).

2.2 BOZ ve škole

Jak již bylo zmíněno, oblast bezpečnosti a ochrany zdraví (dále jen BOZ) dětí, žáků a studentů a současně oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP) patří mezi nejvíce komplikované, jak na zajištění samotného procesu, tak na zpracování dokumentace. Při procesu školení žáků na tuto problematiku by měl být respektován fakt, že „dítě není malý dospělý,“ tudíž je třeba přizpůsobit výklad jeho věku a rozumovým schopnostem.

„Pro základní plnění požadavků BOZP ve školských zařízeních by se mělo dbát především na:

<i>1. vyhledávání a prevence rizik</i>	<i>8. opakování práv a povinností</i>
<i>2. výuku BOZ a BOZP</i>	<i>9. práci s biologickými činiteli</i>
<i>3. poskytování první pomoci</i>	<i>10. čistotu a hygienu</i>
<i>4. evidenci a dokumentaci úrazů</i>	<i>11. zákaz kouření ve škole</i>
<i>5. prověrky BOZP</i>	<i>12. požární ochranu</i>
<i>6. revize a kontroly zařízení</i>	<i>13. práci žen a mladistvých</i>
<i>7. dokumentaci BOZP</i>	<i>14.ergonomii“ (BOZP.cz, 2015, online).</i>

2.2.1 Kontrola BOZ

„Výchova ke zdraví a zajišťování bezpečné výuky je nedílnou součástí vzdělávacích programů a jejich naplňování na všech stupních vzdělávání. Hodnocení a kontrola těchto činností patří mezi priority České školní inspekce“ (ČŠI, 2016, s. 3, online).

V období 2013/2014 a 2014/2015 ČŠI kontrolovala ve školách jak zajištění BOZ v průběhu vzdělávání a při činnostech s tím souvisejících, jak jsou dodržovány právní předpisy v této oblasti, ale také to, zda jsou žákům poskytovány nezbytné informace, které se BOZ týkají (ČŠI, 2015, s. 3 – 8, online; ČŠI, 2016, s. 3 – 7, online).

V období od 1. 9. 2013 – 31. 8. 2014 byla kontrola provedena ve 243 školách a školských zařízeních v rámci celé ČR. Tematická zpráva ČŠI za toto období uvádí, že téměř všechny školy, které v daném období navštívila, měly problematiku BOZ obsaženou ve školních řádu (nebo ve vnitřním řádu) a docházelo k jejich pravidelné aktualizaci. V dalším sledovaném období, a to od 1. 9. 2014 - 31. 12. 2014, došlo z důvodu zahrnutí BOZ do komplexní činnosti ČŠI ke zvýšení počtu kontrolovaných škol. Základních škol bylo v tomto období kontrolováno 234. Dle zprávy byly požadavky na bezpečnost splňovány převážnou většinou kontrolovaných škol. V malém počtu škol byly zjištěny dílčí nedostatky. Co se oblasti bezpečnosti prostor školy týče, splňovalo tyto požadavky dle zprávy ČŠI 94 % kontrolovaných základních škol. Ze strany ČŠI byla doporučena finanční podpora školám pro to, aby mohl být posílen personální dohled, pro možnost zřízení technických bezpečnostních prvků, dále pak bylo doporučeno vytvoření vzdělávacích programů pro pedagogy zaměřené na BOZ (ČŠI, 2015, s. 3 – 8, online).

Stejně tematicky zaměřená zpráva ČŠI v období od 1. 9. 2014 – 31. 8. 2015 zaznamenala nárůst počtu kontrolovaných škol, a to 1764 škol a školských zařízení v rámci všech krajů České republiky – z toho se kontrola týkala 727 základních škol. Stejně tak jako ve zprávě za minulé období, měly téměř všechny navštívené školy pravidla BOZ zahrnuta ve školních či vnitřních řádech školy, stejně tak jako docházelo ze strany škol k jejich pravidelné aktualizaci. Ve srovnání s předchozím školním rokem došlo k mírnému nárůstu poučení žáků o oblasti BOZ, a také k častějšímu informování rodičů žáků o problematice BOZ. Ke zlepšení došlo také dle ČŠI v oblasti zajišťování vzdělávání pedagogů a ostatních zaměstnanců škol v oblasti BOZ. V oblasti zajištění bezpečnosti v rámci školních prostor (například v tělocvičnách, chodbách, šatnách, školních zahradách apod.), byly zjištěny méně časté závady než v předchozím školním roce. Požadavky na bezpečnost prostor školy splňovalo 94,1 % kontrolovaných základních škol. Oproti tomu došlo ve srovnání s předchozím školním rokem ke snížení škol, které měly stanovená pravidla pro konání akcí mimo školu (ČŠI, 2016, s. 3 – 7, online).

2.2.2 Školní úrazovost

Součástí tematických zpráv, které byly zmíněny v předchozí části práce týkající se BOZ, byla analýza školní úrazovosti. Za období od 1. 9. 2014 – 31. 8. 2015 obdržela Česká školní inspekce 38.710 záznamů o úrazech, v předchozím období od 1. 9. 2013 – 31. 8. 2014 bylo zaregistrováno 31.441 záznamů. Celkem tedy došlo ke zvýšení úrazů o 7.269, což představuje nárůst o 23,1 %. Nejvyšší počet úrazů byl za obě období zaznamenán v základních školách. Dohromady se obě sledovaná období staly tři smrtelné úrazy (ČŠI, 2015, s. 9 – 10, online; ČŠI, 2016, s. 8 – 9, online).

Povinnost vedení evidence úrazů žáků vychází z § 29 odst. 3 školského zákona, který uvádí: „Školy a školská zařízení jsou povinny vést evidenci úrazů dětí, žáků a studentů, k nimž došlo při činnostech uvedených v odstavci 2, vyhotovit a zaslat záznam o úrazu stanoveným orgánům a institucím“ (Zákon 561/2004 Sb.). Všechny informace týkající se záznamní povinnosti, stylu vedení evidence, zasílání hlášení apod. jsou součástí vyhlášky č. 64/2005 Sb. – Vyhláška o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů.

2.2.3 Zajištění dohledu - odpovědnost školy za škody

Odpovědnost za škodu neoddelitelně souvisí s povinností školy dle § 29 školského zákona – tzn. se zajištěním bezpečnosti a ochrany zdraví žáků. Odpovědnost za škodu upravuje pro tento účel zákoník práce, pokud nelze použít ten, tak v rámci principu subsidiarity je oblast upravena v občanském zákoníku. Vzhledem k tomu, že je to škola jako celek, jež má nad žákem vykonávat dohled, odpovědnost vůči konkrétnímu žákovi – respektive jeho zákonnému zástupci má právě škola. Pedagogický pracovník vykonávající dohled má vůči zaměstnavateli odpovědnost pracovní právní, případně trestněprávní.

Jak již bylo uvedeno v předchozí části práce, základní školy jsou zatíženy nejčastější úrazovostí, tzn. zajištění náležitého dohledu nad nimi, by mělo patřit mezi priority školy. Škola je povinna žáky poučit tak, aby to odpovídalo věku žáků a s tím související mírou vnímání případných rizik. Dohled školy však nemůže být chápán jako „dohled na každém kroku“ (Ciklová, 2014, s. 38 – 41).

„Dohled neznamena pouze zabránit úrazu či škodě ve chvíli, kdy k tomu dochází, ale především vytvořit podmínky (organizaci hry, praktickou přípravu apod.) k předejití možného vzniku rizika. Prokazování, že nebyl zanedbán, je tedy na straně pedagogického pracovníka. Ten, kterému byla škoda způsobena, nemusí prokazovat, že to bylo tím, že dohled byl zanedbán“ (Ciklová, 2014, s. 41). Bohužel existují i velmi tragické případy, kdy došlo z důvodu nedůsledného dozoru ke smrti či vážnému úrazu žáka. *„Přečinu usmrcení z nedbalosti se dopustí ten, kdo jinému z nedbalosti způsobí smrt, a spáchá takový čin proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uložené mu podle zákona“* (ASPI, 2016). Toto vše opět klade velkou odpovědnost na vedení školy ve smyslu adekvátního prostorového a personálního zajištění běžného chodu vyučování v rámci budovy, tak i mimo ni.

2.3 Školní řád

„Školní řád je první soubor psaných pravidel, „první zákon“, se kterým se jako děti setkáváme“ (Feřtek, 2002, s. 60). Je součástí povinné dokumentace škol a odrazem výchovné filozofie školy (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 253). Školní řád (vnitřní řád v případě školského zařízení) je zásadním dokumentem školy. Jedná se o interní právní normu, která umožňuje vedení školy stanovit průběh výchovy a vzdělávání v dané škole

(Hanák, 2015, s. 136). „Školní řád je interním předpisem dané školy, který zavazuje právě jen ji, její zaměstnance, žáky nebo studenty školy a zákonné zástupce nezletilých dětí a žáků školy“ (Průcha a kol., 2009, s. 616).

Školní řád je vymezen v § 30 odst. 1 školského zákona: „Ředitel školy vydá školní řád; ředitel školského zařízení vnitřní řád. Školní řád a vnitřní řád upravuje: (a) podrobnosti k výkonu práv a povinností dětí, žáků, studentů a jejich zákonných zástupců ve škole nebo školském zařízení a podrobnosti o pravidlech vzájemných vztahů se zaměstnanci ve škole nebo školském zařízení, (b) provoz a vnitřní režim školy nebo školského zařízení, (c) podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků nebo studentů a jejich ochrany před sociálně patologickými jevy a před projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí, (d) podmínky zacházení s majetkem školy nebo školského zařízení ze strany dětí, žáků a studentů“ (Zákon 561/2004 Sb.).

Je to právě školní řád, na který se jako první zaměřují pracovníci inspekce, slouží jako opora řediteli školy a učitelům při řešení různých stížností apod. (Trojan, 2014, s. 28). „Školní řád je důležitý právní dokument, z čehož vyplývá, že musí vyhovovat nárokům na kvalitu právních dokumentů a že nejlepší by bylo, aby jej připravili právníci. Pokud by tomu tak bylo, je vysoce pravděpodobné, že nebude srozumitelný rodičům, natož žákům a nemůže tedy plnit hlavní účel, kterým je, aby všichni věděli, jak se ve škole mají chovat, aby měli vzájemně dobré vztahy. Mnohé školní řády vytvořilo vedení škol s oporou o právní konzultace. Tyto školní řády pak dominantně obsahují povinnosti žáků. Práva žáků, práva a povinnosti rodičů a práva a povinnosti zaměstnanců školy jsou pojímány marginálně. Již to samo o sobě do úpravy vzájemných vztahů vnáší nevyváženost a není základem pro dobré vztahy“ (Chvál, 2018, s. 25).

Faktem je, že ne všechny situace lze určitým způsobem změřit a popsat, to znamená, že ne všechno lze do školního řádu zakomponovat. Vedení školy by se mělo také vyvarovat přílišnému rozrůstání tohoto dokumentu na úkor jednoduchosti a srozumitelnosti. Informace ve školním řádu by měly mít jednoznačný výklad a vzhledem k častým společenským změnám by měly být koncipovány nadčasově (Trojan, 2014, s. 28 – 30). Vzhledem k tomu, že složitá formulace řádu opravdu častou chybou bývá, těžko může být pak dosaženo toho, že mu všichni porozumí stejným způsobem. V tomto případě tedy platí,

že čím více bude školní řád pro všechny srozumitelný, tím bude lehčí jeho vymahatelnost a stane se tak skutečnou podporou školy (Felcmanová, 2013, s. 36).

„Více než dvě desítky náboženství po celém světě uznávají myšlenku, kterou později verbalizoval Kant v mravní imperativ – nečiň druhému to, co nechceš, aby jiní činili tobě.

Kolik právních předpisů by vůbec nemuselo existovat, kdybychom tuto myšlenku nezapomenuli“ (Trojan, 2014, s. 29).

2.4 Prevence, poradenství, ohlašovací povinnost

„Zkušenosti i výzkumy ukazují, že nejlepší a nejúčinnější metodou řešení (nejenom školních) problémů je prevence, neboli řešení problémů, které ještě nenastaly. K tomu je potřeba dostatek kvalitních informací, návodů, postupů či manuálů, jak předcházet všem možným rizikům, které nám život přináší. A když už nějaký problém přichází nebo přijde, jak se zachovat, na koho se obrátit o pomoc, prostě řečeno – jak kvalifikovaně i úspěšně jednat a přitom „netratit hlavu“ (Hanák, 2015, s. 4).

Prevenci je možno specifikovat jako aktivity podporující požadované chování a předcházející negativním jevům (Ciklová, 2014, s. 9 – 10).

Oblast prevence ve školách je také obsahem § 2 a § 7 Vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních ve znění pozdějších změn (Vyhláška č. 116/2011 Sb., 103/2014 Sb. a 197/2016 Sb.).

„Účelem poradenských služeb je přispívat zejména k ... (d) prevenci a řešení vzdělávacích a výchovných obtíží, prevenci různých forem rizikového chování a dalších problémů souvisejících se vzděláváním a s motivací k překonávání problémových situací“ (Vyhláška 197/2016 Sb., § 2). „Ve škole jsou zajišťovány poradenské služby v rozsahu odpovídajícím počtu a vzdělávacím potřebám žáků školy zaměřené zejména na .. (i) předcházení všem formám rizikového chování včetně různých forem šikany a diskriminace, (j) průběžné vyhodnocování účinnosti preventivních programů uskutečňovaných školou...“ (Vyhláška 197/2016 Sb., § 7, odst. 2). Prevence také vyplývá z § 29, odst. 1 a 2 školského zákona.

Opatření prevence lze rozdělit na dva typy – dvě oblasti. První oblastí je prevence primární, sekundární a terciální. Primární prevence je souborem činností zabraňující tomu, aby nežádoucí jevy vznikly; sekundární prevence se týká odhalení a práce s jevy, které

jsou v začínající fázi a terciální fáze je souborem činností, jejichž cílem je vzniku dalším komplikacím plynoucím z již existujících problematických jevů zabránit. Druhou oblastí je prevence nespecifická, která se zaměřuje na populaci jako celek s cílem podpořit formy chování, které jsou žádoucí apod.; dále prevence specifická, jež cílí na osoby s vyšší pravděpodobností vzniku nežádoucích jevů a třetí je prevence indikovaná, která se týká osob, u nichž se již nežádoucí jevy objevily (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 219).

Prevence ve školách se hlavně zaměřuje směrem k eliminování výskytu sociálně-patologických jevů. *„Sociálně-patologické jevy jsou jevy, které jsou pro společnost nežádoucí, protože porušují sociální, morální nebo právní normy společnosti (například kriminalita, vandalismus, toxikomanie, násilí a další). Sociálně-patologické chování se projevuje nedodržováním nebo porušováním sociálních norem, předpisů, zákonů a etických hodnot“* (Hanák, 2015, s. 43).

Vybudování monitoringu problémového chování či jeho příznaků ve školách by mělo být samozřejmostí, protože jediné pak jsou školy schopné v krizových situacích včas zareagovat. Tvorba pravidel má také svá specifika. Pravidla lze formulovat formou zákazu, očekávání či příkazu. Každá z těchto forem má svá „pro a proti“ (Miovský a kolektiv, 2015a, s. 32 – 33).

„Zákaz formulujeme tehdy, kdy z důvodu bezpečnosti žáka, školy, nelze umožnit jinou variantu, případně je vše ukotveno také právní normou. Příkaz je obvykle formulací zákazu, kdy je něco velmi důležitého pro obecný chod školy a je třeba dodržet určité pravidlo. Formulace pravidla formou očekávání je vhodná zejména v případě nastavování obecných pravidel společenského soužití“ (Miovský a kolektiv, 2015a, s. 33).

V neposlední řadě důvodem toho, proč by škola měla věnovat úsilí prevenci vzniku negativních jevů je ten, že když už takové jevy nastanou, jsou pak často sáhodlouze řešeny, což je jistě náročnou a leckdy vyčerpávající disciplínou pro všechny dotčené strany. Celkově takové jevy a situace negativně zasahují a narušují stabilitu mezilidských vztahů (vztahy mezi třídním kolektivem, kolektivem ve sborově, vztahy s rodiči žáků apod.). Tématům prevence různých druhů rizikového chování a jevům se věnuje značná část odborných publikací, stejně tak jako metodických pokynů, výkladů k nim, doporučení MŠMT atd.

2.4.1 Školní preventivní strategie

Školní preventivní strategie je programem, který má dlouhodobý charakter, vytváří se na 3 až 5 let. Oficiální struktura dokumentu není dána. Při tvoření dokumentu je možné využít například šablon vytvořených některými pedagogicko-psychologickými poradnami. Příkladem může být návrh PPP Nový Jičín, který se člení na dvě části. První část se týká zmapování spektra oblastí s cílem zjistit informace o sociálním okolí školy, získat informace od rodičů, žáků a učitelů, to vše pak doplněné o informace z vyhodnocených minimálních preventivních programů. 2. část návrhu školní preventivní strategie má za cíl stanovení krátkodobých, střednědobých a dlouhodobých cílů (Ciklová, 2014, s. 20 – 21; PPP Nový Jičín, online).

2.4.2 Minimální preventivní program

Minimální preventivní program (dále jen MPP) nemá taxativní vymezení ve školském zákoně jako součást povinné dokumentace škol. Jeho existence je zmíněna v již zmíněné Vyhlášce č. 72/2005 Sb., v platném znění (Vyhláška o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních), a to v § 7, odstavci 3. Jako pomocné dokumenty pro tvorbu tohoto programu má vedení školy, školní metodici prevence a ostatní pedagogičtí pracovníci k dispozici řadu metodik, metodických doporučení a pokynů MŠMT (Společně k bezpečí, 2015, s. 6 – 7, online).

„Minimální preventivní program je komplexním dlouhodobým preventivním programem školy / školského zařízení a je součástí školního vzdělávacího programu, který vychází z příslušného RVP, popř. je přílohou dosud platných osnov a učebních plánů. Při jeho realizaci vycházíme ze situace, že škola má pro něj samozřejmě pouze omezené časové, personální a finanční možnosti, a je proto nutné klást důraz na co nejvyšší efektivitu při existujících zdrojích. Program má jasně definované dlouhodobé a krátkodobé cíle a je naplánován tak, aby mohl být řádně proveden. Přitom musí být přizpůsoben kulturním, sociálním či politickým okolnostem i struktuře školy či specifické populaci jak v jejím rámci, tak v jejím okolí. Program musí důsledně respektovat rozdíly ve školním prostředí, oddalovat, bránit nebo snižovat výskyt rizikového chování a zvyšovat schopnost žáků a studentů činit informovaná a zodpovědná rozhodnutí“ (Miovský a kolektiv, 2015a, s. 13). Na vytváření a realizaci MPP participují všichni pedagogičtí pracovníci školy. Aby byla

zajištěna co nejvyšší efektivnost programu, je třeba, aby spolupráce probíhala mezi všemi zaměstnanci školy, tzn. i těmi nepedagogickými (Miovský a kolektiv, 2015a, s. 14 -15). „MPP je konkrétním dokumentem školy zaměřeným na výchovu žáků ke zdravému životnímu stylu, na jejich osobnosti a sociální rozvoj a rozvoje jejich sociálně komunikativních dovedností. Jeho součástí jsou též specifické intervence pomáhající žákům osvojit si takové znalosti, dovednosti a způsobilosti (též kompetence), které efektivně snižují riziko výskytu, případně rozvoje konkrétních forem rizikového chování“ (Miovský a kolektiv, 2015a, s. 14). MPP je kontrolován ze strany České školní inspekce. Vyhodnocení toho, jaká byla účinnost jeho realizace, je pak následně součástí výroční zprávy o činnosti školy (Miovský a kolektiv, 2015b, s. 98).

Ve fázi implementace je třeba „respektovat fakt, že se program (intervence) stále vyvíjí (není něčím statickým a daným), stejně jako se mění reálný kontext, v němž se program (intervence) provádí/realizuje. Znamená to, že je nutné brát ohled na místní specifika dané cílové skupiny a okolnosti realizace. Program (intervence) musí tedy zákonitě být modifikován, ačkoliv jádro (předloha, návrh, vzor, model atd.) programu (intervence) zůstane stejné. Na druhé straně je však nutné, aby reálná podoba implementovaného programu (intervence) co nejvěrněji reprodukovala původní vzor (předlohu, návrh, model atd.), neboť jen ten představuje vyzkoušenou a otestovanou podobu intervence“ (Miovský a kolektiv, 2015b, s. 65).

2.4.3 Školní poradenství

Právo žáků na poradenskou činnost je ukotveno ve školském zákoně. „Žáci a studenti mají právo ... (f) na informace a poradenskou pomoc školy nebo školského poradenského zařízení v záležitostech týkajících se vzdělávání podle tohoto zákona“ (561/2004 Sb., § 21, odst. 1). Dle odst. 2 téhož zákona mají tatáž práva jejich zákonní zástupci.

„Za poskytování poradenských služeb odpovídá ředitel školy (72/2005 Sb. §7), případně jím pověřený pracovník. Ředitel školy popř. prostřednictvím pověřeného pracovníka zabezpečuje také preventivní program školy, dále se podílí na zajištění výchovného poradenství. Tyto poradenské a preventivní programy by měly odrážet specifika dané školy i regionu“ (Ciklová, 2014, s. 13). Vyhláška 72/2005 Sb. ve znění pozdějších změn (Vyhláška č. 116/2011 Sb., 103/2014 Sb. a 197/2016 Sb.) definuje obsah poskytování

poradenských služeb, účel služeb, pravidla jejich poskytování, typy dokumentace, kterou je třeba vést apod.

Nejvýhodnější variantou pro školu je mít školní poradenské pracoviště vlastní. Pro poskytování poradenských služeb je důležité rozdělit role, vytvořit časový prostor, vytvořit a podpořit spolupráci s ostatními školskými odborníky na tuto oblast a věnovat se zvyšování dalšího vzdělávání školních odborníků v oblasti poradenství (Miovský a kolektiv, 2015a, s. 39 – 40). *„Služby školního poradenského pracoviště jsou obvykle poskytovány výchovným poradcem, školním metodikem prevence, případně školním psychologem / školním speciálním pedagogem a jejich konzultačním týmem složeným z vybraných pedagogů školy. Součástí tohoto týmu jsou na mnoha školách také asistenti pedagoga a sociální pedagogové“* (Miovský a kolektiv, 2015b, s. 184). *„Vnitřní systém komunikace, jasné vymezení rolí a kompetencí ve školském poradenském týmu je základním předpokladem pro kvalitní poskytování poradenství ve škole“* (Ciklová, 2014, s. 14).

2.4.4 Bezpečnostní a krizové plány

Bezpečnostní a krizové plány mají obvykle návaznost na Minimální preventivní program, podrobně rozebírají konkrétní rizikový jev a oblast prevence (Miovský a kolektiv, 2015a, s. 35). *„Účelem bezpečnostního plánu je riziku účinně a konkrétně předcházet, účelem plánu krizového je minimalizovat škody, které z naplnění rizika vznikly“* (Společně k bezpečí, 2015, s. 6 – 7, online).

Tvorba plánů má své dané postupy, z nichž by se mělo vycházet. Nejdříve je důležité stanovit rizikový jev a identifikovat, jaké riziko z něj plyne. Druhým krokem je identifikování konkrétních míst, se kterými je riziko spojeno, konkrétních žáků apod. Dále je důležité stanovit, čeho má být dosaženo, identifikovat zdroje, nástroje a postupy, kterými organizace disponuje. Třetím krokem je delegování, což znamená, že vedení školy musí rozvrhnout odpovědnosti za jednotlivé aktivity, ať už se jedná o žáky, jejich rodiče, pedagogy a další. Důležité je pak také určitým způsobem motivovat jednotlivé strany, aby přijali cíl „za svůj“ a zajistit angažovanost co největšího počtu osob. Poslední fází tvorby plánu je přesné stanovení toho, co bude po jednotlivých aktérech vyžadováno a jaké

k tomu budou mít k dispozici nástroje. Plán by měl být v písemné formě (Miovský a kolektiv, 2015a, s. 35).

Jak již bylo uvedeno, důležitým - respektive zlomovým bodem úspěšné realizace bezpečnostních a krizových plánů je to, aby byly dotčenými stranami akceptovány. „*Pokud není vytvořený konsensus mezi všemi účastníky vztahové sítě školy, bývá pak potřeba některá pravidla bojkotovat, všelijak se proti nim vymezovat a testovat jejich účinnost a spolehlivost. Pokud se rodiče s těmito pravidly seznámí až ve chvíli, kdy je jejich dítě za jejich porušení trestáno, tak mají potřebu tato pravidla zpětně rozporovat a odvolávat se na nejasnost jejich znění atd.*“ (Miovský a kolektiv, 2015a, s. 36).

2.4.5 Ohlašovací povinnost

S řešením problematických či krizových situací ve školách je taktéž spojena případná ohlašovací povinnost. V případě protiprávního jednání žáků či jiného skutečně nebezpečného jednání žáků, mají školy povinnost informovat kromě zákonných zástupců žáků i různé třetí strany. Na ohlašovací povinnost je možné se podívat ze dvou rovin – z pohledu trestního zákoníku (Trestní zákoník 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů) a z pohledu zákona o sociálně - právní ochraně dětí (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů a ústavní výchova). Dle trestního zákoníku je ohlašovací povinnost rozdělena jako buď povinnost oznámit trestný čin dle § 368, anebo povinnost překazit trestný čin dle § 367. Zákon v tomto případě jasně specifikuje, které trestné činy lze do této oblasti zahrnout (Veselá, Pospíšilová, 2012, s. 4 – 9, online; Ciklová, 2014, s. 44 – 45, 99).

Oznámení by měla být prováděna bez zbytečných odkladů, nicméně je nutné k jednotlivým situacím přistupovat individuálně a s obezřetností, mít ověřené informace společně s připravenými podklady. V případě, že nebude zákonná povinnost splněna, hrozí těm, kteří oznámení, neprovedli sankce. Pokud nedošlo k oznámení nebo překažení trestného činu, může každá osoba, která tuto povinnost nesplnila, čekat trestní postih. Pokud nedojde k oznámení zákonem stanovených skutečností orgánům sociálně-právní ochrany, může to mít za následek uložení pokuty (Veselá, Pospíšilová, 2012, s. 4 – 9, online; Ciklová, 2014, s. 44 – 45, 99).

3 Partnerství rodičů a školy

„Školy jsou a budou ve skutečnosti vždy dvě – ta, kterou vidí žáci, a ta, kterou vidí učitelé. Cílem není, aby se jedna přizpůsobovala té druhé, ale aby se oba pohledy doplňovaly, což lze využít k vzájemnému obohacení“ (Hanák, 2015, s. 38). Tato dvojkoalice je dále doplněna rodiči žáků, kteří jsou nejpočetnějším partnerem školy. *„V současné době jsou rodiče, alespoň teoreticky, vnímáni jako neopominutelní aktéři výchovy a vzdělávání vlastních dětí. Vedle dítěte a učitele tvoří třetí nezbytný vrchol v pomyslném trojúhelníku vztahů v edukačním procesu. Svými názory a postoji (i neprojevenými) významně ovlivňují chod školy a školské změny vůbec a tvoří potenciálně silnou „politickou“ skupinu“* (Průcha a kol., 2009, s. 319).

Děti tráví ve škole třetinu dne a tím pádem mají školy významný dopad na kvalitu jejich života. Proto není překvapujícím zjištěním, že mnozí rodiče chtějí rozhodnout, jakou školu bude jejich dítě navštěvovat a jsou tomu ochotni investovat čas i finanční prostředky. Stejně tak i školy chtějí vědět, co od nich rodiče očekávají, vzhledem k tomu, že některé o studenty „bojují.“ Tematicky zaměřená zpráva PISA in Focus 51 publikovaná prostřednictvím OECD roku 2015, která vychází z výsledků mezinárodního šetření PISA 2012, se zabývá kritérii, která rodiče považují za důležitá při výběru školy pro své děti. Recept na ideální školu má mnoho ingrediencí. „Dobrá škola“ pomáhá budovat v žácích akademické, sociální a emocionální dovednosti, spojuje různorodé spolužáky v potencionální přátele a pomáhá připravit děti pro budoucí práci a okolní svět jako takový. Při výběru školy má pro rodiče všech dětí z 11 zemí a ekonomik, jež se průzkumu zúčastnily (Chile, Portugalsko, Mexiko, Korea, Macao-Čína, Hong Kong-Čína, Chorvatsko, Německo, Belgie, Itálie a Maďarsko), vysokou váhu školní úspěšnost (v průměru 79,7 %), ale ještě více se zajímají o bezpečnost školního prostředí (v průměru 91,2 %). Dle tohoto šetření rodiče přikládají větší význam pověsti školy, školnímu klimatu a bezpečnému prostředí než studijním výsledkům. Bezpečné prostředí je zdaleka nejdůležitějším faktorem pro rodiče v každém školském systému (s výjimkou Belgie, kde jsou dle průzkumu studijní výsledky na prvním místě). Skutečnost, že mnoho rodičů považuje bezpečnost za významný faktor při výběru školy, může odrážet jejich strach ze

šikany a násilí ve škole a jejím okolí (OECD, 2015a, s. 1 – 4, online, vlastní překlad; OECD, 2015b, online).

3.1 Spolupráce rodičů a školy - možnosti zapojení rodičů do chodu školy

Je nutné si uvědomit, že „*rodiny se nezapojí do aktivní spolupráce se školou samy od sebe. Vytvoření opravdového partnerského vztahu s členy rodin vyžaduje mnoho úsilí*“ (Felcmanová, 2013, s. 36). Pokud je rodičům nabízena možnost spolupráce se školou, je s nimi vhodně komunikováno, jsou jim poskytovány dostatečné informace a také získávány od nich, je tím posilován „týmový duch“ (Čapek, 2013, s. 18).

„V dnešní době se totiž rodič stal zákazníkem, klientem školy. Je to tedy on, kdo má opticky vůči škole více práv než povinností, a je to škola, která má vůči rodiči a dětem především povinnosti a teprve potom práva. Tuto nerovnováhu ovšem nikdy nezměníme silou, nýbrž neustálým respektujícím a podporujícím přístupem k rodiči i jeho dítěti. Budeme-li vnímat rodiče s pokorou a respektem k jeho stylu života a jeho zkušenostem, získáme neocenitelného partnera ve vzdělávání jeho dětí. Budeme-li rozlišovat mezi tím, kdy se snažíme přebrat nad rodičem kontrolu, a staneme se tak držiteli problému, a tím, kdy je to rodič, který si přeje něco řešit, přestaneme se trápit, že se věci nedějí tak, jak bychom si přáli. Budeme totiž přesně vědět, co se právě děje, proč jsme se rozhodli jednat právě takto a že to není jediná možnost. Budeme-li zkoumat aktuální nastavení svých hranic, ubráníme se vyčerpání, zklamání a frustrace z toho, že něco právě není tak, jak bychom potřebovali, aby bylo. Uděláme tím další krok k tomu, aby naše práce byla bezpečným a příjemným místem“ (Hanák a kol., 2015, s. 111).

„Ve většině zemí EU jsou rodiče nebo jejich zástupci organizováni ve formálních institucích spojených se školským systémem od sedmdesátých let dvacátého století. Legislativní a vzdělávací reformy devadesátých let přinesly mnoha zemím nový statutární základ pro účast rodičů ve vzdělávacích systémech. Jejich výsledkem je podíl rodičů na řízení školy, většinová účast rodičů v místních radách zakládaných obcemi“ (Vysočina Education, online). Možností, jak mohou rodiče ovlivňovat chod školy v ČR, je účast ve školské radě. Rodiče však mohou vstupovat do partnerství se školou i jinak, a to formou různých sdružení, ať už s právní subjektivitou či na neformální bázi. Třebaže možnosti, jak

se zapojit do participace na chodu školy tu jsou, otázkou je ochota zapojení se rodičů do podobných aktivit.

3.1.1 Školská rada

Vymezení a kompetence školské rady jsou dány § 167 a § 168 školského zákona. „*Školská rada je orgán školy umožňující zákonným zástupcům nezletilých žáků, zletilým žákům a studentům, pedagogickým pracovníkům školy, zřizovateli a dalším osobám podílet se na správě školy*“ (561/2004 Sb., § 167). Je zřizována zřizovatelem, který stanovuje počet členů a vydává volební řád. Třetina členů školské rady je jmenována zřizovatelem, třetina zákonnými zástupci žáků a zletilými žáky a studenty a poslední třetina je volena pedagogickými pracovníky školy. Pokud škola není zřízena státem, krajem, obcí nebo svazkem obcí a nemá statut školské právnické osoby, je školská rada zřizována ředitelem školy a je jím jmenována i třetina členů. Úkolem ředitele školy je zajistit řádné volby do školské rady. V případě, že zákonní zástupci žáků a zletilí žáci či studenti nestanoví pro svou část plný počet členů školské rady, jsou zbývající členové rady jmenováni ředitelem školy. Členové jsou jmenováni na tři roky a školská rada se schází nejméně dvakrát za rok. (561/2004 Sb., § 167). Rodiče tedy mají díky třetinovému zastoupení ve školské radě „*ze zákona právo ovlivňovat chod školy*“ (Chvál, 2018, s. 111).

„*Školská rada (a) vyjadřuje se k návrhům školních vzdělávacích programů a k jejich následnému uskutečňování, (b) schvaluje výroční zprávu o činnosti školy, (c) schvaluje školní řád, ve středních a vyšších odborných školách stipendijní řád, a navrhuje jejich změny, (d) schvaluje pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků v základních a středních školách, (e) podílí se na zpracování koncepčních záměrů rozvoje školy, (f) projednává návrh rozpočtu právnické osoby na další rok a navrhuje opatření ke zlepšení hospodaření, (g) projednává inspekční zprávy České školní inspekce, (h) podává podněty a oznámení ředitele školy, zřizovateli, orgánům vykonávajícím státní správu ve školství a dalším orgánům státní správy, (i) podává návrh na vyhlášení konkursu na ředitele školy*“ (561/2004 Sb., § 168).

ČŠI realizovala v období 2016/2017 inspekční činnost, která se zabývala komunikací základních škol s veřejností. Inspekční činnost byla prováděna dvěma postupy – prezenční inspekční činností ve 305 školách a zjišťováním prostřednictvím elektronického dotazníku,

jež byl adresován 200 ředitelům základních škol. Na základě zjištění ČŠI vypracovala tematickou zprávu, jejímž cílem bylo „*podat informaci o současném rozsahu, obsahu, organizaci, formách a dalších aspektech komunikace, která se uskutečňuje mezi základními školami, rodiči žáků školy a veřejností obecně*“ (ČŠI, 2017, s. 3, online). V oblasti hodnocení přínosů školské rady tematická zpráva uvádí: „*Podle názoru ředitelů škol zahrnutých do inspekčního zjišťování (200) je však jen v necelé polovině škol školská rada funkčním orgánem, který řediteli při řízení nějakým způsobem pomáhá*“ (ČŠI, 2017, s. 4, online). Na druhou stranu zpráva dodává: „*Konstatování formálnosti charakteru školských rad značnou skupinou ředitelů škol je však pouze jednostrannou reflexí tohoto problému. Je totiž otázkou, co pro jejich vyšší funkčnost a dynamiku dělají přímo samotní ředitelé a zda některým z nich malá aktivita školských rad naopak nevyhovuje, protože jim pak nikdo nekomplikuje proces rozhodování*“ (ČŠI, 2017, s. 4, online). Dalším aspektem účasti, vyjednávacím schopnostech a úspěchu rodičů ve školské radě je to, že ne vždy ti, kteří skupinu reprezentují, jsou skutečně zástupci názorů většiny.

3.1.2 Organizace s vlastní právní subjektivitou, neformální rodičovská sdružení

Zpráva ČŠI dále uvádí, že sdružení rodičů s vlastní právní subjektivitou považují ředitelé, jež byli osloveni prostřednictvím elektronického dotazníku a u nichž taková organizace působí za užitečného partnera vedení školy. Užitečnost vidí ředitelé v podpoře různých aktivit školy, ať už se jedná o finanční nebo materiální podporu, a také v oblasti komunikace. Polovina dotazovaných ředitelů vnímá školskou radu sice jako formální útvar, ale organizace rodičů s vlastní právní subjektivitou jsou řediteli vnímány jako pozitivum a více než 90 % dotazovaných jejich vznik při škole doporučují (ČŠI, 2017, s. 5, online).

Neformální uskupení rodičů jsou uskupeními, která většinou vznikají na základě nějakého společného záměru či názoru. Jejich zájmem je převážně prosadit určitou změnu v chodu školy (například změnu výuky, personální nebo organizační změny, stavební úpravy apod.) (ČŠI, 2017, s. 5 – 6, online). Zpráva k rodičovským uskupením dodává: „*Je jistě správné, když se rodiče žáků vyjadřují k nejrůznějším oblastem života školy, a je rozhodně správné, když tyto podněty vedení školy vyhodnocuje, podle možností na ně reaguje a o svých krocích rodiče informuje. Je však třeba odmítnout možnost vzniku různých lobbistických či*

nátlakových skupin, které zpravidla nezastupují většinové názory rodičů“ (ČŠI, 2017, s. 6, online).

3.2 Komunikace školy a rodiny

Předávání veškerých potřebných informací, které se týkají žáků a které na ně mají dopad, by mělo být samozřejmou úlohou školy. Co škola, to specifická organizace, s jinými zdroji a komunikačními možnostmi. Ať jsou však informační možnosti školy jakékoliv, přímá a otevřená vzájemná komunikace školy a rodiny je základem fungujícího partnerství. *„Spolupráce s rodiči vytváří vzájemnou důvěru, odbourává strach i předsudky, podporuje toleranci a hodnotovou orientaci žáků, posiluje ochotu dětí aktivně se zapojovat do výuky a jejich radost z učení, zlepšuje podporu dětí při překovávání problémů (osobních, rodinných, školních), pomáhá eliminovat nejrůznější sociálně patologické jevy a negativní vlivy z prostředí, podporuje školu při realizaci jejich vzdělávacího programu, je pro žáky modelem pro respektující a konstruktivní jednání mezi lidmi“ (Čapek, 2013, s. 16 – 17).*

Vzhledem k tomu, že rodiče nejsou homogenní skupinou, jejich přání, očekávání a postoje vůči škole se liší. Literatura uvádí čtyři možnosti postavení, v nichž rodiče vůči škole mohou vystupovat. Jedná se o roli klientů, partnerů, občanů a roli rodičů jako problému (Průcha, 2009, s. 321 – 323). Na vedení školy je v tomto ohledu kladena opět velká odpovědnost z pohledu toho, jak oblast komunikace a spolupráce podpořit, zprůhlednit či zjednodušit například tím, že budou zpracovány pokyny k tomu, jak postupovat v případě stížností, vznášení různých návrhů apod. *„Pokud škola dlouhodobě ukazuje vysokou úroveň spolupráce s rodiči a komunikace s nimi, je to pro ni ta nejlepší propagace a investice do budoucnosti“ (Čapek, 2013, s. 27 – 28).* V předchozí části zmíněná zpráva ČŠI uvádí, *„že stížnosti rodičů se staly vzrůstajícím fenoménem zejména ve školách působících ve velkých sídlech, a to nejen stížnosti adresované řediteli školy, ale také dalším orgánům včetně České školní inspekce“ (ČŠI, 2017, s. 8, online).*

Schopnost komunikace školy a rodiny je zásadní a v určitých problematických situacích dozajista nelehká. *„Než začneme komunikovat, musíme proto vědět, co příjemce očekává, že uvidí a uslyší“ (Drucker, 2012, s. 222).*

Zjišťování ČŠI se zabývalo také tím, kdo jsou nejčastější adresáti hodnocení ze strany rodičů. Nejčastějšími adresáty pozitivního hodnocení chodu školy byli srovnatelně ředitel školy a třídní učitelé. Pokud šlo o nejčastější adresáty stížností nebo negativního hodnocení, byli jimi ředitelé škol, jakožto osoby, které jsou zodpovědné za chod školy jako celku. V oblasti podpory komunikace mezi školou a rodiči by ředitelé uvítali metodickou podporu, například ve formě vzorových scénářů, jak řešit konkrétní případy, se kterým se školy běžně setkávají a potýkají (ČŠI, 2017, s. 9, 17, online).

Komunikaci usnadňují i takové „obyčejné“ věci jako jsou přehledná značení uvnitř budovy například formou informačních tabulí, směrovek apod. Co se týče dálkové komunikace, tam zase svoji důležitou roli hrají elektronické nástroje, které jsou využívány čím dál více. V oblasti úřední komunikace školy využívají datových schránek. Závěr zprávy uvádí, že značná část škol si je vědoma toho, že je s partnery školy, kterými jsou převážně rodiče žáků, třeba komunikovat. Volbu komunikačních kanálů pak řeší každá škola jinak v závislosti na tom, jaké má možnosti, podmínky, a také podle toho, jaký má vůbec postoj k otevřenosti vůči veřejnosti. Z pozitivním zjištění zprávy vyplývá, že se zvyšuje podíl rodičů, kteří se zajímají o chod školy. Z druhé strany zpráva v negativních zjištěních uvádí, že část rodičovských skupin se snaží zasahovat do záležitostí, které jim nepřísluší a které patří čistě do kompetencí ředitele školy (ČŠI, 2017, 18 – 21, online). V současné době se hodně škol snaží vytvářet partnerský vztah s rodiči žáků. Pro některé je to z důvodu toho, že je názory rodičů skutečně zajímaví, pro jiné je to zájem čistě z pragmatického důvodu – tím je snaha o dostatečné naplnění školy (Chvál, 2018, s. 111).

„Často jsou slyšet hlasy rodičů s něčím nespokojených. Existuje riziko vyjít těmto rodičům vstříc, protože tím může vzniknout mnohem větší skupina jiných nespokojených rodičů, které do té doby mlčeli. Proto je dobré uvážit mechanismy komunikace se všemi rodiči“ (Chvál, 2018, s. 111). V závěru tematické zprávy ČŠI zabývající se komunikací školy s veřejností je uvedeno, *„že značná většina škol si uvědomuje potřebu komunikace se svými přirozenými partnery, především rodiči žáků. Volba prostředků a strategií pro komunikaci a její úroveň se liší nejen v závislosti na specifických podmínkách jednotlivých škol, ale také v důsledku celkového postoje škol k otevřenosti vnějšímu prostředí“* (ČŠI, 2017, s. 20 – 21, online).

4 Shrnutí teoretické části

Zajišťování bezpečného prostředí pro žáky by mělo jistě patřit k přirozeně vyplývajícím prioritám škol, nicméně tato povinnost je vymezena zákonem, stejně tak jako povinnost škol různým rizikům a nebezpečím předcházet.

Ačkoliv je v současné době bezpečnostní situace v České republice stabilizovaná, je třeba, abychom byli na případné hrozby a nebezpečí připraveni. Vzhledem k tomu, že školy patří mezi takzvané měkké cíle, je otázka zajištění bezpečnosti poměrně citlivým až palčivým problémem. Ve srovnání s Amerikou jsou útoky v našich školách sice spíše ojedinělými případy, ale to neznamená, že se situace v budoucnu nezmění. I z tohoto důvodu je třeba věnovat se nejen preventivním opatřením týkajícím se rizikového chování žáků, tak také opatřením technického rázu, která by případné realizace hrozeb znemožnila či znesnadnila.

Vnitřní prostředí školy by se dalo připodobnit k živému organismu, jež se v čase stále mění a vyvíjí, proto neexistuje jeden univerzální návod, jak dosáhnout stálé harmonie. Na vedení školy je tak kladena velká zodpovědnost v oblasti zajištění co nejvíce příjemného prostředí, protože celkové klima školy, klima jednotlivých tříd, ale i klima učitelského sboru ovlivňuje nejen žáky a pedagogy, ale také rodiče jednotlivých žáků a celkové vnímání školy ze strany širší veřejnosti. Stejně tak mohou být vztahy ve škole ovlivněny či narušeny výskytem nejrůznějších problematických jevů jako je například šikana a dalšími jevy, jež mají zpravidla vždy negativní dopady.

Stejně tak jako u čehokoliv jiného, vždy budou existovat různé názory na řešení bezpečnostních rizik, či na řešení situací pramenících z problematické mezilidské komunikace. Existuje řada metodických pokynů, návodů a postupů jak řešit různé komplikované situace, které mohou nastat, ale školám mnohdy chybí reálná podpora při zvládání takových problematických situací.

Rodiče žáků mohou v tomto směru plnit funkci podporující či oponující. Vzhledem k různorodosti názorů na jednotlivé situace je jistě nesnadnou úlohou pro vedení školy dosáhnout toho, aby případné nespokojené hlasy právě ze strany rodičů byly co nejmenší. Z tohoto důvodu je důležitým aspektem mezi školou a rodiči jejich vzájemná komunikace a důvěra.

5 Metodologie výzkumného šetření

5.1 Stanovení výzkumného problému a cíle výzkumného šetření

Práce se zabývá problematikou bezpečného prostředí v základních školách. Bezpečnost na školách je v posledních letech z důvodu častějších incidentů, ale bohužel i tragických případů, často diskutovaným tématem. Důvodem nejsou jen situace, kdy došlo k ohrožení zdraví a života žáků či pedagogických pracovníků, ale také to, že celkově dochází ke změně sociálního klimatu ve světě.

Výzkumná část práce si na základě zhodnocení výsledků dotazníkového šetření mezi rodiči klade za cíl zjistit to, jak hodnotí zákonní zástupci žáků bezpečné školní prostředí, co považují v této oblasti za důležité, stejně tak jako jejich hodnocení vzájemné spolupráce se školou při řešení otázek týkajících se bezpečnosti. Dále je cílem výzkumné zjistit jejich výhrady ke škole, či jaká preventivní opatření by zákonní zástupci žáků v oblasti zajištění bezpečnosti uvítali.

5.2 Výzkumné otázky

K naplnění cíle je nutné stanovit výzkumné otázky:

- 1) Jak hodnotí zákonní zástupci žáků zajištění bezpečného prostředí školy?
- 2) Jak zákonní zástupci žáků hodnotí spolupráci a komunikaci školy v oblasti zajištění bezpečnosti žáků?
- 3) Jaké výhrady ke škole mají zákonní zástupci žáků, či jaká preventivní opatření by zákonní zástupci žáků v této oblasti uvítali?

5.3 Proces vymezení objektu šetření

K tomu, aby mohlo být přistoupeno k samotnému šetření, bylo nutné nejdříve stanovit základní soubor, tj. definovat množinu respondentů, která bude následně dle dalšího kritéria zúžena na soubor výběrový.

Plánem šetření pro účel možnosti komparace získaných dat bylo shromáždit informace od rodičů dvou základních škol – první z kraje hlavního města Prahy a druhé z některého z menších měst v okrese Kolín, který se nachází ve Středočeském kraji. Důvodem volby těchto dvou lokalit bylo získat možné různorodé názory, které by mohly vyplynout díky

odlišnosti situování jednotlivých ZŠ – tj. komparace ZŠ ve velkoměstě se ZŠ v menším městě.

Prvním krokem bylo stanovit, jakým způsobem budou elektronické či tištěné dotazníky respondentům zaslány/předány, a proto došlo k volbě dvou variant distribuce dotazníků, což ve výsledku zásadně ovlivnilo finální počet výběrového souboru.

Varianta A – kontaktování vybraného vzorku ředitelů ZŠ s cílem zjistit, zda by byli ochotni distribuovat dotazník mezi rodiče žáků dané školy

Varianta B – v případě neúspěchu ve variantě A (tj. ředitelé vybraných ZŠ nejsou ochotni v dané věci navázat spoluprací) bylo variantou kontaktování zástupců ze strany rodičů, kteří budou ochotni být „garanty“ a v rámci určité třídy dotazníky mezi ostatní rodiče distribuovat

V listopadu 2018 bylo e-mailem kontaktováno s žádostí o spolupráci 8 ředitelů náhodně vybraných ZŠ – 5 ředitelů ZŠ v Praze a 3 ředitelé ZŠ ze Středočeského kraje. 2 ředitelé e-mailem odpověděli, že o spolupráci nemají zájem a 6 žádostí zůstalo bez odpovědi. Následně byli mnou kontaktováni telefonicky - s negativním výsledkem.

Vzhledem k tomu, že se tedy nepodařilo získat ke spolupráci ředitele škol dle varianty A, bylo přistoupeno k realizaci varianty B, tudíž k získání garantů ze strany rodičů, a tím pádem došlo také k výraznému ovlivnění počtu respondentů výběrového souboru.

Z tohoto důvodu (tedy z důvodu získání malého počtu garantů), bylo přistoupeno ještě k doplňkové variantě, a to k rozeslání dotazníku v rámci osobních kontaktů na osoby mající děti v základních školách v Praze.

5.4 Představení objektů šetření

Objekt šetření č. 1:

Ke dni 30. 12. 2018 bylo v rejstříku škol a školských zařízení v oblasti hlavního města Prahy evidováno 286 základních škol (dále jen ZŠ). Tento základní soubor bylo třeba zúžit, proto byla zvolena oblast Prahy 4, ve které bylo k danému datu evidováno 66 ZŠ. V následném kroku byla zvolena oblast Prahy 12 – městská část Modřany. Důvodem tohoto rozhodnutí bylo to, že se jedná o okrajovou část Prahy, která v současné době

prochází poměrně velkými změnami, co se nově vznikajících bytových komplexů týče, což má za následek zvyšující se počet obyvatel této městské části spolu se zvyšujícím se zastoupením cizinců. Ke stejnému datu bylo v městské části Praha Modřany evidováno 8 ZŠ.

Z této množiny byla poté zvolena jedna úplná ZŠ, a to na základě kontaktu na dva guaranty (první guarant pro jednu třídu z 1. stupně této ZŠ a druhý guarant pro jednu třídu z 2. stupně ZŠ), kteří byli ochotni distribuovat dotazníky v rámci daných tříd. Detailnější popis organizace školy není uveden z důvodu častých dotazů rodičů na guaranta ohledně zachování anonymity. Výběrovým souborem jsou tedy rodiče dětí dvou tříd dané ZŠ. Každý guarant měl distribuovat dotazník vždy jen jednomu z rodičů jednotlivých žáků třídy. Vzhledem k tomu, že vybraná třída na 1. stupni má 27 žáků a třída na 2. stupni 28 žáků, jsou **konečným výběrovým souborem rodiče 55 žáků dané ZŠ** (tento soubor je brán jako jedna skupina – to znamená, že při hodnocení nedochází ke komparaci výsledků 1. a 2. stupně).

Objekt šetření č. 2:

Ke dni 31. 12. 2018 bylo v rejstříku škol a školských zařízení v oblasti okresu Kolín evidováno 42 ZŠ. Z tohoto souboru byla vybrána jedna ZŠ ve městě majícím necelých 2000 obyvatel. Důvod výběru byl totožný jako u objektu šetření č. 1, a to díky kontaktu na osobu, která byla ochotna distribuovat dotazník v roli guaranta v rámci jedné třídy 1. stupně dané úplné ZŠ. Obdobně jako u prvního případu není z důvodu zachování anonymity uveden detailnější popis organizace. Stejně tak jako u objektu šetření č. 1, měl guarant distribuovat dotazník vždy jednomu rodiči jednotlivých žáků třídy. **Výběrovým souborem jsou tedy rodiče 27 žáků jedné třídy 1. stupně na této ZŠ.**

Objekt šetření č. 3:

Tento soubor respondentů se skládá z **34 oslovených rodičů** dětí navštěvujících základní školy (veřejné i soukromé) v rámci Prahy. Jak již bylo zmíněno v předešlé části práce, k tomuto rozhodnutí bylo přistoupeno z důvodu získání dalšího zdroje informací, ač je zřejmé, že se nejedná o správný reprezentativní vzorek. Nicméně cílem tohoto rozhodnutí

bylo získat i další názory, které by mohly práci obohatit, protože předchozí dva objekty šetření se týkají dvou konkrétních škol a tím pádem není docíleno širokého záběru.

5.5 Techniky sběru dat a práce s daty

Potřebná data byla zjištěna prostřednictvím dotazníkového šetření mezi rodiči žáků vybraných tříd ZŠ. Tato metoda byla vybrána z důvodu možnosti poměrně rychle získat potřebné informace, a také z důvodu toho, že při této metodě je možné zachovat anonymitu, díky čemuž by mohli být respondenti více otevření. „*Významný vliv na kvalitu informace má anonymita. Použití anonymního či neanonymního dotazníku ovlivňuje jak návratnost, tak také validitu odpovědí. Výhodou anonymního dotazníku je větší otevřenost výpovědí, lidé se mnohem méně stylizují a kontrolují.*“ (Zich, Roubal, 2014, s. 43)

K distribuci dotazníku rodičům patřícím k objektu šetření č. 1 a č. 2 došlo prostřednictvím garantů z jednotlivých tříd. Distribuce proběhla elektronickou formou, a to prostřednictvím zaslání hypertextového odkazu na online dotazník zpracovaný v prostředí Google forms, při čemž každý objekt obdržel svůj odkaz. Důvodem zaslání odlišných odkazů bylo to, aby bylo možné následně získané odpovědi od všech objektů komparovat.

5.6 Časový harmonogram vlastního šetření

Výzkumné šetření probíhalo dle následujícího harmonogramu:

- listopad/prosinec – přípravná fáze šetření, kdy byly zvoleny dvě varianty pro získání informací (viz výše uvedená varianta A a B)
- leden 2018 - sestavení dotazníku pro rodiče žáků
- leden 2018 - předvýzkum na vzorku 2 rodičů základních škol
- leden/únor 2018 - na základě výsledků předvýzkumu úprava dotazníku
- únor/březen 2018 - distribuování finálního dotazníku rodičům vybraných základních škol prostřednictvím třídního garanta
- březen – zpracování dat a jejich vyhodnocování
- březen – dodatečné zaslání dotazníků rodičům patřícím do objektu šetření č. 3
- březen – finální úprava praktické části výzkumné části

6 Výsledky výzkumného šetření

Výsledky dotazníkového šetření jsou zobrazovány graficky a vždy doprovázeny popisem. V případě, že jsou hodnoty uvedeny v procentech, byly hodnoty zaokrouhleny na celá čísla.

Otevřené otázky v dotazníku nebyly kódovány z důvodu nižšího počtu odpovědí a jejich různorodosti, tudíž jsou tyto odpovědi respondentů vždy u otázek citovány za každý jednotlivý objekt šetření zvlášť.

Nutno je podotknout, že výstupy z dotazníků jsou subjektivními názory jednotlivých rodičů, což je hlavně viditelné u doslovných citací jednotlivých odpovědí na otevřené otázky.

6.1 Návratnost dotazníku

V první řadě bylo nutné zhodnotit návratnost dotazníku, jehož znění je k nalezení v příloze č. 1. I přes vysvětlení důvodu šetření ze strany garantů směrem k rodičům (u objektu šetření č. 1 a objektu šetření č. 2), nebyla návratnost dotazníku stoprocentní. Taktéž tomu bylo u objektu šetření č. 3.

K nejnižší návratnosti dotazníku došlo u objektu šetření č. 2, a to pouhých 52 %. Důvodem by mohlo být to, že se jedná o školu v malém městě, kde se víceméně všichni lidé zpravidla znají, a tudíž díky tomu mohli rodiče k vyplnění přistupovat skepticky. Na druhou stranu to mohlo být způsobeno „obyčejnou nechutí“ podobný dotazník v dnes už tak „předotazníkované době“ vyplnit. Celkově se do dotazníkového šetření zapojilo 79 rodičů.

Objekt šetření č. 1 (dále jen „objekt 1“)

- osloveno 55 rodičů – odpovědělo 39 – návratnost 71 %

Objekt šetření č. 2 (dále jen „objekt 2“)

- osloveno 27 rodičů – odpovědělo 14 – návratnost 52 %

Objekt šetření č. 3 (dále jen „objekt 3“)

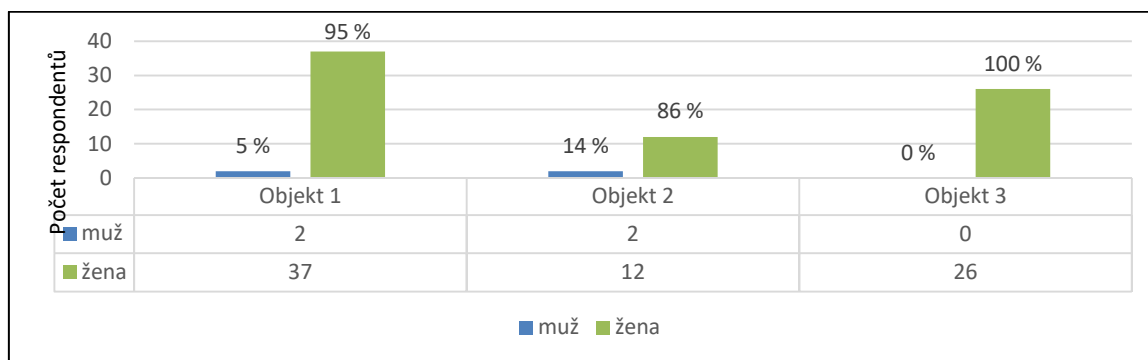
- osloveno 34 rodičů – odpovědělo 26 - návratnost 76 %

6.2 Prezentace výsledků dotazníkového šetření

Níže jsou uvedeny jednotlivé otázky dotazníku. Z důvodu přehlednosti je vše označeno jako „otázky“, nicméně ve většině případů se nejedná o klasickou otázku, ale o tvrzení.

Otázka č. 1 – Jsem (muž/žena)

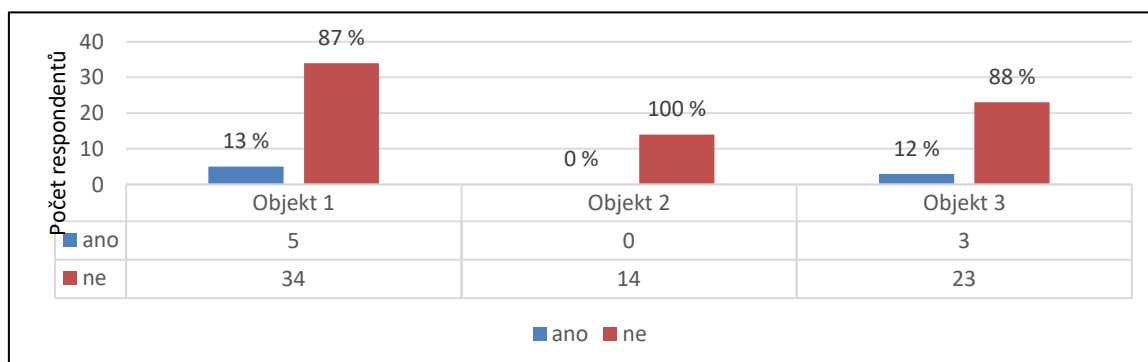
Vzhledem k tomu, že dotazník byl většinou vyplněn ženami (94 %), není možné hledat zásadní rozdíly mezi mužským a ženským pohledem na problematiku, které se dotazník věnuje.

Graf č. 1 – Rozdělení respondentů

Otázka č. 2 – Jsem členem školské rady nebo rodičovského spolku.

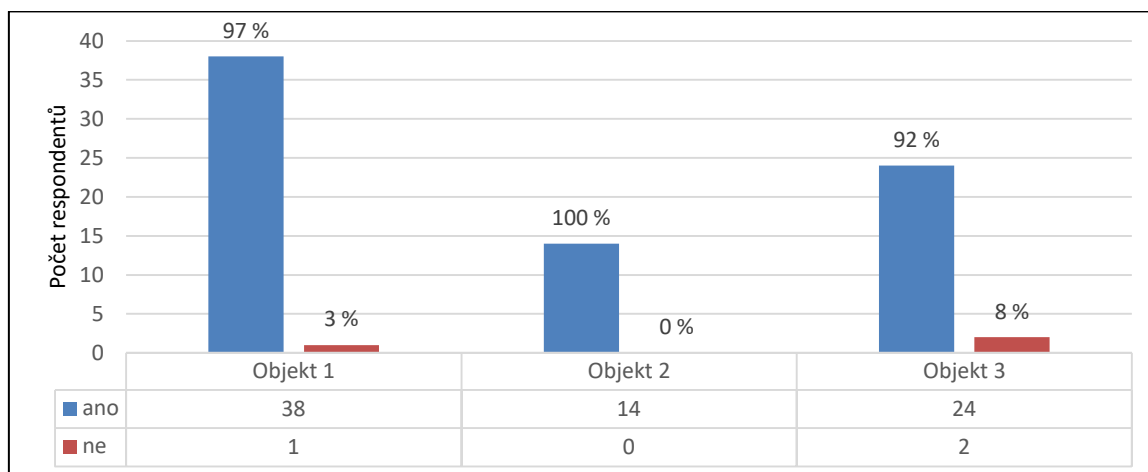
Cílem otázky bylo zjistit, do jaké míry se rodiče aktivně zapojují do možnosti spolupodílení se na řízení školy. Z výsledků vyplynulo, že této činnosti se z celkového počtu účastníků šetření věnuje pouze 10 %. Otázkou je, co rodiče k tak malé účasti na tomto jistě zajímavém způsobu spolupráce se školou vede.

Graf č. 2 – Účast rodičů ve školské radě či rodičovském spolku

Otázka č. 3 – Účastním se pravidelně třídních schůzek.

Z grafu je zřejmé, že účast rodičů na třídních schůzkách je vysoká, což platí u všech tří objektů. Z celkového počtu účastníků šetření se třídních schůzek pravidelně účastní 96 %.

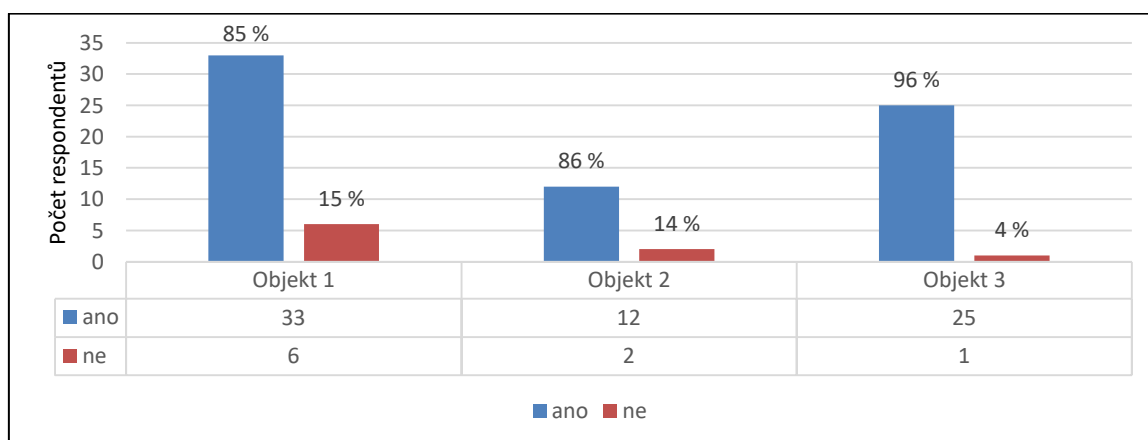

Graf č. 3 – Účast rodičů na třídních schůzkách

Otázka č. 4 – Účastním se akcí pořádaných školou. Pokud ne, rozved'te důvod.

Tato otázka nebyla zcela správně formulována, nebylo v ní jasně specifikováno, o jaké akce školy se jedná, nicméně jejím položením bylo sledováno spíše jen to, aby se rodiče, kteří dotazník začali vyplňovat jaksi „rozehráli“ a začali přemýšlet o tom, jakým způsobem se do dění školy zapojují či nezapojují.

Z odpovědí vyplývá, že účast rodičů na akcích pořádaných školou je poměrně vysoká, což platí opět u všech tří objektů šetření (v průměru za všechny 89 %).

Graf č. 4 – Účast rodičů na akcích pořádaných školou

Pokud rodiče uvedli „NE“, měli možnost vyjádřit se k důvodu neúčasti. Níže jsou uvedeny jejich odpovědi. Jedná se o doslovné citace.

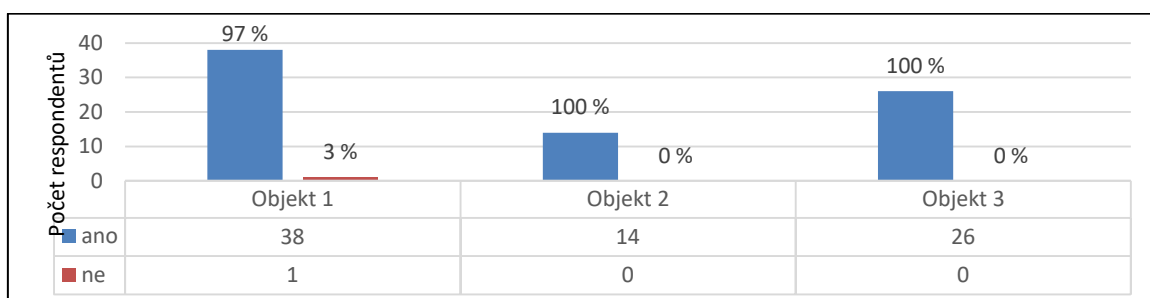
Objekt 1	Počet odpovědí: 6
<i>- nevhodná doba vůči době pracovní</i>	
<i>- těžké skloubit s pracovními povinnostmi</i>	
<i>- z časových důvodů</i>	
<i>- Většinou, když jsem nějaká akce, jsem v práci.</i>	
<i>- Škola akce pro rodiče nepořádá.</i>	
<i>- není čas</i>	
Objekt 2	Počet odpovědí: 2
<i>- Moc akcí nemají, když jsou, není čas.</i>	
<i>- Účast je těžké zkombinovat s pracovní dobou.</i>	
Objekt 3	Počet odpovědí: 2
<i>- Pouze některé mi vyhovují z časového hlediska.</i>	

Z výše uvedených odpovědí vyplývá, že nejčastějším důvodem neúčasti rodičů na školních akcích je časové hledisko.

Otázka č. 5 – Zajímám se o dění ve škole.

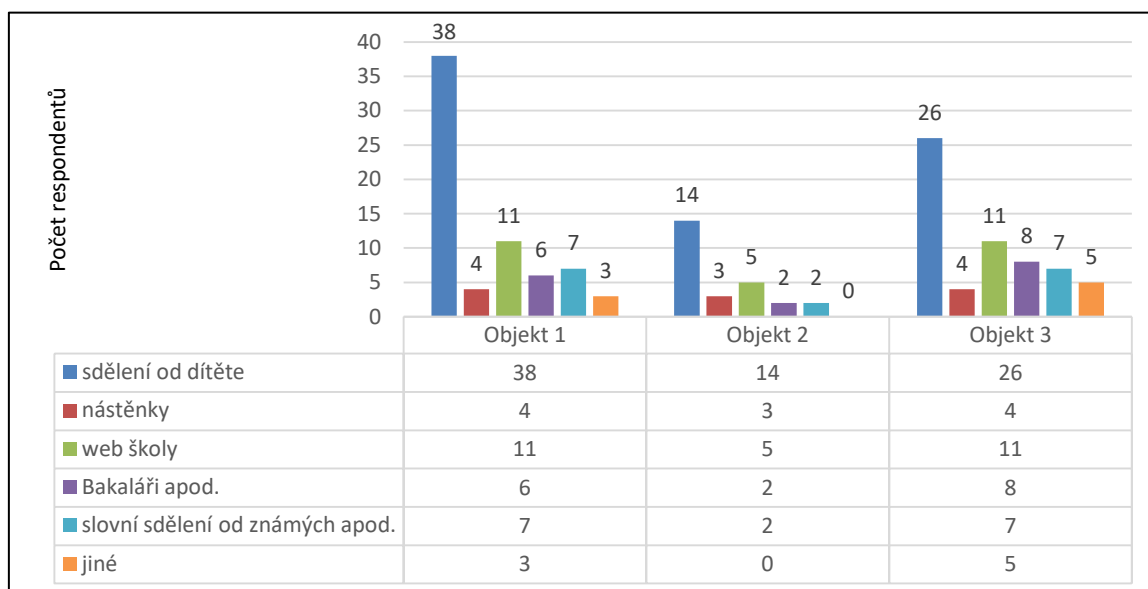
Pokud ano, vyberte zdroje, které k tomu nejčastěji používáte (možno vybrat více variant).

Vzhledem k tomu, že většina rodičů se obecně o dění ve škole, do které dochází jejich dítě, zajímá, nejsou výsledky na tuto otázku nijak překvapivými. Zájem o dění ve škole uvedlo 98,7 % dotázaných rodičů.

Graf č. 5a – Zájem rodičů o dění ve škole

Pokud rodiče uvedli „ANO“, měli vybrat, jaké nejčastější zdroje informací používají, přičemž mohli zaškrtnout více odpovědí. Nejčastějším zdrojem informací jsou pro rodiče sdělení od jejich dítěte (100 %), dále pak jsou to informace získané z webových stránek školy (35 %), systému školy např. typu Bakaláři a slovní sdělení od známých apod. (21 %).

Graf č. 5b – Využívané zdroje informací o dění ve škole

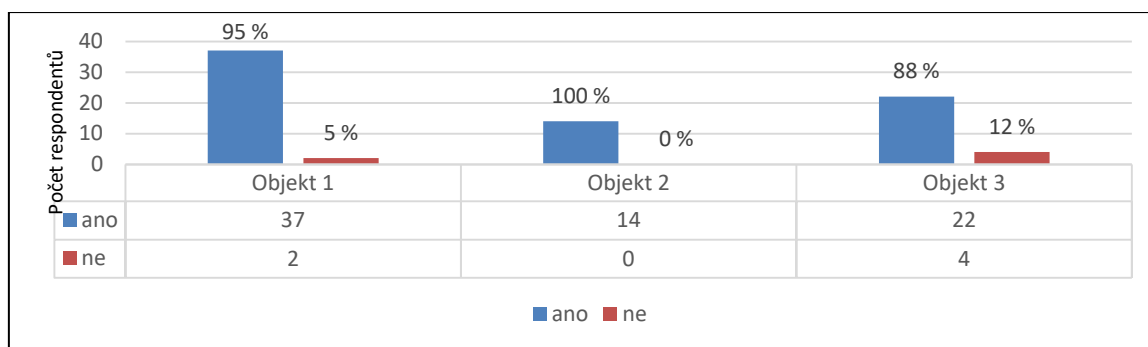
Dále pak měli rodiče ještě možnost využít volné odpovědi, kde uvedli následující zdroje informací.

Objekt 1	Počet odpovědí: 3
- adresná sdělení třídní učitelky	
- hromadný e-mail pro celou třídu	
- web městského úřadu	
Objekt 3	Počet odpovědí: 5
- Dostáváme lístečky s plánovanými akcemi.	
- maily s třídní učitelkou	
- Na webu školy nejsou žádné informace, které by byly aktuální, nástěnka je celý rok stejná, tak spíš jak se dá pochytit cokoliv z vyprávění dcery, jiných rodičů či stručných sdělení o výletech apod. emailovou formou.	
- e-maily učitelů, zprávy ze schůzek sdružení rodičů a přátel školy	
- mail, facebooková skupina určitých rodičů	

Otázka č. 6 – Předávání informací o dění ve škole vnímám jako dostačující.

Pokud ne, rozveďte.

Většina rodičů (92 % z celkového počtu) vnímá předávání informací o dění ve škole jako dostačující, nicméně u „objektu 3“ je vidět mírný nárůst nespokojenosti v porovnání s „objekty 1 a 2“, což může být zapříčiněno různorodostí skupiny respondentů ve smyslu toho, že se nejedná o jednu konkrétní školu – právě jako je tomu u „objektu 1 a 2“.

Graf č. 6 – Dostatečnost předávání informací o dění ve škole

Níže jsou citovány odpovědi rodičů v případě volby „NE“.

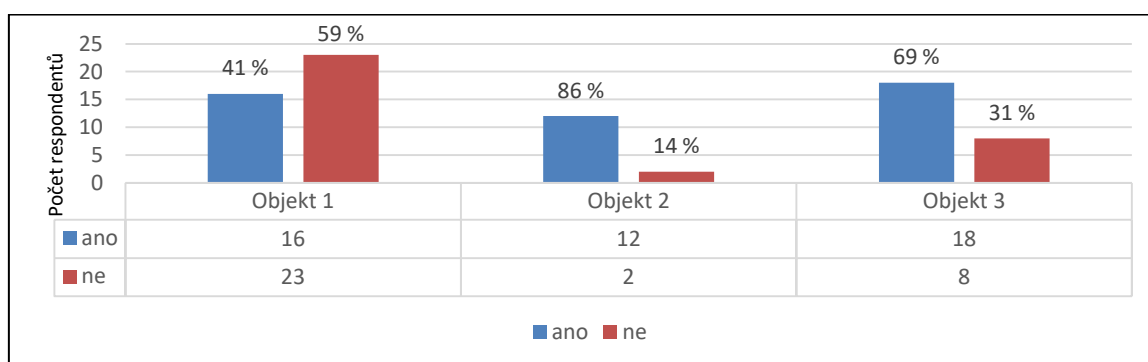
Objekt 1	Počet odpovědí: 2
- Nedostačující web stránky.	
- Někdy mi přijde, že zdrojů je moc, chybí jednota - spíše se jedná o jeden informační chaos.	
Objekt 3	Počet odpovědí: 4
- Webové stránky podávají velmi málo aktuálních informací.	
- Zamlčování skutečností - úrazy, poničení osobních věcí, šikana.	
- Škola nemá velký zájem obecně zapojovat rodiče do své činnosti. Kromě poskytování informací o prospěchu.	
- Ano i ne. V předchozí škole byly kromě tripartit i hromadné schůzky každý měsíc, informovalo se o dění a životě ve škole. Zároveň to vytvářelo komunitu, rodiče se potkávali. V nové škole mi toto chybí, nicméně chápu, že obdobné aktivity jsou velmi náročné a je lepší pedagogii neutopit v hromadě naslibovaných „povinností“.	

Z uvedených odpovědí je patrné, že by rodiče uvítali více informací, které by poskytlly webové stránky školy, a také jim přijde nedostatečná informovanost o problematických situacích komunikace mezi žáky. Poslední oblastí, kterou rodiče zmiňují je obecně nedostatečné budování společné komunity mezi školou a rodinou.

Otázka č. 7 – Četl/a jsem školní řád.

Vzhledem k tomu, že školní řád je zásadním dokumentem školy upravujícím její chod, bylo cílem této otázky zjistit, zda ho rodiče žáků skutečně sami četli (tzn. nikoliv to, zda s ním byli zhruba ústně seznámeni, jak tomu často bývá například na třídních schůzkách počátkem nového školního roku).

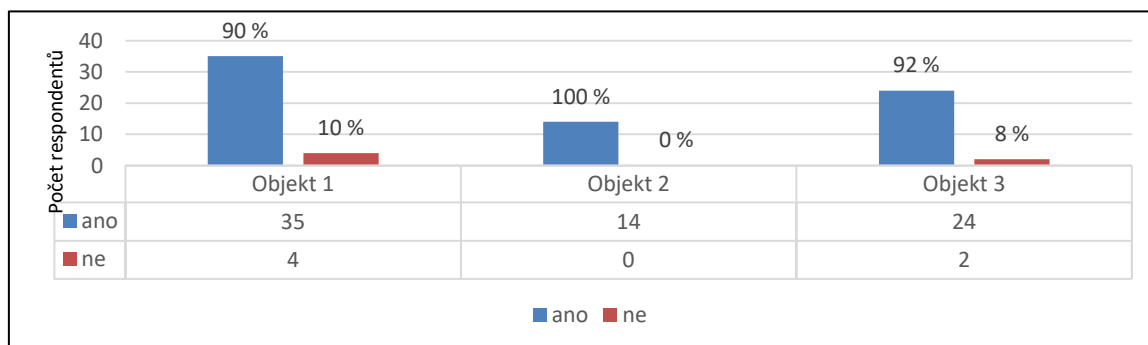
Z uvedeného grafu vyplývá, že školní řád četlo z celkového počtu pouze 58 % rodičů. Otázka mohla být doplněna ještě podotázkou, proč tomu tak je, co rodiče vede k tomu, že tento dokument nečetli – zda je za tím například přílišná obsáhlost dokumentu atd.

Graf č. 7 – Školní řád

Otázka č. 8 – Vím o tom, že naše škola poskytuje poradenské služby (školní preventista, školní psycholog apod.)

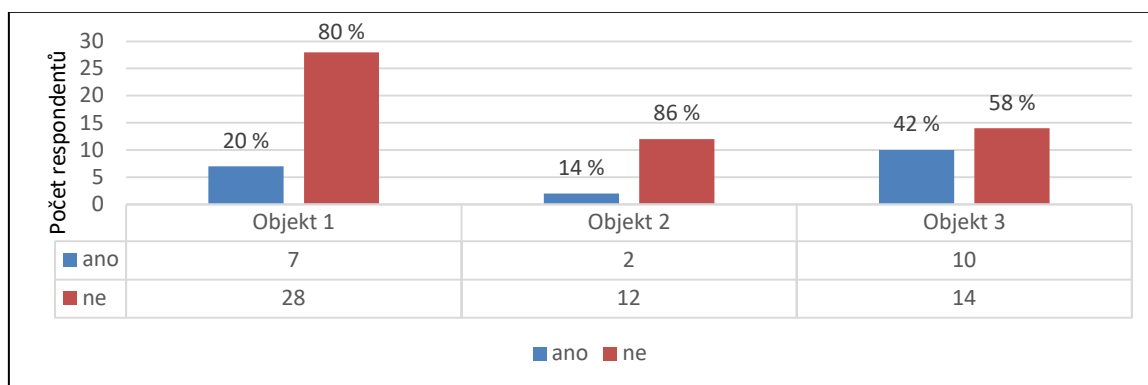
Cílem této otázky bylo zjistit, zda rodiče žáků ví o možnosti využití poradenských služeb poskytovaných školou, a také to, zda těchto služeb někdy využili, což je předmětem otázky č. 9. Z grafu je zřejmé, že rodiče žáků jsou informováni o možnostech využití poradenských služeb poskytovaných školou (92 %).

Graf č. 8 – Informovanost o poradenských službách poskytovaných školou

Otázka č. 9 – Využil/a jsem někdy některé z těchto poradenských služeb.

Výsledky grafu vychází z počtu rodičů, kteří v předchozí otázce uvedli „ANO“. Z grafu je na první pohled patrné, že školní poradenské služby jsou rodiči využívány, při čemž nejvyšší počet odpovědí vyplynul z odpovědí patřících k „objektu 3“. Toto vyšší procento může být opět odrazem toho, že „objekt 3“ není složen z rodičů jedné konkrétní školy.

Graf č. 9 – Míra využívání školních poradenských služeb

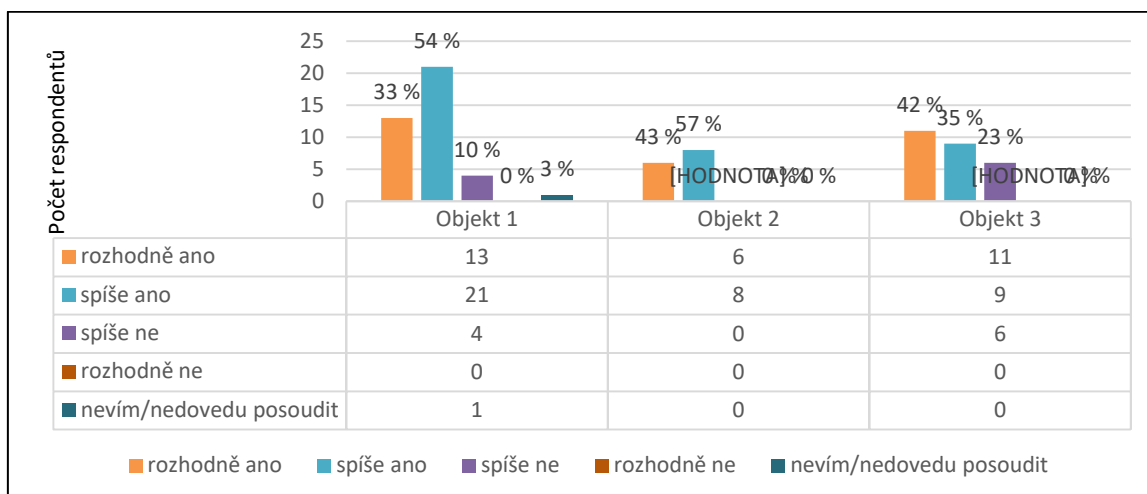
Otázka č. 10 – Mé dítě se ve škole cítí spokojeně.

Pokud jste uvedli rozhodně ne/spíše ne, prosím, uveďte důvod.

U této otázky je zřejmé, že stanovení míry spokojenosti dítěte ve škole prostřednictvím názoru rodičů je dozajista velmi diskutabilní vzhledem k tomu, že „pocit spokojenosti“ je ovlivňován množstvím faktorů (stavem klimatu školy a klimatu školní třídy, „místem“ žáka v kolektivu, možnostmi účasti na volnočasových aktivitách, vztahem s učiteli, typem hodnocení vzdělávacích výsledků, materiálním vybavením školy a dalšími faktory).

I přes výše uvedené bylo cílem této otázky zjistit názor rodičů k tomuto tvrzení a použít otázku k uvození tématu vnímání bezpečnosti na školách.

Nejvyšší míra spokojenosti (sečtením hodnot „**ROZHODNĚ ANO** a **SPÍŠE ANO**“ je uvedena u „objektu 2“ (100 %), což může být opět způsobeno tím, že se jedná o menší město, kde se lidé navzájem znají. Nicméně i u ostatních objektů je vnímání pocitu spokojenosti dětí ve škole z pohledu rodičů poměrně vysoké – pro „objekt 1“ (87 %) a „objekt 3“ (77 %).

Graf č. 10 – Míra spokojenosti žáka ve škole dle mínění rodiče

Z výsledků vzešly samozřejmě i opačné názory. Volbu varianty odpovědi „**SPÍŠE NE**“ u „objektu 1“ zvolilo 10 % rodičů a u „objektu 3“ ji zvolilo 23 % rodičů – odpovědi níže.

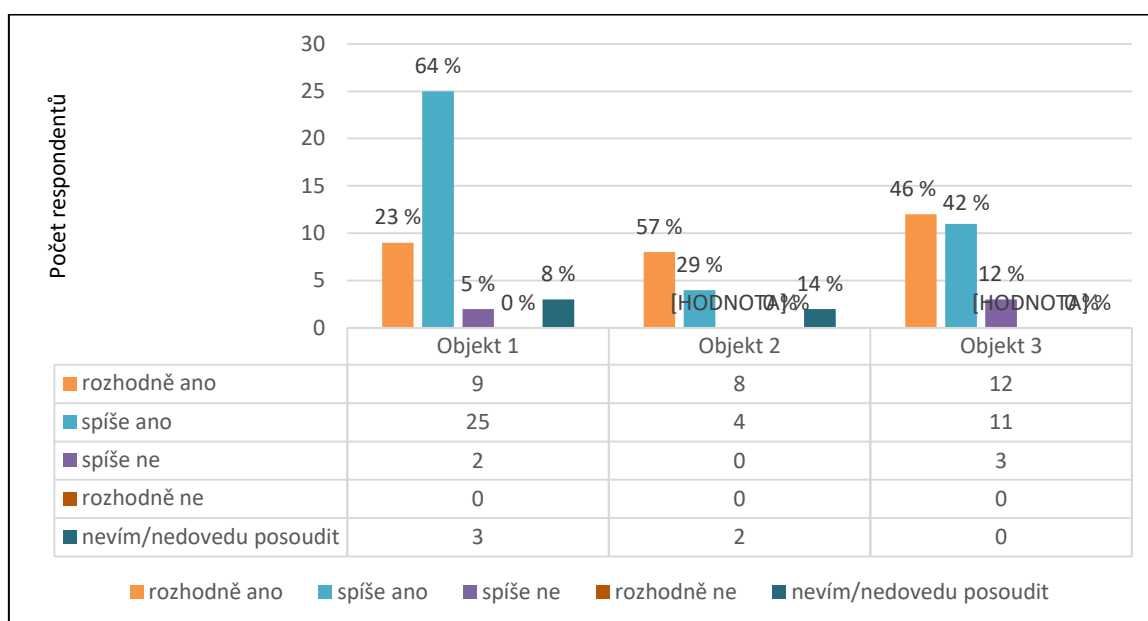
Objekt 1	Počet odpovědí: 4
- <i>Ve třídě se nedostatečně řeší šikana a spory mezi dětmi.</i>	
- <i>Mám chytré dítě, které se ve škole nudí. Bohužel je nyní hodně času věnováno slabším žákům a na ty chytrější se moc nehledí. Řešení je pro nás gymnázium, ale díky tomu na tom základní školy budou ještě hůř.</i>	
- <i>Starší učitelský sbor, chybí flexibilita.</i>	
- <i>Nespokojenost s přístupem jedné paní učitelky v družině.</i>	
Objekt 3	Počet odpovědí: 6
- <i>Nesedí si s učitelkou.</i>	
- <i>To je na dlouho :-). Jedná se ale o chování dětí v dnešní době vůči sobě.</i>	
- <i>Přílišná anarchie dětí ve škole a neschopnost vedení školy děti ukočírovat, mé dítě je spíše klidnější, museli jsme řešit i šikanu, kterou škola nezvládla.</i>	
- <i>Nesedí mu styl výuky několika učitelů.</i>	
- <i>Třídní učitel není autorita. Jednání s ředitelem, výchovnou poradkyní ve věci poškozených osobních věcí a navazujících skutečností nikdy k žádnému konkrétnímu závěru a nápravným opatření nevedla.</i>	
- <i>Nevím</i>	

Z výše uvedených odpovědí vyplývá, že spokojenost dětí je dle rodičů hlavně ovlivněna mezilidskými vztahy, a to konkrétně vztahy mezi žáky navzájem a mezi žáky a učiteli. Dále je pak zmiňováno složení učitelského sboru, styl výuky a nedostatečný individuální přístup k nadaným dětem. Ve dvou odpovědích rodičů je uvedena šikana mezi dětmi a její nedostatečné řešení ze strany školy.

Otázka č. 11 – Mé dítě se cítí ve škole bezpečně.

Pokud jste uvedli rozhodně ne/spíše ne, prosím, uveďte důvod.

Tato otázka byla již cílena na to, aby rodiče odhadli míru pocitu bezpečnosti svých dětí ve škole. Z grafu je na první pohled patrné, že vnímání pocitu bezpečnosti dětmi ve škole hodnotí jejich rodiče poměrně vysoko. V případě odpovědí „**ROZHODNĚ ANO**“ a „**SPÍŠE ANO**“ je tomu u „objektu 1“ – 87 %, u „objektu 2“ – 86 % a u „objektu 3“ – 88 %. Nicméně je nutné se podívat i na to, že 6 % rodičů v průměru za všechny tři objekty šetření nedovede posoudit, zda se jejich dítě ve škole cítí bezpečně.

Graf č. 11 – Míra pocitu bezpečnosti žáků z pohledu rodičů

6% rodičů z celkového počtu, kteří vybrali variantu „**SPÍŠE NE**“ mělo možnost uvést důvod této volby. Níže jsou uvedeny jednotlivé odpovědi. Jedná se o doslovné citace.

Objekt 1	Počet odpovědí: 2
- šikana	
- drzost a agresivita některých dětí	
Objekt 3	Počet odpovědí: 3
- Učitele už nemají tu moc jako dřív, bojí se rodičů a podle toho to tak vypadá. Děti jsou drzé a dělají si, co chtějí - s požehnáním rodičů.	
- Stejná odpověď jako na otázku č. 10: Přílišná anarchie dětí ve škole a neschopnost vedení školy děti ukočírovat, mé dítě je spíše klidnější, museli jsme řešit i šikanu, kterou škola nezvládla.	

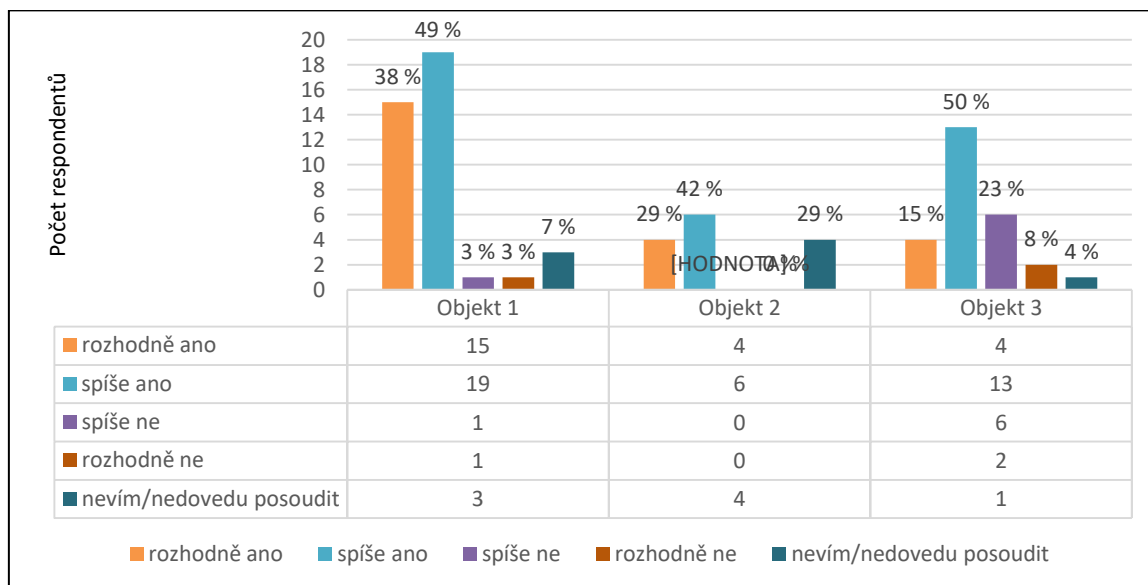
- Dcera v důsledku již uvedeného (Třídní učitel není autorita. Jednání s ředitelem, výchovnou poradkyní ve věci poškozených osobních věcí a navazujících skutečností nikdy k žádnému konkrétnímu závěru a nápravným opatření nevedla) nechtěla již do školy docházet. Řešeno přestupem na jinou školu. Nyní v tomto ohledu v pořádku. Současný třídní učitel reaguje na každý podnět ze strany studentů či rodičů ke spokojenosti všech zúčastněných stran.

Z výše uvedených odpovědí vyplývá víceméně obdobné zjištění jako u otázky č. 10, což značí to, že pocit spokojenosti dozajista souvisí s pocitem bezpečnosti a naopak. Ve svých odpovědích rodičů opět uvádí šikanu mezi dětmi, celkové uvolněné chování žáků, které nemá mantinely ze strany jejich rodičů a následně opět nespokojenost rodičů s řešením problematických situací ze strany školy tzn. vedení školy a pedagogů.

Otázka č. 12 – Z vedení školy mám dobrý pocit.

Pokud jste uvedli rozhodně ne/spíše ne, prosím, uveďte důvod, zkušenost, dojem ...)

Efektivní řízení školy se spokojenými žáky, jejich rodiči, pedagogy a ostatními pracovníky je dozajista ideální formou toho, jak by mělo vedení školy vypadat. Rodiče se měli vyjádřit k výše uvedenému tvrzení, jehož cílem bylo zjistit, jaký pocit rodiče z vedení školy mají. 74 % rodičů z celkového počtu se přiklonilo ke zvolení varianty „**ROZHODNĚ ANO**“ a „**SPÍŠE ANO**“. 11% rodičů uvedlo variantu „**NEVÍM/NEUMÍM POSOUDIT**“.

Graf č. 12 – Dojem rodičů z vedení školy

Rodiče patřící k 12% skupině, která zaškrtnla „**SPÍŠE NE**“ a „**ROZHODNĚ NE**“ měli uvést důvod této odpovědi. Této možnosti v případě „objektu 1“ nevyužili všichni, čímž není možné zjistit, co je k tomuto postoji vedlo. Níže jsou uvedeny jednotlivé odpovědi. Jedná se o doslovné citace.

Objekt 1	Počet odpovědí: 1
<i>- celkově špatná úroveň komunikace vedení školy</i>	
Objekt 3	Počet odpovědí: 8
<i>- Komunikační bariéra mezi ředitelkou školy, rodiči a pedagogy.</i>	
<i>- Občas se projeví náznak šikany, ale vedení školy to neřeší.</i>	
<i>- Viděla bych na místě ředitelky někoho schopnějšího, zapálenějšího.</i>	
<i>- Paní ředitelka mi přijde zmatená.</i>	
<i>- Ředitel školy je spíš malé dítě, než dospělý člověk, co by byl schopný vést jakoukoli instituci.</i>	
<i>- Vedení školy problematické otázky, podněty rodičů neřeší. Ředitel školy se ani nedokázal omluvit rodičům, jejichž děti byly zapomenuty třídní učitelkou v centru města při návštěvě divadla. Vedení se tváří, že vše je v pořádku a může se přihodit komukoli, tedy i paní učitelce. Dnes již tyto děti zdejší ZŠ též nenavštěvují.</i>	
<i>- Je zvláštní.</i>	
<i>- Prezentace navenek ano, ale o děti moc nejde.</i>	

V odpovědích zaznívá nespokojenost s úrovní komunikace vedení školy s rodiči a dále pak komunikační bariéra mezi jednotlivými aktéry školního prostředí jako celku. Další názory rodičů se vyjadřují k samotné konkrétní osobě ředitele, což je samozřejmě zajímavé, nicméně nelze z toho vyvozovat podstatné závěry.

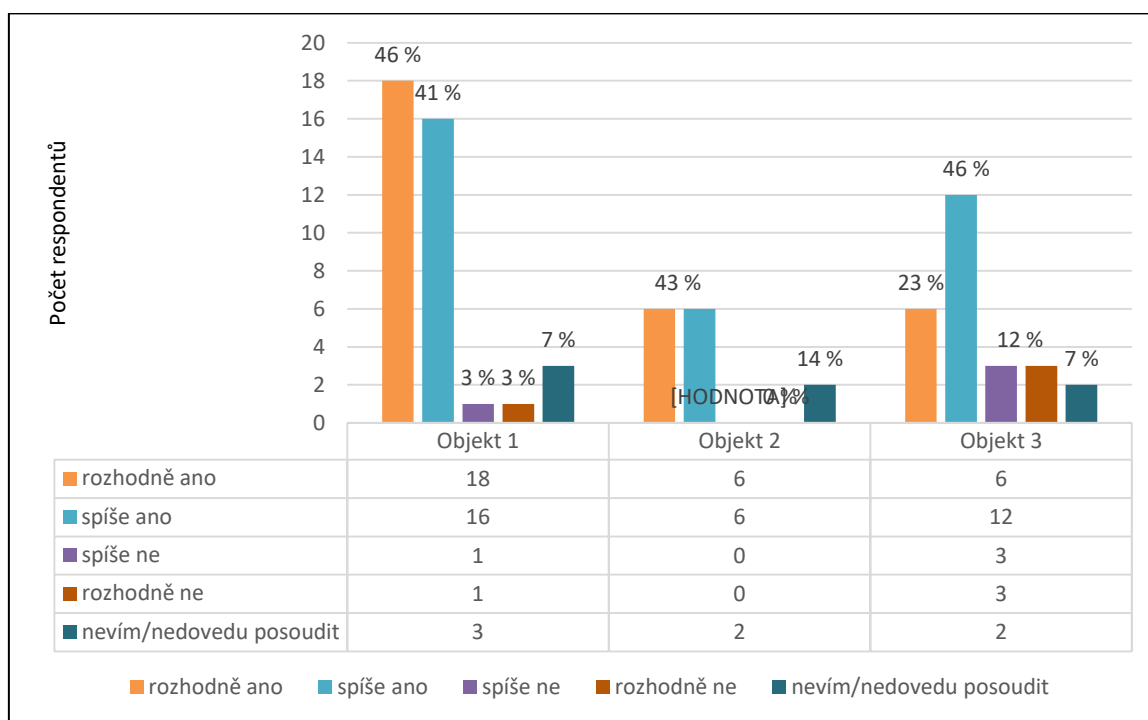
Stejně tak jako v předešlých otázkách je v odpovědích zmínka o neřešení šikany ve škole a o nedostatečném řešení dalších provozních problematických situací, které se, jak zmiňuje jeden respondent, mohou sice stát komukoli, nicméně vedení školy k takovým záležitostem dle rodiče nepřístupovalo správně.

Otázka č. 13 – Domnívám se, že se mnou škola komunikuje jako s rovnocenným partnerem.

Důvodem zařazení této otázky byla snaha docílit toho, aby rodiče začali přemýšlet o tom, jaký „vztah“ se školou mají, jakým způsobem („na jaké vlně“) probíhá jejich vzájemná komunikace.

Z grafu je patrné, že dojem z komunikace školy a rodičů „na rovnocenné bázi“ má u „objektu 1“ - 87 % rodičů, u „objektu 2“ - 86 % a u „objektu 3“ - 69 % rodičů. Složení „objektu 3“ je různorodé, tudíž jsou u něj opět nejvíce patrné rozdíly (oproti ostatním objektům šetření) – a to hlavně u možnosti odpovědi „SPÍŠE NE a ROZHODNĚ NE“, pro kterou se rozhodlo 24 % rodičů.

Na tuto otázku pak následuje konkrétněji definovaná otázka týkající se již samotné komunikace školy s rodiči.

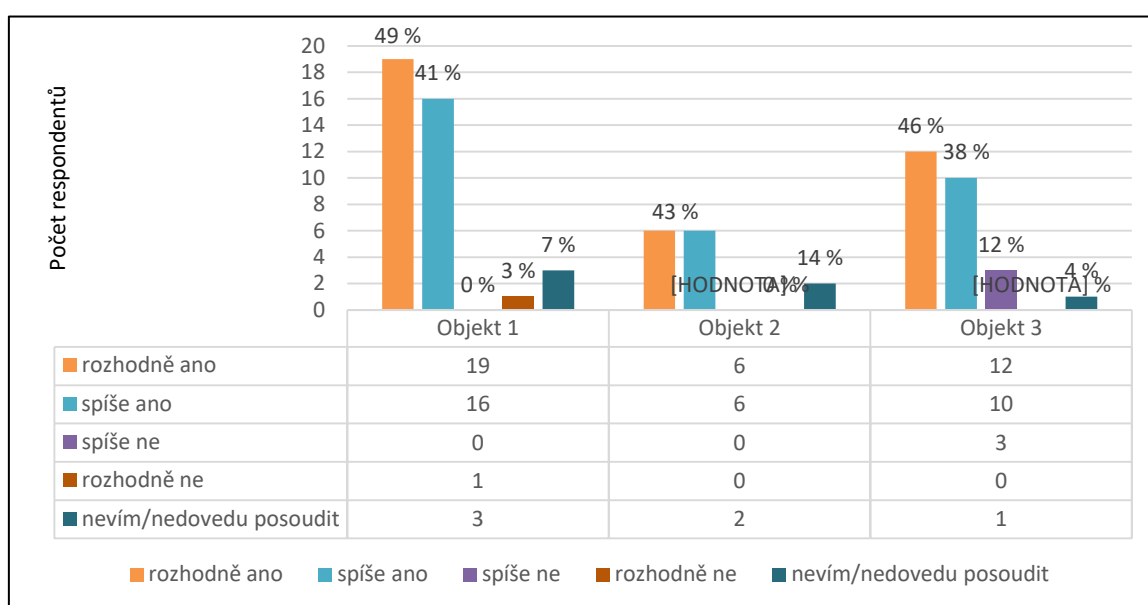

Graf č. 13 – Hodnocení rovnocennosti komunikace mezi školou a rodiči

Otázka č. 14 – V případě, že potřebuji v rámci obecné komunikace se školou cokoli řešit, vedení školy/pedagogové na mé poznatky/připomínky či požadavky reagují.

Prostor pro komentář

Obecnou každodenní komunikaci školy s rodiči ve smyslu reakce na poznatky, připomínky, či požadavky je rodiči hodnocena z větší části kladně: u „objektu 1“ – 90 %, u „objektu 2“ – 86 % a u „objektu 3“ – 84 %. Z celkového počtu rodičů uvedlo 25 %, že toto nedovedou posoudit a 15 % rodičů se vyjádřilo k tomuto tvrzení záporně. Nejvyšší procento nespokojenosti je u „objektu 3“, což opět může být způsobeno různorodostí.

Graf č. 14 – Hodnocení obecné komunikace

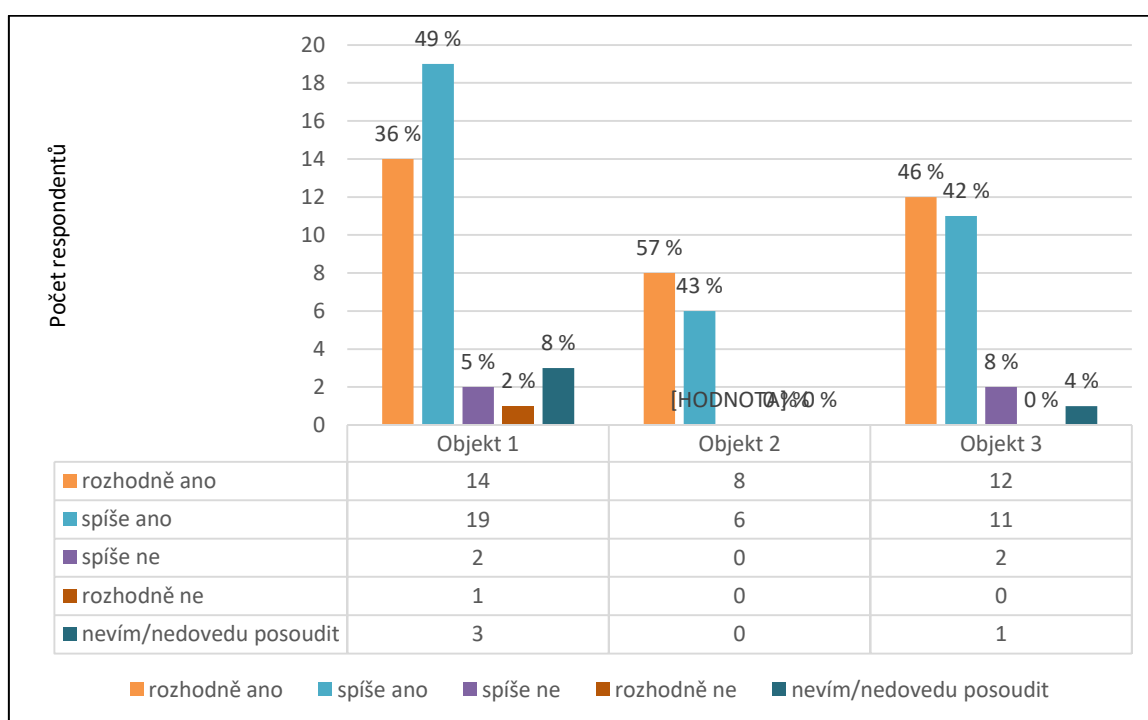
Bez ohledu na typ odpovědi měli všichni dotazovaní v druhé části této otázky prostor pro komentář. Ten byl rodiči využit jen ve čtyřech případech. Níže jsou uvedeny jednotlivé odpovědi. Jedná se o doslovné citace.

Objekt 1	Počet odpovědí: 1
- Zatím ano, někteří rodiče mají zkušenosti opačné a jde o to, do jaké míry se problém může přímo dotýkat samotného vedení školy a jejich odpovědnosti.	
Objekt 3	Počet odpovědí: 3
- Pedagogové reagují, ředitelka ne.	
- jen třídní učitelka	
- Vznese se požadavek od rodičů na zřízení informačního kanálu pro rodiče, web, emailové info o probírané látce apod. Není na to čas ze strany učitele.	

Otázka č. 15 – Atmosféru ve škole vnímám jako přátelskou.

Vzhledem k tomu, že celková atmosféra ve škole – školní klima souvisí s tím, jak se jednotliví aktéři školního prostředí cítí. Jak bylo zmíněno v teoretické části – školní klima ovlivňuje školní výsledky žáků, a právě také i pocit bezpečí.

Přátelskou atmosféru dle výsledků šetření vnímá u „objektu 1“ – 85 % rodičů, u „objektu 2“ – 100 % rodičů a u „objektu 3“ – 88 % rodičů. Pro variantu „**ROZHODNĚ NE**“ a „**SPIŠE NE**“ se rozhodlo 13 % rodičů z celkového počtu všech dotazovaných. Toto se netýká „objektu 2“, který dle předchozího komentáře hodnotí školní atmosféru jako přátelskou v počtu 100 %.

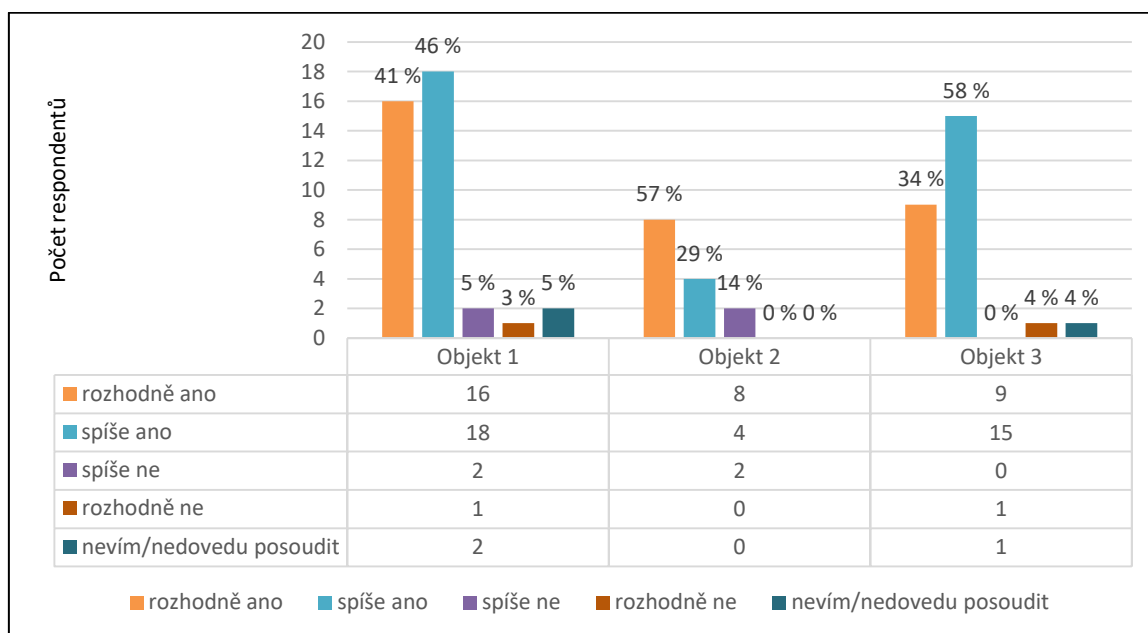

Graf č. 15 – Vnímání atmosféry školy rodiči

Otázka č. 16 – Stav areálu školy (budova školy, zahrada, sportoviště apod.) je dle mého názoru bezpečný.

Pokud jste uvedli rozhodně ne/spíše ne, prosím, uveďte důvod.

Cílem otázky bylo zjistit, zda a jak rodiče vnímají stav areálu školy, zda ho považují z pohledu bezpečnosti za přijatelný. Pokud se vyjádřili negativně, měli možnost uvést své postřehy. Celkový stav areálu školy hodnotilo kladně u „objektu 1“ – 87 % rodičů, u „objektu 2“ – 86 % a u „objektu 3“ – 92 % rodičů. Hodnocení „NEVÍM/NEUMÍM POSOUDIT“ zvolily 4 % rodičů. Z celkového počtu dotazovaných uvedlo v souhrnu variantu „SPÍŠE NE a ROZHODNĚ NE“ 8 % rodičů.

Graf č. 16 – Pohled rodičů na stav areálu školy

Rodiče měli možnost v případě zaškrtnutí varianty „SPÍŠE NE“ a „ROZHODNĚ NE“ uvést důvod této odpovědi. Níže jsou uvedeny jednotlivé odpovědi. Jedná se o doslovné citace.

Objekt 1	Počet odpovědí: 3
- všudypřítomný nepořádek	
- Nedostatečně zajištěný vstup do školy. Po škole se může pohybovat každý.	
- bordel na školním hřišti – děti si tam hrají v roštích, náletech – údržbě se vedení školy takřka nevěnuje	

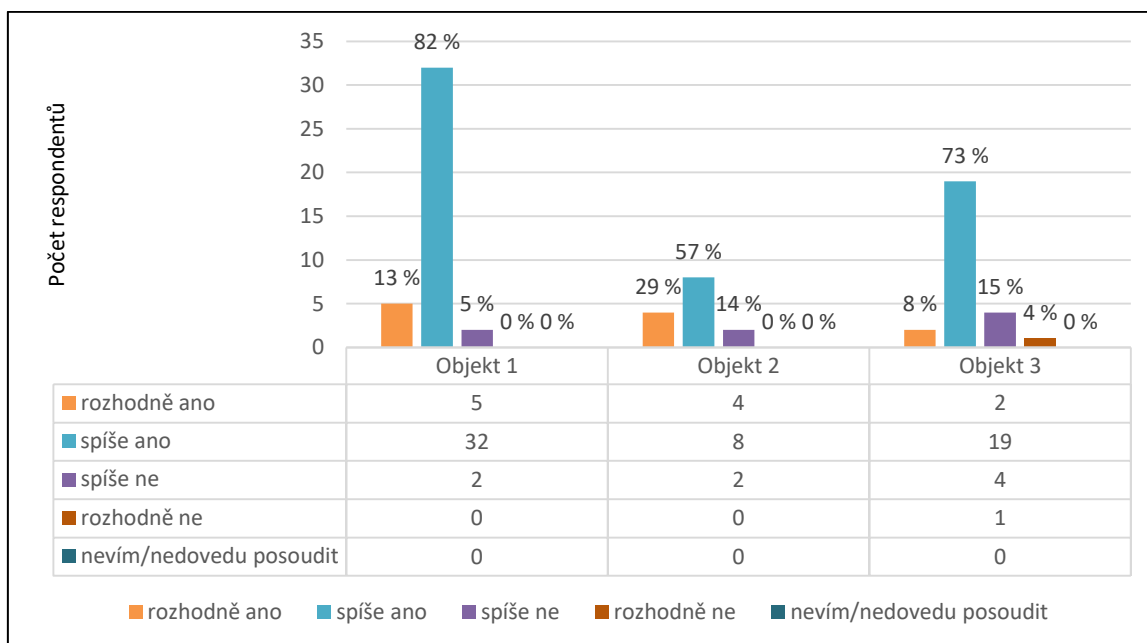
Objekt 2	Počet odpovědí: 2
<i>- Nedostatečně ohraničený školní pozemek, který je užíván v rámci družiny.</i>	
<i>- oplocení pozemku</i>	
Objekt 3	Počet odpovědí: 1
<i>- zanedbaná škola</i>	

Z uvedených odpovědí vyplývá, že některým rodičům nevyhovuje stav úklidu areálu školy, dále je to stav údržby školního hřiště, a také je zmiňováno nedostatečné zajištění vstupu do budovy školy. V případě „objektu 2“ se rodiče shodují na nedostatečném ohraničení školního pozemku. Za „objekt 3“ zmínil rodič celkovou zanedbanost školy.

Otázka č. 17 – Těsné okolí školy mimo její areál vnímám jako bezpečné.

Pokud jste uvedli rozhodně ne/spíše ne, prosím, uveďte důvod.

Pocit bezpečí do značné míry ovlivňuje i lokalita umístění školy. Variantu „**ROZHODNĚ ANO**“ a „**SPÍŠE ANO**“ zvolilo u „objektu 1“ – 95 % rodičů, u „objektu 2“ – 86 % a u „objektu 3“ – 81 % rodičů. Variantu „**NEVÍM/NEDOVEDU POSODIT**“ nezvolil z rodičů nikdo a variantu „**ROZHODNĚ NE**“ a „**SPÍŠE NE**“ zvolilo 11 % rodičů.

Graf č. 17 – Vnímání bezpečnosti okolí školy ze strany rodičů

Rodiče měli možnost v případě zaškrtnutí varianty „**SPÍŠE NE**“ a „**ROZHODNĚ NE**“ uvést důvod této odpovědi. Níže jsou uvedeny jednotlivé odpovědi. Jedná se o doslovné citace.

Objekt 1	Počet odpovědí: 2
<i>- nepřehledné přechody pro chodce</i>	
<i>- Bohužel hlavně rodiče dovážející své děti do školy autem se chovají na přechodech pro chodce absolutně sobecky, nedávají přednost chodcům – jde hlavně o ženy.</i>	
Objekt 2	Počet odpovědí: 2
<i>- vyšší koncentrace aut</i>	
<i>- sobecké jednání některých řidičů (očividně hlavně ze strany rodičů žáků školy)</i>	
Objekt 3	Počet odpovědí: 5
<i>- Škola se nachází u rušné křižovatky, v blízkosti školy se scházejí bezdomovci apod.</i>	
<i>- Řidiči aut tam jezdí kolikrát jak dobytci.</i>	
<i>- Blízkost velkého nákupního centra, hlavního nádraží a parku, kde se slézají nepřizpůsobiví, narkomani, bezdomovci.</i>	
<i>- Nevhodné dopravní řešení.</i>	
<i>- lokalita u stanice metra</i>	

U všech tří objektů šetření došlo v odpovědích ke shodě v tom, že rodiče poukazují na problematickou dopravní situaci v okolí školy, hlavně co se frekvence automobilové dopravy týče a bezohledného chování řidičů.

Toto je samozřejmě záležitost, kterou vedení školy neovlivní napřímo, ale může být nápomocno například podáním podnětu městské policii, která dle svých možností může dopravní situaci korigovat. Dále pak vedení školy může zapojit školu do preventivních programů, které se dopravní osvětě věnují.

Otázka č. 18 – Jakým způsobem má Vaše škola zabezpečen vstup do budovy proti nežádoucím osobám? Prosím, doplňte.

Cílem této otázky bylo uvést téma bezpečnosti vstupu do škol, proto byla rodičům výše uvedená otázka položena. Níže jsou uvedeno, jakým způsobem je vstup do škol zajištěn s tím, že odpovědi u „objektu 3“ jsou různorodé z důvodu toho, že se jedná o různé typy základních škol.

„Objekt 1“ - Vchod do školy je zabezpečen uzamykatelnými dveřmi s elektronickým zámkem a kamerovým systémem. V dopoledních hodinách je škola uzamčena a do školy pouští příchozí obsluha vrátnice.

„Objekt 2“ - Vchodové dveře otevírá příslušný pracovník na zazvonění po představení osoby. Současně je u dveří kamerový systém.

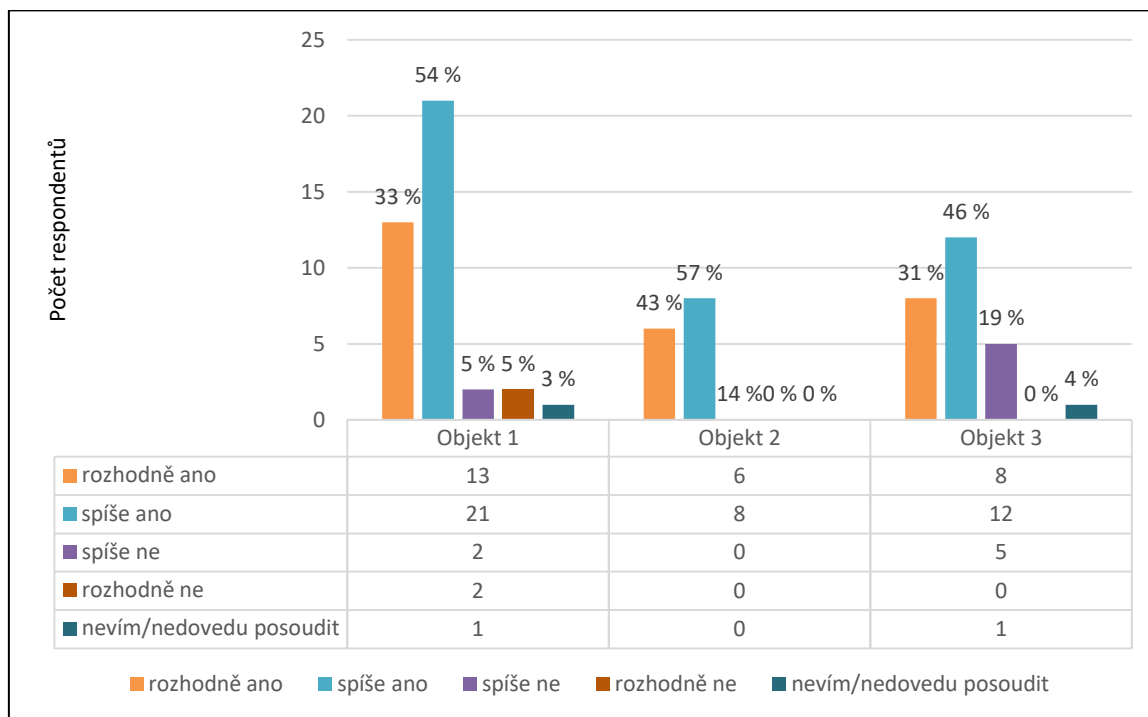
„Objekt 3“ - níže jsou uvedeny v součtu jednotlivé druhy zabezpečení

nijak
vrátnice, čip, kamera, elektronický zámek ve dveřích
vrátnice, elektronický zámek ve dveřích, kamera
vrátnice, čipy
vrátnice
učitelský dozor během ranních hodin, později zamčená budova
zvoněk u dveří a vrátnice (osoba se však nedotazuje, za kým konkrétně přichází jde)
zamčené dveře, elektronický zámek
Zamčené dveře, školník
zamčené dveře, do školy pouští místo družinářky děti
zamčené dveře, zvoněk, osoba se do školy dostane zvonkem přes kancelář ředitele
vrátnice, kde se přichází musí zapsat
školnice (citováno: je lepší než kamerový systém a bachař v jednom)
vstup na čip

Otázka č. 19 – Zabezpečení vstupu do budovy školy považují za dostačující. Pokud jste uvedli rozhodně ne/spíše ne, prosím, uveďte důvod.

Vytvoření vyšší míry bezpečnosti, aby se co nejvíce eliminovalo to, že se do školy dostanou neoprávněné osoby, patří v současnosti k často diskutovaným tématům. Každé vedení školy k tomuto přistupuje jiným způsobem, proto bylo cílem této otázky zjistit, zda jsou rodiče žáků s dosavadním řešením zabezpečení vstupu do budovy spokojeni.

Zvolením varianty „**ROZHODNĚ ANO**“ a „**SPÍŠE ANO**“ považuje za dostačující řešení zabezpečení vstupu do školy u „objektu 1“ – 87 %, u „objektu 2“ – 100 % a u „objektu 3“ – 77 % rodičů. Z celkového počtu odpovědí je se stavem zabezpečení spokojeno 86 % rodičů a 3 % rodičů neví či nedovede stav zabezpečení vstupu do budovy posoudit. Nespokojenost s řešením zabezpečení vstupu zvolilo z celkového počtu dotazovaných (netýká se „objektu 2“, kde je spokojenost 100 %) 11 % dotazovaných.

Graf č. 19 – Spokojenost rodičů se zabezpečením vstupu do školní budovy

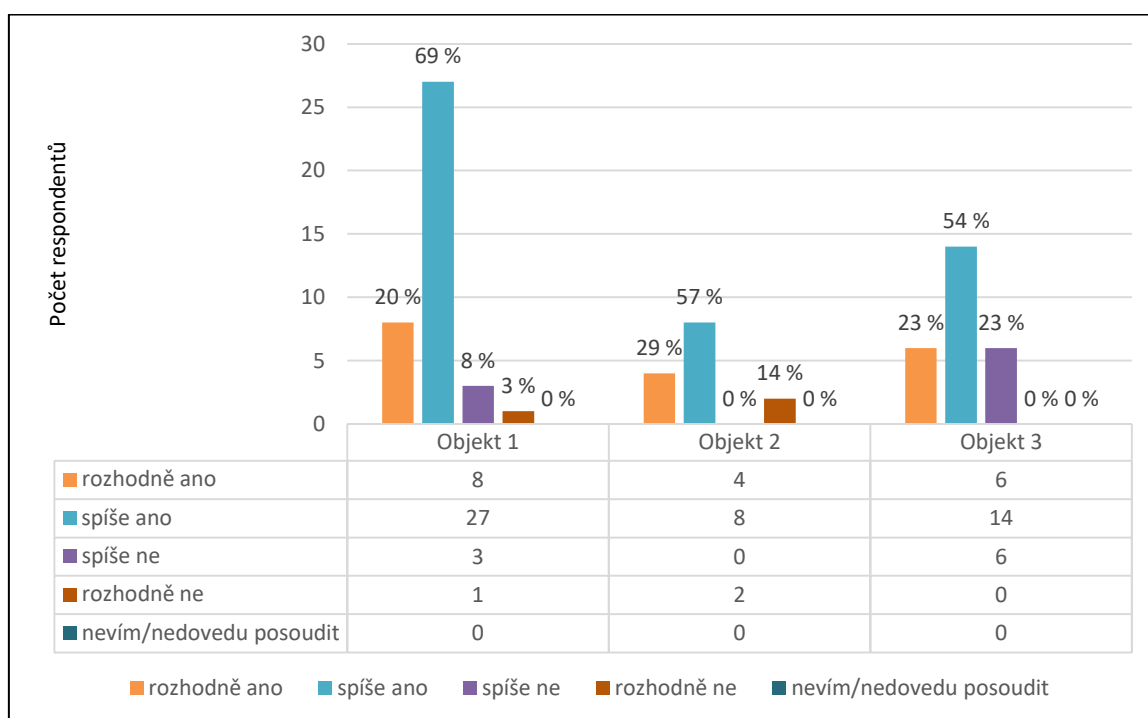
Rodiče měli možnost v případě zaškrtnutí varianty „**SPÍŠE NE**“ a „**ROZHODNĚ NE**“ uvést důvod této odpovědi. Níže jsou uvedeny jednotlivé odpovědi. Jedná se o doslovné citace.

Objekt 1	Počet odpovědí: 4
- Zabezpečení vstupu nepovažují za dostačující. Ač je u vchodu do budovy vrátnice, do budovy může po zazvonění prakticky kdokoliv, kdo nevypadá na první pohled zrovna jako bezdomovec či masový vrah (otázkou je, jak toto za stávajících stavebních dispozic školy vyřešit).	
- I přes přítomnost vrátnice se do školy může dostat prakticky kdokoliv.	
- vrátná vs. dveře s elektronickým zámekem, ale z pohledu bezpečnosti je toto způsobilé max. během výuky, kdy není velký průchod, ale ráno a odpoledne se po celé rozlehlé škole může potulovat kdokoli a pokud nebude vyloženě nápadný, tak pozornost asi nezbudí - v tomto ohledu je bezpečnost pro děti v prostorách samotné školy vlastně značně relativní	
- V době, kdy je vyučování, stačí zazvonit, ale vrátná se neptá na důvod příchodu. Příchody a odchody do školy v dobách konce vyučování jsou totálně bez kontroly.	
Objekt 3	Počet odpovědí: 5
- Někteří rodiče nebo žáci otvírají přicházejícím dveře, dveře by ale měla otevírat jen kompetentní osoba.	
- Neměl by kdokoli vstupovat do budovy bez ohlášení.	
- nedůsledná družina	
- Není problém pro cizího člověka, aby se dostal do školy. Nicméně, jsme malá škola, lidi se celkem znají.	
- může tam kdokoliv	

U „objektu 1“ se rodiče shodují na tom, že současný stav zabezpečení vrátnicí, která tvoří spíše jen „proforma“ funkci, není dostačující a nezajišťuje to, aby docházelo k eliminaci toho, že se do budovy dostane neoprávněná osoba. Odpovědi respondentů „objektu 3“ se týkají různých druhů základních škol, nicméně se stejně tak shodují, že zabezpečení vstupu není dostačující. Zmiňována je nedůslednost směřovaná ke kontrole školy, ale stejně tak i například nedůslednost rodičů, kteří otevíráním dveří příchozím zajištění bezpečnosti vstupu znesnadňují.

Otázka č. 20 – Jsem spokojen/a se školním kolektivem, ve kterém se moje dítě pohybuje.

Vzhledem k tomu, že školní kolektiv ovlivňuje pocit bezpečí žáků, bylo cílem této otázky zjistit, jak rodiče vnímají spokojenost jejich dětí v tomto ohledu. Stejně tak bylo cílem otázky jaksí uvést téma mezilidských vztahů, což je další důležitý faktor, který pocit bezpečí ovlivňuje. K otázce měla být přidána ještě možnost volné odpovědi, což bylo v tomto případě bohužel opomenuto, nicméně rodiče měli možnost ještě cokoliv dodat na konci dotazníku.

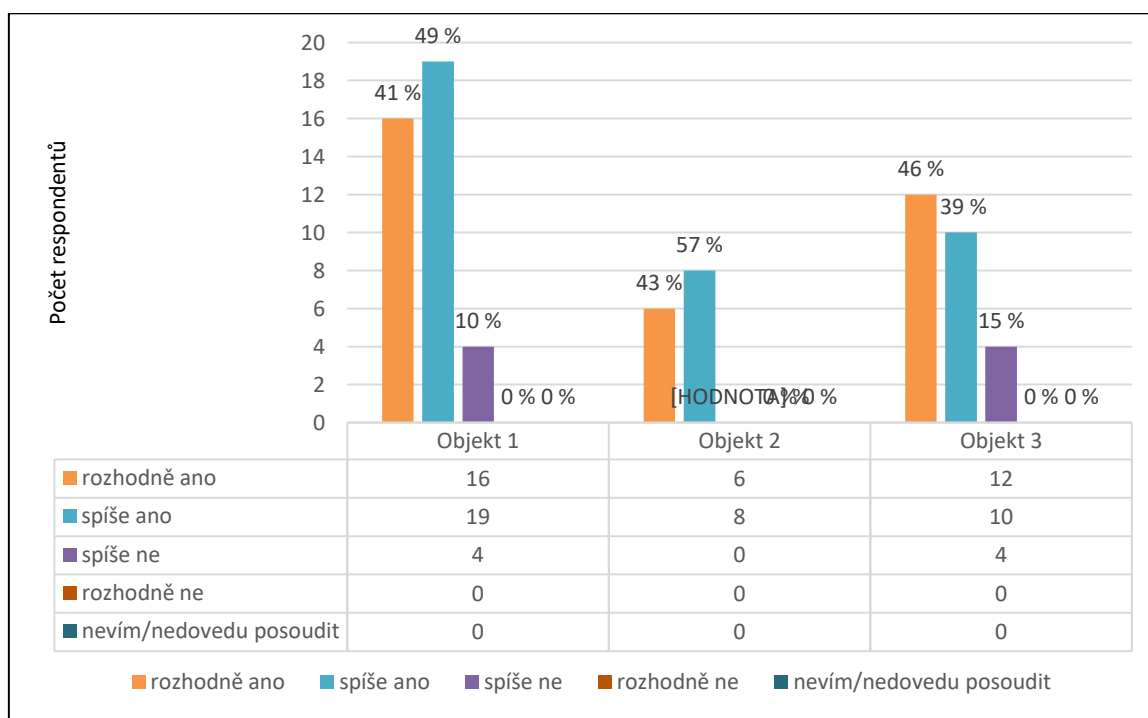
Graf č. 20 – Spokojenost rodičů se školním kolektivem, ve kterém se jejich dítě pohybuje

U „objektu 1“ zvolilo v souhrnu variantu odpovědi **„ROZHODNĚ ANO“** a **„SPÍŠE ANO“** - 89 % rodičů, u „objektu 2“ - 86 % a u „objektu 3“ – 77 % rodičů. Variantu **„NEVÍM/NEDOVEDU POSOUDIT“** nezvolil žádný z rodičů. Nespokojenost zvolením varianty **„ROZHODNĚ NE“** a **„SPÍŠE NE“** projevilo u „objektu 1“ – 11 % dotazovaných, u „objektu 2“ – 14 % a u „objektu 3“ – 23 % rodičů.

Otázka č. 21 – Myslím, že mé dítě chodí do školy rádo.

Je jasné, že otázka nebyla zcela ideálně položena a jasně specifikována, nicméně cílem bylo zjistit, jak tuto skutečnost rodiče vnímají jako celek, ač je zřejmé, že pocit „chození do školy - rádo/nerado“, může být ovlivněn spoustou proměnných.

Variantu „ROZHODNĚ ANO“ a „SPÍŠE ANO“ zvolilo v součtu u „objektu 1“ – 90 % rodičů, u „objektu 2“ – 100 % a u „objektu 3“ – 85 % rodičů. Odpověď „SPÍŠE NE“ byla u „objektu 1“ zvolena 10 % rodiči a u „objektu 3“ – 15 % rodičů.

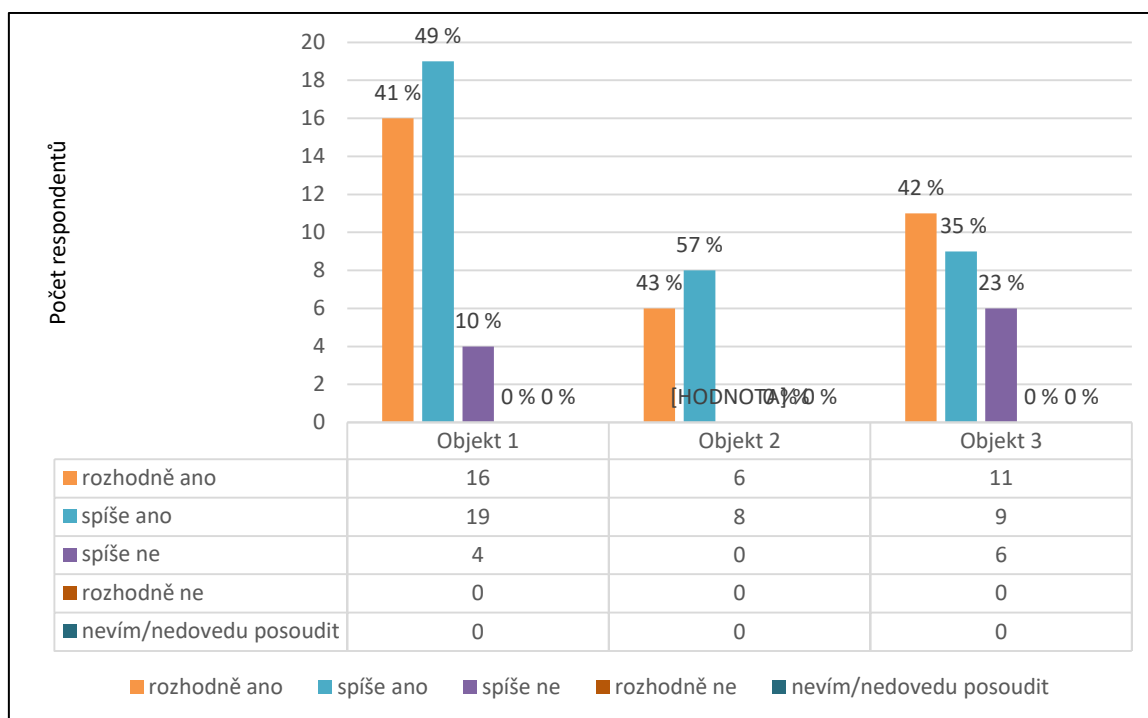
Graf č. 21 – Hodnocení rodičů, zda jejich dítě chodí do školy rádo

Otázka č. 22 – Myslím, že mé dítě má ve škole kamarády.

Otázka byla položena pro dokreslení situace a odpovědi na ní jsou téměř identické jako u předchozí otázky.

Variantu „ROZHODNĚ ANO“ a „SPÍŠE ANO“ zvolilo v součtu u „objektu 1“ – 90 % rodičů, u „objektu 2“ – 100 % a u „objektu 3“ – 77 % rodičů. Odpověď „SPÍŠE NE“ byla u „objektu 1“ zvolena 10 % rodiči a u „objektu 3“ – 23 % rodiči.

Nepatrný rozdíl je pouze u objektu 3, kde se liší oproti výsledkům předchozí otázky u dvou odpovědí. Z tohoto výsledku by se dalo usuzovat, že právě kamarádský kolektiv patří mezi hlavní aspekty toho, jaký pocit žák ze školy má, což ovlivňuje to, zda do školy dochází rád či nikoliv.

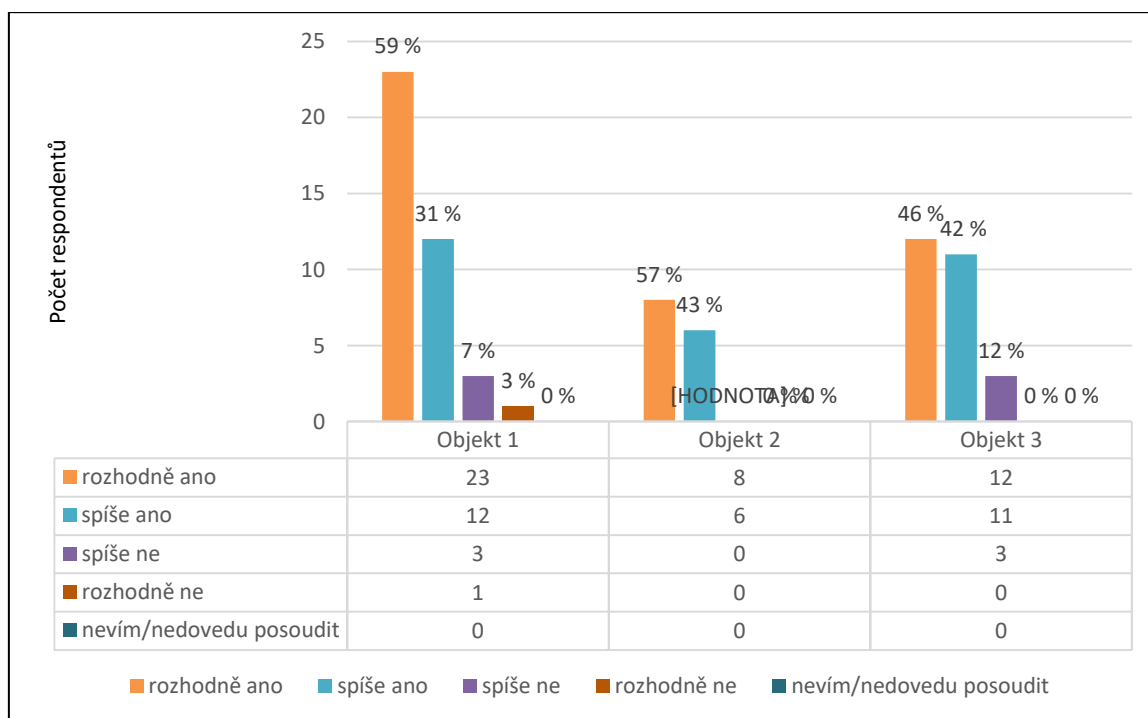
Graf č. 22 – Hodnocení rodičů, zda má jejich dítě ve škole kamarády

Otázka č. 23 – Domnívám se, že mé dítě chodí do školy beze strachu.

Pokud jste uvedli rozhodně ne/spíše ne, prosím, uveďte důvod.

Stejně tak jako u otázky č. 21 může být stav „beze strachu“ ovlivněn různými faktory, proto bylo cílem otázky zjistit celkové vnímání rodičů a v případě výběru negativní varianty zjistit důvod této volby.

Zvolení varianty „**ROZHODNĚ ANO**“ a „**SPÍŠE ANO**“, čímž rodiče hodnotili výše uvedené tvrzení, vybralo u „objektu 1“ – 90 % rodičů, u „objektu 2“ – 100 % a u „objektu 3“ – 88 % rodičů. Z celkového počtu odpovědí se kladně k výše uvedenému tvrzení vyjadřuje 91 % dotazovaných rodičů. Zbývajících 9 % rodičů z celkového počtu zvolilo variantu „**ROZHODNĚ NE**“ A „**SPÍŠE NE**“, kdy se rodiče v 8 % přiklání k variantě „**SPÍŠE NE**“.

Graf č. 23 – Hodnocení rodičů, zda jejich dítě chodí do školy beze strachu

Rodiče měli opět možnost v případě zaškrtnutí varianty „**SPÍŠE NE**“ a „**ROZHODNĚ NE**“ uvést důvod této odpovědi. Níže jsou uvedeny jednotlivé odpovědi. Jedná se o doslovné citace.

Objekt 1	Počet odpovědí: 4
<i>- strach ze zkoušení</i>	
<i>- zkušenost se šikanou</i>	
<i>- Chování některých žáků školy je problematické, ale bohužel je kolikrát odrazem toho, jak se chovají jejich rodiče.</i>	
<i>- špatné vztahy s některými spolužáky</i>	
Objekt 3	Počet odpovědí: 3
<i>- nevhodné chování jednoho učitele</i>	
<i>- Špatný třídní kolektiv, třídní učitel není autoritou, šikana.</i>	
<i>- Vedení školy bagatelizovalo upozornění na možnou šikanu, vůbec nebyl zájem se věci zabývat, bylo nutné ze strany rodičů nepolevit a žádat větší dohled nad chováním skupiny žáků.</i>	

Vzhledem k tomu, že u „objektu 2“ se všichni dotazovaní shodli na kladném hodnocení daného tvrzení v rámci této otázky, volné odpovědi využili pouze rodiče patřící k „objektu 1 a 3“.

U „objektu 1“ je zmiňován strach ze zkoušení, který se zajištěním bezpečného prostředí školy nespojuje, nicméně je to také záležitost, která strach dětí ovlivňuje. Dále pak jsou v odpovědích zmiňovány problematické vztahy mezi žáky, které jsou bohužel leckdy odrazem chování rodičů a dále je v jedné odpovědi zpochybňována role třídního učitele coby autority.

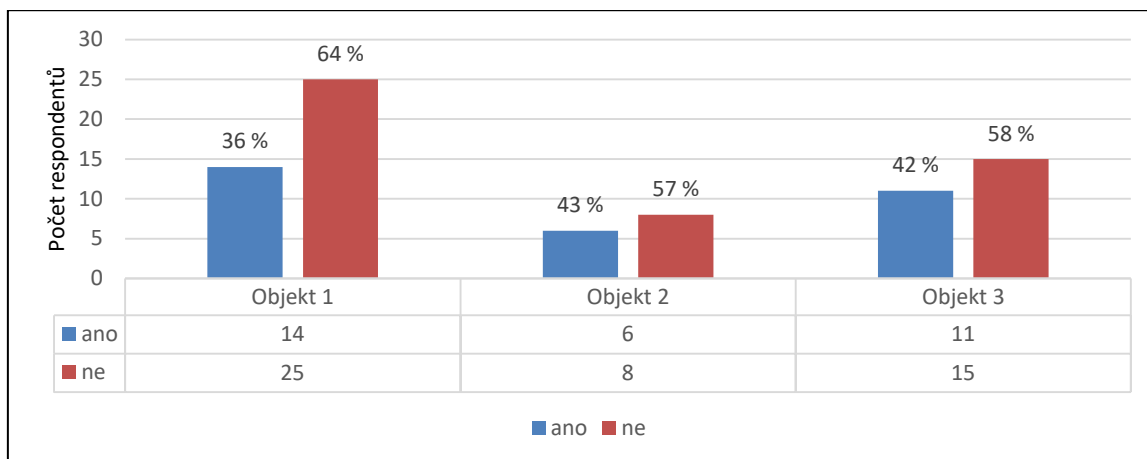
Otázka č. 24 – Mé dítě se některých spolužáků obává či v minulosti obávalo (zesměšňování, napadání, šikana, kyberšikana apod.).

Pokud ano, prosím, rozveďte, zda bylo z Vaší strany se školou řešeno, jak škola k události přistupovala, jak a zda bylo řešeno/vyřešeno.

Cílem otázky bylo zjistit, zda mají žáci a jejich rodiče s podobnými negativními situacemi, které jsou v otázce uvedeny, zkušenost. Netýká se pouze konkrétního ročníku, ve kterém bylo šetření prováděno, ale i zkušeností z let minulých.

Pokud rodiče uvedli „ANO“, měli možnost rozvést, o co konkrétně šlo a jak k řešení vedení školy přistupovalo. Zkušenost s některým z uvedených jevů udalo u „objektu 1“ -

36 % rodičů, u „objektu 2“ – 43 % a u „objektu 3“ – 42 % rodičů, což je z celkového počtu odpovědí 39 % dotazovaných.

Graf č. 24 Zkušenost žáků a jejich rodičů s problematickými situacemi

Níže jsou uvedeny jednotlivé odpovědi. Jedná se o doslovné citace. Ne všichni, kteří na otázku uvedli „ANO“, napsali konkrétně, o jakou událost se jednalo.

Objekt 1	Počet odpovědí: 11
- Jednalo se o běžné vymezování si místa v kolektivu, ale zmíněná eskalace zaznamenána, naštěstí, zatím nebyla. Nicméně vedení v předloňském roce šikanu na prvním stupni neřešilo a zdatně/ostudně ji i přímo před rodiči bagatelizovalo a snažilo se zamést tzv. pod koberec (jednoznačná nekompetentnost vedení) i když na druhou stranu spolupracují s jakousi neziskovkou, nicméně šikana se má řešit hned, lokálně a adresně a zejména tvrdě a následně tyto případy ihned v rámci školy prezentovat, ovšem tento logický přístup do našeho školství ještě nepronikl.	
- Bylo řešeno se školou.	
- Řešeno za strany školy ano a ihned. Svoláním rodičů agresora, konzultace se školním poradcem. Průběžně jsme byli informováni. Vzhledem k tomu, že základní vzdělávání je povinné, škola nemohla agresora vyloučit. Posléze agresor přešel na jinou základní školu, která má zkušenosti s výchovnými problémy nezletilých.	
- Ano, bylo školou řešeno.	
- Na sportovním kroužku bylo naše dítě slovně napadáno, řešeno s vedoucí kroužku, poté si dítě nestěžovalo, ale na kroužek chodit nechtělo, důvod prý byl, že ho to nebaví. Ale jestli napadání pokračovalo, nepřiznal. Dále v rámci třídy i vyšších tříd sem tam zesměšňování, což přisuzují běžnému vývoji v kolektivu.	
- Třídní učitelka nechtěla řešit šikanu	
- Řešili, ale nedostatečně. Nakonec byli rádi, že se dostala gymnázium a že už to nebudou muset řešit.	
- Dříve vyřešeno.	
- napadání ze strany spolužáka – již vyřešeno.	
- Někteří žáci nevhodné chování, učitelé řeší otevřeně přímo s žáky za účasti nevhodně	

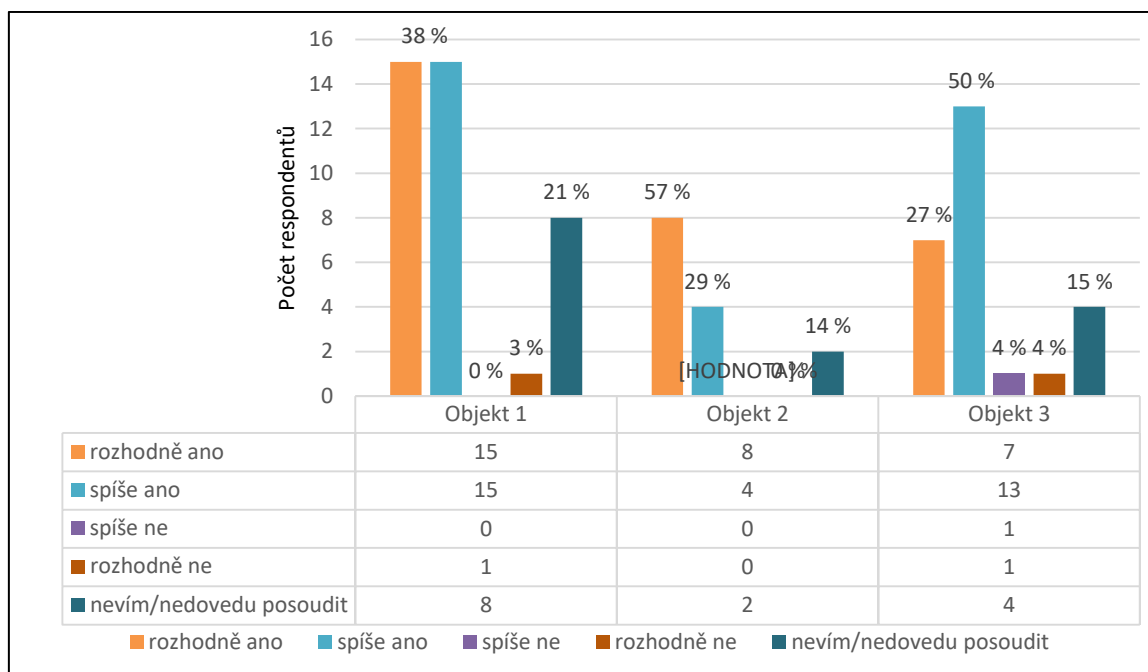
<i>se chovajících dětí, rozmluvy s rodiči, otevřenost v komunikaci s rodiči i dětmi.</i>	
<i>- Šikana řešena za pomoci PPP</i>	
Objekt 2	Počet odpovědí: 2
<i>- Škola zařídila setkání rodičů, kde jsme si vše vyříkali za účasti třídní učitelky.</i>	
<i>- Problematické dítě opakující ročník napadlo mé dítě, řešeno se školou, pár způsobů řešení navrženo. Spíš mám pocit, že se to řeší lehkově, nikdo si nechce dělat zle.</i>	
Objekt 3	Počet odpovědí: 11
<i>- S dotyčnou osobou mluvila učitelka.</i>	
<i>- Řešeno mimo školu, agresor byl z jiné třídy.</i>	
<i>- Řešili jsme to s třídní učitelkou a ředitelem. Vyřešili.</i>	
<i>- Vyřešeno po první mojí zprávě.</i>	
<i>- Bylo řešeno mnou osobně.</i>	
<i>- Nijak. Řešila jsem, dá se říct, sama.</i>	
<i>- Mě dítě bylo šikanováno, škola šikanu řešila svoláním třídních schůzek a řešením situace před všemi rodiči. Syn si nakonec šikanu vyřešil po svém, tím že netráví přestávky ve třídě, ale buď chodí do třídy za sestrou, nebo tráví přestávku s dozorujícím učitelem na chodbě.</i>	
<i>- Ano, řešeno s třídním učitelem k oboustranné spokojenosti.</i>	
<i>- Řešeno s učitelkou, vedením školy za přítomnosti školního psychologa. Nic nevyřešeno. Škola se pouze zastávala třídní učitelky, že to nemá s dětmi lehké, ve třídě je značná fluktuace dětí, děti z různých sociálních vrstev atd.</i>	
<i>- Problémoví jedinci ve třídě. Již se to odstranilo.</i>	
<i>- V naší třídě se šikana řešila ve spolupráci s psychologem, s dětmi se pracovalo. Moje dcera terčem šikany nebyla.</i>	

Ve výše uvedených odpovědích (hlavně u „objektu 1 a 3) je často zmiňovaným společným jevem šikana, která byla v určitých případech školou řešena na základě komunikace všech dotčených a například i ve spolupráci s odborníky. Nicméně v odpovědích taktéž zaznívají hlasy zmiňující nedostatečné řešení ze strany vedení a „zametání věcí pod koberec“. Z tohoto plyne, že problém šikany je palčivým tématem. Jistě by bylo zajímavé se těmito případy zabývat více a zjistit, jak konkrétně a dlouho řešení s vedením školy probíhalo.

Otázka č. 25 – Dozor na mimoškolních akcích shledávám za dostatečný (výlety, školy v přírodě apod.). Pokud jste uvedli rozhodně ne/spíše ne, prosím, uveďte důvod.

Bezpečnost školního prostředí se netýká pouze pobytu v budově školy, ale souvisí také s akcemi konanými mimo školu. Z tohoto důvodu byla rodičům položena i výše uvedená otázka.

Z výsledků šetření vyplynulo, že dozor na mimoškolních akcích v souhrnu zvolením variant „**ROZHODNĚ ANO**“ a „**SPÍŠE ANO**“ hodnotí za dostatečný za všechny objekty šetření 78 % dotazovaných, 18 % rodičů zvolilo variantu „**NEVÍM/NEDOVEDU POSOUDIT**“ a 4 % rodičů zvolila v souhrnu variantu „**ROZHODNĚ NE**“ a „**SPÍŠE NE**“ (netýká se „objektu 2“, u něhož tato varianta nebyla nikým uvedena).

Graf č. 25 – Názor rodičů na dozor na mimoškolních akcích

Rodiče, kteří zvolili variantu „**SPÍŠE NE**“ a „**ROZHODNĚ NE**“, měli možnost uvést důvod této odpovědi. Níže jsou uvedeny jednotlivé odpovědi. Jedná se o doslovné citace.

Objekt 1	Počet odpovědí: 3
- jen jeden pedagog	
- Přejde mi nedostatečný počet pedagogů na dozor ve smyslu toho, že něco jiného je jít se projít do nedalekého okolí a jet na výlet do centra.	
- To se ukáže při prvním průšvih, který snad nenastane.	
Objekt 3	Počet odpovědí: 2

- Pedagogové nemají instruktorský kurz na lyže, přesto jezdí na lyžák.
- Zapomenuté děti na mimoškolní akci, úrazy, zanedbání zdravotní péče (na ŠvP nevyndáno klíště několik dní).

U „objektu 1“ došlo ve dvou odpovědích ke shodě v názoru, že není zajištěn dostatečný počet pedagogů dozorujících na žáky. U „objektu 3“ jeden rodič poukazuje na nekompetentnost pedagoga na lyžařském kurzu a druhý rodič například uvádí problematickou situaci, kdy byly žáci zapomenuti pedagogem na mimoškolní akci, což již bylo dotazovaným zmíněno v rámci otázky č. 12, kde rodič poukazoval na nedostatečné řešení této události ze strany vedení školy.

Otázka č. 26 – Pokud byste mohl/a na organizaci školy či jejím technickém zázemí z pohledu bezpečnosti něco změnit, či navrhnout nějaké preventivní opatření, co by to bylo?

Objekt 1	Počet odpovědí: 10
- nedostatečná kapacita šatních skříněk pro děti a vedení s tím odmítá pod různými záminkami cokoli dělat, ač řešení by byla	
- čipovací vstupy nebo úplný zákaz vstupu rodičů a dalších osob za vstupní dveře	
- dozor před budovou školy během odpoledních odchodů žáků	
- Zpřehlednit přechody, omezit max. povolenou rychlost.	
- Nová škola	
- Prála bych si méně dětí ve třídě.	
- Považuji za dostatečné.	
- Preventivně bych navrhovala se nebát a nepřenášet tím strachování na děti. :-)	
- zajištění dohledu u přechodů cestou ke škole	
- zajistit vstup do školy na čipy či nejlépe turnikety, do školy může nyní kdokoliv, stačí zazvonit	
Objekt 2	Počet odpovědí: 2
- zlepšit oplocení pozemku	
- Domnívám se, že by měly být lépe řešeny pojistky či zabezpečení oken (škola je více patrová), dle mého nestačí zmínka, co se otevírání oken týče, ve školním řádu a spoléhat na to, že děti jsou již rozumné.	
Objekt 3	Počet odpovědí: 9
- lepší technické vybavení	
- Instruktorské kurzy, posílení doprovodu do jídelny (jídelna je v jiné budově, děti jezdí	

MHD), lepší zabezpečení vstupu do školy.
- Plán akcí zveřejněný již na začátku roku, včetně ŠVP. Šatní skříňky pro všechny.
- Více řešit nepřizpůsobivé, nebát se razantnějších opatření i s OSPODem.
- Přísnější přístup k nevychovaným dětem a jejich rodičům, co mají pocit, že jejich dítě je nedotknutelné.
- Změnu ředitele školy
- Ne technické, personální, výměna jednoho učitele.
- Otázka spíše na odborníky z pohledu technického zázemí. Pro lepší organizaci školy jednoznačně lepší vedení.
- Čipy na vstup, videotelefony, lepší hlídání dětí z družiny, momentálně družinářky nemají přehled o tom, kdo z družiny odchází.

Otázka č. 27 – Chyběla Vám pocitově v dotazníku nějaká otázka? Pokud ano, prosím, popište Váš problém/názor.

Jako poslední otázku měli rodiče možnost vyjádřit se k tomu, zda měli k dotazníku co do obsahu nějakou výtku, či zda v něm mělo zaznít něco, co nezaznělo. Níže jsou uvedeny jednotlivé doslovné citace. Odpovědi jsou různorodé, nicméně shodným znakem ve třech z nich je celková komunikace školy a rodičů.

Objekt 1	Počet odpovědí: 2
- Chyběl mi dotaz, jak a zda se škola snaží předejít šikaně, například v rámci přednášek.	
- Dítě nemusí chodit do školy nerado, protože se nerado učí (dle osnov, ale i obecně), vadí mu celý systém povinné školní docházky. Škola s tímto moc nenadělá. :-)	
Objekt 2	Počet odpovědí: 1
- U otázky č. 20 si myslím, že více záleží na tom, zda je s kolektivem spokojen syn. Mně by lépe vyhovovala otázka ke "kolektivu" rodičů žáků třídy v souvislosti s třídními schůzkami či akcemi školy. Ne vždy "táhnou" rodiče za jeden provaz vůči škole a spíše se chtějí zavděčit paní třídní učitelce, aby jejich dítě nemělo případně problém, pokud by rodič měl jiný než pozitivní komentář či připomínku.	
Objekt 3	Počet odpovědí: 2
- Škola neumí předcházet problémům efektivní komunikací s rodiči. Záleží na učiteli, jak to sám zvládne. Rodiče nejsou nepřátelé a rádi se dozvědí více informací, či se budou podílet na výuce, mimoškolních aktivitách apod. Ale nese to s sebou riziko, že budeme chtít diskutovat o hodnocení, potřebě dávat tolik poznámek, pozitivní motivaci a o to nikdo zřejmě nestojí.	
- Vnímám, že bezpečnost a obliba školy úzce souvisí s péčí pedagogů u dětský kolektiv. Pokud pedagogové nebudou s dětmi pracovat po lidské, partnerské stránce, např. pomáhat řešit vzájemné vztahy, škola nemůže fungovat jako bezpečné, pohodové místo.	

Otázka č. 28 – Prostor pro jakékoliv komentáře

Poslední otázkou byl prostor pro jakékoliv komentáře, jež jsou níže taktéž doslovně uvedeny.

Objekt 1	Počet odpovědí: 1
<i>- Jsem velice ráda a potěšena, že se zabýváte tak palčivým problémem. Jistě Vaše závěry z výzkumného šetření přinesou zajímavé poznatky, které budou ku prospěchu všem dětem, žákům, jejich rodičům a škole.</i>	
Objekt 2	Počet odpovědí: 1
<i>- V otázce 20 bych doplnila ještě prostor pro komentář, když někdo nebude souhlasit s kolektivem.</i>	
<i>- V naší škole mi chybí aplikace pro rodiče např. Bakalář. Vlastně jsem na dotaz: proč "nemáme" nedostala řádnou odpověď.</i>	
Objekt 3	Počet odpovědí: 1
<i>- Jedná se soukromou školu. V tomto případě jsou některé možnosti oproti obecným / státním omezenější, jak z personálního, tak materiálního pohledu, záleží také na velikosti školy. V našem případě se po "záběhu" počítá s 15 dětmi v ročníku.</i>	

6.3 Shrnutí výsledků výzkumného šetření

Než bude překročeno k samotnému shrnutí výsledků šetření, je nutné kriticky zhodnotit oblast respondentů. Při pohledu na výši respondentů je zřejmé, že je malým reprezentativním vzorkem, nicméně tento fakt byl způsoben tím, že nebylo jednoduché nalézt osoby, jež by se chtěly stát „garanty“ ve třídě. Vzhledem k tomu, že problematika zajištění bezpečnosti žáků ve školách je oblastí, kterou dozajista řeší nějakým způsobem každá škola, bylo by zajímavé zjistit názory rodičů ve více školách napříč různými regiony, či například zjistit, zda se liší názory rodičů v různých typech základních škol.

6.3.1 Zodpovězení výzkumných otázek

1) Jak hodnotí zákonní zástupci žáků zajištění bezpečného prostředí školy?

Ač se může zdát, že některé otázky dotazníku úplně přímo s tématem nesouvisí - například otázka, zda jsou rodiče členy školské rady, zda se účastní třídních schůzek – tak tyto otázky, respektive odpovědi na ně, poskytují jakýsi nástin toho, jaký vztah ke škole rodiče mají, jakým způsobem k ní přistupují, čeho si všimají, co je kromě studijních výsledků dětí

zajímá. Šetření potvrdilo, že se rodiče o dění ve škole zajímají, jak celkově, tak i co se zajištění bezpečnosti týče. Ačkoliv o způsob zajištění bezpečného školního prostředí jeví zájem, tak se dle šetření zdá, že své postřehy či návrhy na změnu s vedením škol spíše neřeší (pokud s určitým problematickým jevem či jiným problémem není konkrétně konfrontováno jejich dítě).

Celkově na základě výsledků u otázky dotazníku č. 11 rodiče hodnotí pocit bezpečí svých dětí poměrně vysoko - v průměru 87 % za všechny objekty šetření. Rodiče, kteří měli zkušenost s určitým negativním jevem, ať už se jedná o šikanu jejich dětí, neřešení dané situace ze strany školy, výtky k technickému zabezpečení vstupu do školy, výtku k stavu areálu školy či přilehlému okolí, toto uvedli a ve výsledcích vyhodnocení jednotlivých otázek dotazníku se dané faktory odrazily. Co se týče porovnání objektů, které se výzkumného šetření zúčastnily, nebyly zjištěny zásadní rozdíly ve vnímání rodičů jednotlivých škol, ale nutno dodat, že odpovědi „objektu 3“ byly více otevřené a různorodější.

2) Jak zákonní zástupci žáků hodnotí spolupráci a komunikaci školy v oblasti zajištění bezpečnosti žáků?

Nejdříve je nutné zhodnotit obecnou komunikaci školy a rodičů, která byla za všechny objekty šetření v otázce č. 14 hodnocena kladně 87 %. Z šetření vyplynuly samozřejmě i hlasy nespokojenosti. Z šetření vyplývá, že spokojenost a pocit bezpečí je hlavně ovlivněn mezilidskými vztahy, a to konkrétně vztahy mezi žáky navzájem a mezi žáky a učiteli. Z vedení školy má například dobrý pocit 74 % rodičů z celkového počtu těch, kteří se šetření účastnili. Faktem je, že pokud nefunguje vzájemná komunikace a respekt jednotlivých aktérů v rámci obecné komunikace, komplikuje to i zajištění bezpečnosti v rámci školy v případě, že je nutné „postavit se“ k řešení problematických situací. Pokud tedy například vedení školy ve školním řádu uvede, že rodiče musí při vstupu do školy zazvonit a nahlásit se jménem a rodiče si místo toho podávají dveře mezi sebou, těžko pak docílit zajištění bezpečnosti. Na druhou stranu, pokud vedení školy nereaguje na připomínky rodičů, vzniká mezi všemi účastníky komunikační bariéra a pak je těžké docílit čehokoliv.

3) Jaké výhrady ke škole mají zákonní zástupci žáků, či jaká preventivní opatření by zákonní zástupci žáků v této oblasti uvítali?

Ve výhradách rodičů směrem ke škole zaznívá nespokojenost s úrovní komunikace vedení školy, dle nich není dostatečně budována společná komunita mezi rodiči a školou. Rodiče by uvítali poskytování většího množství informací prostřednictvím webových stránek školy, či alespoň jejich aktualizaci během roku. Dále zmiňují, že nejsou dostatečným způsobem informováni o problematických situacích, ke kterým v kolektivech žáků občas dochází - hlavně co se šikany a jejího řešení (a vůbec ochoty ze strany vedení školy ji řešit) týče. Dále zmiňují nedostatečnou autoritu pedagogů, až přílišnou anarchii žáků. V oblasti technického zabezpečení a dalších aspektů, které ovlivňují pocit bezpečí, rodiče uvádí problematickou dopravní situaci v okolí školy, bezohledné chování řidičů, nevyhovující stav úklidu areálu školy a hřišť. Rodiče, kteří uvedli nějaké výhrady, se dále shodují také na tom, že současný stav zabezpečení škol není dostačující, či že dosavadní řešení v rámci zabránění toho, aby se do školy dostala cizí osoba, nejsou důsledně plněna (ať je to ze strany školy, či také ze strany rodičů).

6.3.2 Doporučení pro školy

Jaké by z tohoto mohlo vzejít doporučení pro školy? Rodiče samozřejmě zajímá, zda se jejich dítě cítí ve škole bezpečně. V případě řešení problematických situací vstupují „do hry“ leckdy emoce, tudíž vzájemná komunikace školy a rodiny, může být velmi náročnou. V tomto ohledu by bylo třeba ze strany vedení školy posilovat vzájemnou důvěru mezi školou a rodiči v průběhu roku, a to kontinuálně, ať už to bude i prostým zasíláním nebo zveřejňováním aktuálních informací o dění ve škole, snahou o zapojování rodičů do školních aktivit, a hlavně adekvátním způsobem ze strany vedení školy reagováním na připomínky rodičů.

Co se týče zlepšení samotného zabezpečení školy z pohledu technického a jím podobných, to je spíše otázkou na odborníky na danou problematiku, se kterými mají ředitelé možnost navazovat spolupráci. Z pohledu rodiče by ale bylo dle mého názoru zajímavé, kdyby se vedení škol zkusila na bezpečné prostředí podívat „jinýma očima“. Ředitelé mají možnost projít se po škole a zkusit vidět věci tak, jak je vidí veřejnost, zkusit účinnost tamních bezpečnostních řešení, nicméně toto zřejmě není moc produktivním řešením, protože

zaměstnanci školy své vedení znají a ředitel se zase těžko „přepne do cizí osoby.“ Zajímavým řešením by však mohlo být využití metody používané kontrolory v obchodech a jiných institucích, a to formou „mystery shopping“. Není tím myšleno to, že by se vedení školy procházelo po škole ve skryté identitě, ale ředitel školy by tímto úkolem mohl pověřit někoho známého – například ze strany jiných ředitelů škol a případně také přizvat i například nějakého rodiče z jiné školy, kteří danou školu neznají. Domnívám se, že z takového „experimentu“ by mohla vzejít nečekaná a obohacující zjištění, která by bezpečnost školního prostředí mohla posunout správným směrem.

7 Závěr

Bakalářská práce se věnovala problematice zajištění bezpečného prostředí v základních školách, které je díky vzrůstajícím negativním jevům a někdy bohužel i tragickým událostem častým tématem, o kterém se napříč veřejností diskutuje. Cílem práce bylo popsat proces řízení školy v oblasti zajištění bezpečnosti žáků, jevy, které danou oblast ovlivňují a zjistit názory a postoje rodičů k této problematice.

Teoretická část práce se skládala ze tří hlavních částí. První část se zabývala popsáním bezpečného školního prostředí, a to nejdříve popsáním zákonného vymezení odpovědnosti školy v tomto směru a dále pak popsáním bezpečnosti školy z pohledu vnějšího prostředí a vnitřního – sociálního prostředí. Co se týče oblasti bezpečnosti z pohledu vnějšího prostředí, ta je ovlivněna spoustou faktorů, mezi něž patří například technický stav budovy a školního vybavení, v současné době často probírané zajištění vstupu do školy, stav a údržba areálu školy, celková lokalita školy, či složení obyvatel v dané lokalitě. Stejně tak jako vnější prostředí školy, je i vnitřní prostředí školy ovlivňováno nejrůznějšími faktory. Mezi tyto faktory patří klima a kultura školy, vliv digitálních technologií, projevy agrese mezi žáky, až například jevy narušující dlouhodobě stabilitu školního kolektivu, kterými jsou hlavně šikana a kyberšikana.

Druhá část teoretické části byla věnována popsání procesu řízení bezpečnostních standardů ve školách. Stejně tak jako u jevů, které byly zmíněny výše, je oblast zajišťování bezpečnosti ve školách ovlivněna spoustou proměnných. S ohledem na to je tedy základem dobře fungující školy jasné stanovení pravidel fungování. Taková pravidla by měla být formulována srozumitelně, přehledně, bez možnosti dvojího výklad, a také s přihlédnutím k tomu, aby nebyla příliš „květnatá“. Jasné stanovená pravidla však nejsou zárukou toho, že bezpečné prostředí zajistí. Důležitá je v tomto směru ze strany vedení školy důslednost ve vyžadování respektování a dodržování takových pravidel od všech stran. Stejnou měrou je pak důležitá důslednost vedení školy v kontrole jejich dodržování a v případě porušování pravidel v náležitém přístupu k aplikaci patřičných nápravných opatření.

Třetí oblast teoretické části se týkala vztahu školy a rodičů, kteří tvoří nejpočetnější skupinu partnerů školy. Úvod této části byl věnován popisu toho, jakým způsobem mohou rodiče participovat na ovlivňování chodu školy a jak dle zprávy ČŠI toto hodnotní samotní

ředitelé škol. Na toto dále navazuje další část práce týkající se komunikace školy a rodiny, protože schopnost vzájemné komunikace je zásadním faktorem, který ovlivňuje celkové klima školy, a tím pádem i bezpečnost.

Po teoretické oblasti následuje již část věnující se samotnému výzkumnému šetření, které bylo třeba provést, aby došlo k naplnění cíle práce. Na začátku výzkumného šetření byly stanoveny výzkumné otázky, jejichž zodpovězení se uskutečnilo na základě realizace dotazníkového šetření mezi rodiči základních škol. Šetření potvrdilo, že se rodiče o dění ve škole zajímají, jak celkově, tak i co se zajištění bezpečnosti týče. U všech objektů šetření rodiče hodnotili pocit bezpečí svých dětí ve škole poměrně vysoko. Samozřejmě se objevily i opačné názory, které byly způsobeny zkušeností s určitým negativním jevem, ať už se jednalo o šikanu dětí, neřešení dané situace ze strany školy, výtky k technickému zabezpečení školy, či výtky ke stavu údržby areálu školy. Zásadní rozdíly rodičů ve vnímání bezpečnosti jejich dětí se u jednotlivých objektů neobjevily. Z šetření vyplynulo, že spokojenost a pocit bezpečí žáků je dle jejich rodičů ovlivněn mezilidskými vztahy. Pokud tedy nefunguje vzájemná komunikace a respekt jednotlivých aktérů v rámci obecné komunikace, nelze očekávat fungující spolupráci při řešení problematických situací, které mohou v rámci zajištění bezpečnosti ve škole nastat. Nespokojenost s úrovní komunikace vedení školy je právě jednou z výhrad, kterou někteří rodiče v šetření uvedli. Další rodiče by uvítali poskytování většího množství informací prostřednictvím webových stránek a dále by pak uvítali předávání informací o problematických situacích, ke kterým v kolektivech žáků občas dochází. To se týká hlavně případů šikany a jejího řešení ze strany vedení školy.

Na základě výše uvedených zjištění plynoucích z výsledků dotazníkového šetření mezi rodiči žáků hodnotím, že cíle práce bylo dosaženo. Nicméně je nutné uvést kritickou připomínku k velikosti reprezentativního vzorku, jež není obsáhlý. Dle mého názoru by bylo zajímavé do podobného šetření zapojit „garanty“ z více základních škol napříč různými kraji republiky a různými typy základních škol, protože pak by se mohla (ale také samozřejmě nemusela) objevit zajímavá zjištění týkající se právě vnímání bezpečnostních rizik ve školách z pohledu rodičů.

Výsledky plynoucí z této bakalářské práce by mohlo vedení školy využít pro získání pohledu na to, co skupinu rodičů v oblasti zajištění bezpečnosti školy zajímá, čeho si všímá a k jakým věcem má výhrady. Jak již bylo uvedeno v předešlé sekci týkající se doporučení pro školy, pro vedení školy by bylo dobré podívat se na zajištění bezpečnosti své školy z pohledu „pouhého návštěvníka školy“ - toto se týká spíše technické a organizačně – personální oblasti. Výsledky dotazníkového šetření pak ukazují, že technické zabezpečení, celkové klima školy a jednání jednotlivých zúčastněných osob, jsou spojené nádoby, jež se vzájemně ovlivňují. Nicméně je nutné podotknout, že dle výsledků šetření se nejedná pouze o technickou stránku věci, ale především o zdůraznění potřeby komunikace, spolupráce a nastavení pravidel mezi všemi aktéry školského prostředí.

Povinnost zajištění bezpečnosti ve školách je zákonem vymezena, stejně tak jako ze strany škol různým rizikům a nebezpečím předcházet. Vnější prostředí školy je víceméně dané a jeho změny jsou hůře ovlivnitelné, nicméně je nutné případná rizika plynoucí z vnějšího prostředí co nejvíce eliminovat. Na druhou stranu vnitřní prostředí školy, které se dá přirovnat ke stále se vyvíjejícímu a měnícímu se živému organismu, je možné ovlivňovat více způsoby. „Řízením správným směrem“ lze pak takový organismus směřovat ke „zdravému vývoji“, k čemuž ale bohužel neexistuje žádný univerzální návod.

Seznam použitých informačních zdrojů

ADIZES, I. *Cesta k trvalé prosperitě: jak řídit efektivně?* Praha: 5X Group:Concept Invest, Nakladatelství Olympia. 2015. 274 s. ISBN 978-80-7376-412-8

ASOCIACE BEZPEČNÁ ŠKOLA. *Školy to samy nezvládnou*. [online]. Asociace bezpečná škola, 2018a. [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <http://www.asociacebezpecnaskola.cz/2018/05/15/skoly-to-samy-nezvladnou/>

ASOCIACE BEZPEČNÁ ŠKOLA. *Konference bezpečná škola 2018* [online]. Asociace bezpečná škola, 2018b [cit. 2018-10-28]. Dostupné z: <http://www.bezpecnaskola2019.cz/sbornik-2018.html>

ASPI. *Usnesení Nejvyššího soudu 8 Tdo 8/2016 ze dne 11. 5. 2016*

BOZP.cz. *BOZ a BOZP ve školství. Komplexní informace o bezpečnosti a ochraně zdraví dětí, žáků, studentů a zaměstnanců školy* [online]. BOZP.cz, 2015. [cit. 2018-11-02]. Dostupné z: <https://www.bozp.cz/aktuality/boz-a-bozp-ve-skolstvi/>

CIKLOVÁ, K. *Rizikové chování ve škole s vazbou na legislativní úpravu: rádce školního metodika prevence*. Ostrava: EconomPress, 2014. 160 s. ISBN 978-80-905065-6-5

ČAPEK, R. *Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace*. Praha: Grada. Pedagogika, 2013. 184 s. ISBN 978-80-247-4640-1

ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. *Tematická zpráva. Bezpečnost ve školách a školských zařízeních* [online]. Praha: ČŠI, 2014. 13 s. [cit. 2018-10-04]. Dostupné z: <https://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Tematicke-zpravy/Tematicka-zprava-Bezpecnost-ve-skolach-a-skolskych>

ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. *Tematická zpráva. Kontrola bezpečnosti a ochrany zdraví ve školách a školských zařízeních v období od 1. 9. 2013 do 31. 12. 2014* [online]. Praha: ČŠI, 2015. 118 s. [cit. 2018-12-03]. Dostupné z: <https://www.csicr.cz/cz/Aktuality/Kontrola-bezpecnosti-a-ochrany-zdravi-ve-skolach-a>

ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. *Tematická zpráva. Kontrola bezpečnosti a ochrany zdraví ve školách a školských zařízeních ve školním roce 2014/2015* [online]. Praha: ČŠI, 2016. 14 s. [cit. 2018-12-03]. Dostupné z: <https://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Tematicke-zpravy/Tematicka-zprava---Kontrola-BOZ-ve-skolach-a-skols>

ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. *Komunikace mezi školou a veřejností v základním vzdělávání. Tematická zpráva* [online]. Praha: ČŠI, 2017. 21 s. [cit. 2018-10-09]. Dostupné z:

https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el._publikace/Tematick%c3%a9%20zpr%c3%a1vy/03-F_TZ-Komunikace-mezi-skolou-a-verejnosti-v-ZV-18-5-FINAL_kor.pdf

ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. *Kritéria hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání* [online]. Praha: ČŠI, 2018. 118 s. [cit. 2018-10-08]. Dostupné z: https://www.csicr.cz/getattachment/cz/Dokumenty/Kriteria-hodnoceni/2018-2019-Kriteria-hodnoceni-podminek,-prubehu/Kriteria-hodnoceni-podminek,-prubehu-a-vysledku-vzdelavani_2018-2019.pdf

DRUCKER, P. F. *To nejdůležitější z Druckera v jednom svazku*. Praha: Management Press, 2012. ISBN 978-80-7261-242-0

FELCMANOVÁ, A. *Rodiče - nečekaní spojenci: jak rozvíjet partnerský dialog mezi školou a rodinou*. Praha: Člověk v tísni, vzdělávací program Varianty, 2013. 81 s. ISBN 978-80-87456-45-3

FEŘTEK, T. *Ředitelská kuchařka, aneb, Jak udělat vaši školu přitažlivější pro děti a jejich rodiče*. Kladno: Občanské sdružení AISIS, 2002. 124 s. ISBN 80-238-8600-2

HAMEL, G., BREEN, B. *Budoucnost managementu*. Praha: Management Press. Knihovna světového managementu, 2008. 244 s. ISBN 978-80-7261-188-1

HANÁK, J. a kolektiv. *Škola rodičům a rodiče dětem*. Ratíškovice: Základní škola a Mateřská škola Ratíškovice, 2015. 144 s. ISBN 978-80-260-8462-4

HRZAL, L. *Zpráva o činnosti školského ombudsmana v období od 15. března 2018 do 15. června 2018* [online]. Praha: MŠMT, 2018a. [cit. 2018-10-17]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/zpravy>

HRZAL, L. *Výroční zpráva školského ombudsmana v období od 15. 9. 2017 do 15. 9. 2018* [online]. Praha: MŠMT, 2018b. [cit. 2018-10-22]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/48679/>

CHVÁL, M. *Na naší škole nám záleží: jak sledovat a hodnotit kvalitu školy*. Praha: Portál, 2018. 184 s. ISBN 978-80-262-1321-5

INSTITUTE FOR ECONOMICS & PEACE. *Global Peace Index 2018: Measuring Peace in a Complex World* [online]. Sydney: IEP, 2018. 96 s. ISBN 978-0-6483048-0-7. [cit. 2018-10-11]. Dostupné také z: <http://economicsandpeace.org/reports/>

LHOTKOVÁ, I., TROJAN, V., KITZBERGER, J. *Kompetence řídicích pracovníků ve školství*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2012. 104 s. ISBN 978-80-7357-899-2

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Minimální standard bezpečnosti a vyhlášení neinvestičního dotačního programu „Podpora zabezpečení škol a školských zařízení“* [online]. Praha: MŠMT, 2015b. [cit. 2018-10-07]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/smutne-vyroci-zdarske-tragedie-a-opatreni-msmt-k-bezpecnosti?highlightWords=standard+bezpe%C4%8Dnosti>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2017 (ve srovnání s rokem 2016)* [online]. Praha: MVČR, 2018. 116 s. [cit. 2018-09-29]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>

MIOVSKÝ, M. a kolektiv. *Návrh doporučené struktury minimálního preventivního programu prevence rizikového chování pro základní školy*. Dotisk 1. vydání. Praha: Klinika adiktologie 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze v NLN s.r.o., Nakladatelství Lidové noviny, 2015a. 96 s. ISBN 978-80-7422-397-6

MIOVSKÝ, M. a kolektiv. *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Klinika adiktologie 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze v NLN s.r.o., Nakladatelství Lidové noviny, 2015b. 272 s. ISBN 978-80-7422-393-8

NEJEDLÁ, M. a kolektiv. *Program Škola podporující zdraví*. Praha: Klinika adiktologie 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze v NLN s.r.o., Nakladatelství Lidové noviny, 2015. 104 s. ISBN 978-80-7422-406-5

OECD. *Improving School Leadership: The Toolkit* [online], 2009a. 50 s. [cit. 2018-12-28]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/education/school/44339174.pdf>

OECD. *Comparative Child Well-being across the OECD* [online]. OECD, 2009b. [cit. 2018-12-27]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/social/family/43570328.pdf>

OECD. *PISA in Focus 51. What do parents look for in their child's school?* [online]. OECD, 2015a. 4 s. [cit. 2018-09-28]. Dostupné také z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/pisa-in-focus-1>.

OECD. *Table IV.4.10 – Parents reports on their criteria for choosing schools for their children* [online]. OECD, 2015b. [cit. 2019-03-12]. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/888932957498>

OECD. *PISA in Focus 74. How much of a problem is bullying at schools?* [online]. OECD, 2017. 6 s. [cit. 2018-12-28]. Dostupné také z: https://www.oecd-ilibrary.org/education/how-much-of-a-problem-is-bullying-at-school_728d6464-en

OECD. *The future of education and skills. Education 2030* [online]. OECD, 2018. 21 s. [cit. 2018-12-29]. Dostupné z: [https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20\(05.04.2018\).pdf](https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20(05.04.2018).pdf)

PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÁ PORADNA NOVÝ JIČÍN. *Návrh struktury Školní preventivní strategie – Školní preventivní strategie* [online]. Pedagogicko-psychologická poradna Nový Jičín [cit. 2018-10-31]. Dostupné z: <http://www.pppnj.cz/Stranky/prevence.aspx>

PORTÁL TRESTNI-RIZENI.COM. O trestním právu srozumitelně. *Šikana ve škole a trestní právo*. [cit. 2018-11-14] Dostupné z: <http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/sikana-ve-skole-a-trestni-pravo>

PORTÁL TZB-INFO. *(ne)Bezpečí a školy 2. – česká specifika* [online]. TZB-info, 2018. [cit. 2018-11-01]. Dostupné z: <https://www.tzb-info.cz/bezpecnost/17414-ne-bezpeci-a-skoly-2-ceska-specifika#pozn2>

PRŮCHA, J., ed. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. 935 s. ISBN 978-80-7367-546-2

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. 400 s. ISBN 978-80-262-0403-9

RODIČE VÍTÁNI. *Klima školy má zásadní vliv na to, jak se děti učí* [online]. Praha: Rodiče vítáni, 2013. [cit. 2018-10-27]. Dostupné z: <https://www.rodicevitani.cz/nezarazene/klima-skoly-ma-zasadni-vliv-na-to-jak-se-deti-uci/>

RODIČE VÍTÁNI. *Musíš tolik viset na síti? Ano! Zajímavosti ze světa lidí, kteří nezažili život bez internetu* [online]. Praha: Rodiče vítáni, 2017a. [cit. 2018-10-03]. Dostupné z: <https://www.rodicevitani.cz/trendy-ve-vzdelavani/digitalni-technologie/musis-tolik-viset-siti-ano-zajimavosti-ze-sveta-lidi-kteri-nezazili-zivot-bez-internetu/>

RODIČE VÍTÁNI. *Školy prozrazují, jaké mají páky na mobily ve škole* [online]. Praha: Rodiče vítáni, 2017b. [cit. 2018-11-21]. Dostupné z: <https://www.rodicevitani.cz/trendy-ve-vzdelavani/digitalni-technologie/skoly-prozrazuji-jake-maji-paky-mobily-ve-skole/>

ŘÍZENÍ ŠKOLY. *Rozdělení činností zástupce ředitele a jejich role v řízení školy* [online]. Řízení školy, 2013. [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <https://www.rizeniskoly.cz/cz/casopis/rizeni-skoly/rozdeleni-cinnosti-zastupce-reditele-a-jejich-role-v-rizeni-skoly.m-959.html>

SPOLEČNĚ K BEZPEČÍ. *Bezpečná škola aneb Co dělat, když...manuál pro školy* [online]. Společně k bezpečí, 2015. [cit. 2018-10-28]. Dostupné z:

http://www.spolecnekbezpeci.cz/images/stories/dokumenty/Bezpe%C4%8Dn%C3%A1_%C5%A1kola_aneb_Co_d%C4%9Blat.pdf

SVĚTLÍK, J. *Marketingové řízení školy*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009. 328 s. ISBN 978-80-7357-494-9

TROJAN, V. *Pedagogický proces a jeho řízení*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 92 s. ISBN 978-80-7478-539-9

TROJANOVÁ, I. *Ředitel a střední management školy: průvodce pro ředitele a střední management ZŠ a SŠ*. Praha: Portál, 2014a. 176 s. ISBN 978-80-262-0591-3

TROJANOVÁ, I. *Vedení lidí ve školách a školských zařízeních*. Praha: Wolters Kluwer, 2014b. 120 s. ISBN 978-80-7478-656-3

TROJAN, V., TROJANOVÁ, I., TRUNDA, J. *Vybrané kapitoly ze školského managementu pro učitele*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2016. 125 s. ISBN 978-80-7290-868-4

TROJAN, V., TROJANOVÁ, I., PUŠKINOVÁ, M. *Zástupce ředitele aneb Život mezi mlýnskými kameny*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. 136 s. ISBN 978-80-7478-854-3

TRUNDA, J., BŘÍZA, K. *Řízení školy ve znalostní společnosti*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2012. 88 s. ISBN 978-80-7290-541-6

VÁGNEROVÁ, K. a kolektiv. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. 152 s. ISBN 978-80-7367-611-7

VEBER, J. a kol. *Management. Základy, moderní manažerské přístupy, výkonnost a prosperita*. 2. vyd. Praha: Management Press, 2014. 734 s. ISBN 978-80-7261-274-1

VESELÁ, M., POSPÍŠILOVÁ, K. *Spolupráce školy s policií a orgány sociálně-právní ochrany dětí při řešení školní šikany* [online]. Společně k bezpečí, 2012. [cit. 2018-11-22] Dostupné z: <http://www.spolecnekbezpeci.cz/dokumenty>

Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních

Vyhláška č. 103/2014 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb., a vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění vyhlášky č. 147/2011 Sb.

Vyhláška č. 116/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních

Vyhláška č. 197/2016 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další vyhlášky

VYSOČINA EDUCATION. *Spolupráce školy s rodinou* [online]. [cit. 2018-12-07].

Dostupné

z:

http://search.seznam.cz/?q=spolupr%C3%A1ce+%C5%A1koly+s+rodinou+p%C5%99edstavuje+velice+v%C3%BDznamn%C3%BD+faktor+efektivitu+vzd%C4%9B%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD+d%C4%9Bt%C3%AD.&url=http%3A%2F%2Fwww.vys-edu.cz%2Fassets%2Ffile.ashx%3Fid_org%3D600656%26id_dokumenty%3D1647&data=lgLEEFi4-ipDSkVKDxGiOp32ForEQMQoaTpU8YymT-Rh4XG4EMrKbdBImeQIG9IcRWWTgkZY3_6B_awa0UVlSnJnJeuFJh2z5a-vwCq13HJ6I-HgSjOXArf8cQCT1WSxAl-FMQCLSI%3D

Zákon 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

ZICH, F., ROUBAL, O. *Úvod do sociologického výzkumu*. Druhé upravené a rozšířené vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2014. 122 s. Edice EUPRESS. ISBN 978-80-7408-093-7

Seznam příloh

Příloha 1 – Dotazník pro rodiče

Seznam grafů

Graf č. 1 – Rozdělení respondentů	45
Graf č. 2 – Účast rodičů ve školské radě či rodičovském spolku.....	45
Graf č. 3 – Účast rodičů na třídních schůzkách.....	46
Graf č. 4 – Účast rodičů na akcích pořádaných školou	46
Graf č. 5a – Zájem rodičů o dění ve škole.....	47
Graf č. 5b – Využívané zdroje informací o dění ve škole	48
Graf č. 6 – Dostatečnost předávání informací o dění ve škole	49
Graf č. 7 – Školní řád	50
Graf č. 8 – Informovanost o poradenských službách poskytovaných školou	50
Graf č. 9 – Míra využívání školních poradenských služeb.....	51
Graf č. 10 – Míra spokojenosti žáka ve škole dle mínění rodiče	52
Graf č. 11 – Míra pocitu bezpečnosti žáků z pohledu rodičů	53
Graf č. 12 – Dojem rodičů z vedení školy	54
Graf č. 13 – Hodnocení rovnocennosti komunikace mezi školou a rodiči.....	56
Graf č. 14 – Hodnocení obecné komunikace.....	57
Graf č. 15 – Vnímání atmosféry školy rodiči	58
Graf č. 16 – Pohled rodičů na stav areálu školy	59
Graf č. 17 – Vnímání bezpečnosti okolí školy ze strany rodičů.....	60
Graf č. 18 – tento graf v práci není, číslo je použito z důvodu návaznosti u otázek	00
Graf č. 19 – Spokojenost rodičů se zabezpečením vstupu do školní budovy.....	63
Graf č. 20 – Spokojenost rodičů se školním kolektivem, ve kterém se jejich dítě pohybuje	65
Graf č. 21 – Hodnocení rodičů, zda jejich dítě chodí do školy rádo	66

Graf č. 22 – Hodnocení rodičů, zda má jejich dítě ve škole kamarády	67
Graf č. 23 – Hodnocení rodičů, zda jejich dítě chodí do školy beze strachu	68
Graf č. 24 – Zkušenost žáků a jejich rodičů s problematickými situacemi	70
Graf č. 25 – Názor rodičů na dozor na mimoškolních akcích	72

Příloha 1 – Dotazník pro rodiče

Dotazník byl distribuován v elektronické podobě prostřednictvím Google forms.

1	Jsem	muž	žena
2	Jsem členem školské rady nebo rodičovského spolku.	ano	ne
3	Účastním se pravidelně třídních schůzek.	ano	ne
4	Účastním se akcí pořádaných školou.
Pokud ne, rozveďte důvod.	ano	ne
5	Zajímám se o dění ve škole.
Pokud ano, vyberte zdroje, které k tomu nejčastěji používáte
(možno vybrat více variant)
- sdělení od dítěte / nástěnky / web školy / Bakaláři apod. / slovní sdělení od známých
apod. / jiné	ano	ne
6	Předávání informací o dění ve škole vnímám jako dostačující.
Pokud ne, rozveďte.	ano	ne
7	Četl/a jsem školní řád.	ano	ne
8	Vím o tom, že naše škola poskytuje poradenské služby
(školní preventista, školní psycholog apod.)	ano	ne
9	Využil/a jsem někdy některé z těchto poradenských služeb.	ano	ne
10	Mé dítě se ve škole cítí spokojeně.
- rozhodně ano / spíše ano / spíše ne / rozhodně ne / nevím/nedovedu posoudit
Pokud jste uvedli rozhodně ne/spíše ne, prosím, uveďte důvod.		
11	Mé dítě se cítí ve škole bezpečně.
- rozhodně ano / spíše ano / spíše ne / rozhodně ne / nevím/nedovedu posoudit
Pokud jste uvedli rozhodně ne/spíše ne, prosím, uveďte důvod.		
12	Z vedení školy mám dobrý pocit.
- rozhodně ano / spíše ano / spíše ne / rozhodně ne / nevím/nedovedu posoudit
Pokud jste uvedli rozhodně ne/spíše ne, prosím, uveďte důvod, zkušenost, dojem ...)		
13	Domnívám se, že se mnou škola komunikuje jako s rovnocenným partnerem.
- rozhodně ano / spíše ano / spíše ne / rozhodně ne / nevím/nedovedu posoudit		
14	V případě, že potřebuji v rámci obecné komunikace se školou cokoliv řešit, vedení
školy/pedagogové na mé poznatky/připomínky či požadavky reagují.
- rozhodně ano / spíše ano / spíše ne / rozhodně ne / nevím/nedovedu posoudit		

Prostor pro komentář

- 15 Atmosféru ve škole vnímám jako přátelskou.
- rozhodně ano / spíše ano / spíše ne / rozhodně ne / nevím/nedovedu posoudit
- 16 Stav areálu školy (budova školy, zahrada, sportoviště apod.) je dle mého názoru bezpečný.
- rozhodně ano / spíše ano / spíše ne / rozhodně ne / nevím/nedovedu posoudit
Pokud jste uvedli rozhodně ne/spíše ne, prosím, uveďte důvod.
- 17 Těsné okolí školy mimo její areál vnímám jako bezpečné.
- rozhodně ano / spíše ano / spíše ne / rozhodně ne / nevím/nedovedu posoudit
Pokud jste uvedli rozhodně ne/spíše ne, prosím, uveďte důvod.
- 18 Jakým způsobem má Vaše škola zabezpečen vstup do budovy proti nežádoucím osobám? Prosím, doplňte.
- 19 Zabezpečení vstupu do budovy školy považuji za dostačující.
- rozhodně ano / spíše ano / spíše ne / rozhodně ne / nevím/nedovedu posoudit
Pokud jste uvedli rozhodně ne/spíše ne, prosím, uveďte důvod.
- 20 Jsem spokojen/a se školním kolektivem, ve kterém se moje dítě pohybuje.
- rozhodně ano / spíše ano / spíše ne / rozhodně ne / nevím/nedovedu posoudit
- 21 Myslím, že mé dítě chodí do školy rádo.
- rozhodně ano / spíše ano / spíše ne / rozhodně ne / nevím/nedovedu posoudit
- 22 Myslím, že mé dítě má ve škole kamarády.
- rozhodně ano / spíše ano / spíše ne / rozhodně ne / nevím/nedovedu posoudit
- 23 Domnívám se, že mé dítě chodí do školy beze strachu.
- rozhodně ano / spíše ano / spíše ne / rozhodně ne / nevím/nedovedu posoudit
Pokud jste uvedli rozhodně ne/spíše ne, prosím, uveďte důvod.
- 24 Mé dítě se některých spolužáků obává či v minulosti obávalo
(zesměšňování, napadání, šikana, kyberšikana apod.) ano ne
Pokud ano, prosím, rozveďte, zda to bylo z Vaší strany se školou řešeno, jak škola k události přistupovala, jak a zda bylo řešeno/vyřešeno.
- 25 Dozor na mimoškolních akcích shledávám za dostatečný (výlety, školy v přírodě apod.).
- rozhodně ano / spíše ano / spíše ne / rozhodně ne / nevím/nedovedu posoudit
Pokud jste uvedli rozhodně ne/spíše ne, prosím, uveďte důvod.
- 26 Pokud byste mohl/a na organizaci školy či jejím technickém zázemí z pohledu bezpečnosti něco změnit, či navrhnout nějaké preventivní opatření, co by to bylo?

- 27 Chyběla Vám pocitově v dotazníku nějaká otázka? Pokud ano, prosím, popište Váš problém/názor.
- 28 Prostor pro jakékoliv komentáře